

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

SPOLUPRACUJÍCÍ OBVINĚNÝ

RIGORÓZNÍ PRÁCE

Mgr. Robert Ježek

Plzeň 2020

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

SPOLUPRACUJÍCÍ OBVINĚNÝ

RIGORÓZNÍ PRÁCE

Mgr. Robert Ježek

Oborová katedra: katedra trestního práva

Obor: trestní právo

Plzeň 2020

Prohlašuji, že jsem tuto rigorózní práci zpracoval samostatně, a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Plzeň, březen 2020

.....
Mgr. Robert Ježek

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Organizovaný zločin a související formy trestné činnosti	4
2.1	Kriminologické vymezení organizovaného zločinu	6
2.2	Právní vymezení organizovaného zločinu	13
2.2.1	Organizovaný zločin v mezinárodním právu	13
2.2.2	Organizovaný zločin v právu Evropské unie	15
2.2.3	Organizovaný zločin v českém trestním právu	16
2.3	Organizovaný zločin na území ČR.....	23
2.4	Shrnutí.....	24
3	Korunní svědek jako nástroj boje s organizovaným zločinem	27
3.1	Vymezení pojmu korunní svědek	30
3.2	Korunní svědek v zahraničních právních řádech.....	33
3.2.1	Právní řád USA	33
3.2.2	Právní řád Spolkové republiky Německo.....	37
3.2.3	Právní řád Slovenské republiky.....	39
3.3	Korunní svědek a základní zásady právního řádu ČR	44
3.4	Snahy o zakotvení institutu korunního svědka do právního řádu ČR	50
4	Spolupracující obviněný – platná a účinná právní úprava	58
4.1	Předpoklady užití institutu spolupracujícího obviněného.....	59
4.1.1	Charakter objasňované trestné činnosti.....	59
4.1.2	Osoba spolupracujícího obviněného	67
4.1.3	Postup státního zástupce.....	74
4.2	Trestání spolupracujícího obviněného	85
4.2.1	Upuštění od potrestání.....	87
4.2.2	Mimořádné snížení trestu odnětí svobody.....	88
4.2.3	Polehčující okolnost	91
4.2.4	Okolnost významná při stanovení druhu trestu a jeho výměry	92

4.3	Užívání institutu spolupracujícího obviněného v praxi	93
4.4	Spolupracující obviněný v připravovaném trestním řádu.....	95
5	Ochrana spolupracujícího obviněného	98
5.1	Ochrana dle zákona č. 137/2001 Sb.	99
5.2	Ochrana ve výkonu vazby a trestu odnětí svobody	103
6	Závěr	106
7	Resumé.....	115
8	Seznam použité literatury.....	118
8.1	Primární zdroje	118
8.1.1	Právní předpisy.....	118
8.1.2	Soudní rozhodnutí	119
8.1.3	Ostatní primární zdroje.....	119
8.2	Sekundární zdroje	121
8.2.1	Monografie	121
8.2.2	Odborné články	123
8.2.3	Príspevky na konferencích	124
8.2.4	Kvalifikační práce	125
8.2.5	Internetové zdroje.....	126

Seznam použitých zkratk

LZPS	Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
STZ	zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
TŘ	zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
TZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
UNTOC	Úmluva Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu ze dne 15. listopadu 2000 (Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 75/2013 Sb. m. s.)
ZZOS	zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a o změně zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

1 Úvod

Předmětem zájmu této rigorózní práce je institut spolupracujícího obviněného, který je neoddelitelně spjat s pojmem korunní svědek, jehož kořeny je třeba hledat v oblasti angloamerické právní kultury. Institut spolupracujícího obviněného, resp. korunního svědka, je primárně spojován s postihováním organizovaného zločinu, jako jedné z nejzávažnějších forem trestné součinnosti, když směřuje k přiznání benefitů pachatelům podílejícím se na trestné činnosti organizovaného zločinu výměnou za poskytnutí významných informací umožňujících odhalovat a postihovat tento druh kriminality. Vzhledem k této charakteristice je institut spolupracujícího obviněného jak v rámci veřejnosti odborné, tak v rámci veřejnosti laické vnímán kontroverzně, o čemž svědčí i široké diskuse provázející proces jeho zakotvení do právního řádu České republiky. Pochybnosti spojené s institutem korunního svědka jsou pochopitelné, neboť jak jeho podstata, tak důsledky s ním spojené značným způsobem zasahují do tradičního pojetí tuzemského trestního procesu.

V souvislosti s charakterem institutu spolupracujícího obviněného je třeba hledat odpověď na otázku, jakou konkrétní podobu by právní úprava tohoto institutu měla mít. Při hledání odpovědi na tuto otázku je nutno mít na zřeteli, že právní úprava by měla spolupracujícím osobám nabídnout benefity, které budou mít dostatečný motivační potenciál, a současně by měla takovým osobám poskytnout dostatečnou míru právní jistoty ohledně jejich procesního postavení. Na druhou stranu by však neměla nabýt takové podoby, kterou nebude možno vnímat jako přiměřenou z pohledu základních ústavních principů, jakož i základních zásad trestního procesu. Jinými slovy řečeno, je třeba najít takovou podobu institutu spolupracujícího obviněného, která bude představovat přiměřený kompromis mezi mírou zásahu do základních principů a snahou o poskytnutí dostatečně velké motivace ke spolupráci osobám podílejícím se na páčání organizované trestné činnosti.

Zpracováním této rigorózní práce bych rád prezentoval svůj náhled na současné pojetí institutu spolupracujícího obviněného. Cílem práce tedy je analýza platné a účinné právní úpravy institutu spolupracujícího obviněného a její vyhodnocení z hlediska jejich aplikačních možností, jakož i zasazení zkoumané právní úpravy do historického, teoretického a praktického kontextu, a konečně i vyjádření návrhů možných změn současného pojetí.

Při zpracování rigorózní práce budou využity analytické a syntetické postupy, které umožní podrobný rozbor řešené problematiky, za současného využití metod indukce a dedukce, pomocí nichž budu kriticky hodnotit zkoumaný institut a související jevy.

Práce je členěna do osmi kapitol, které jsou tvořeny dalšími podkapitolami. Kromě úvodu, závěru, resumé a seznamu použité literatury práce obsahuje čtyři kapitoly, které tvoří její jádro.

Po úvodní kapitole se ve druhé kapitole čtenář seznámí s fenoménem organizovaného zločinu, jehož postihování je úzce spjato s uplatňováním institutu korunního svědka, jak na mezinárodní úrovni, tak na úrovni jednotlivých států. Cílem této kapitoly je vymezení organizovaného zločinu z pohledu kriminologického a právního, neboť toto vymezení má dopady na aplikační rozsah právních nástrojů určených k boji s organizovaným zločinem. Součástí kapitoly bude i podání stručného přehledu o působení organizovaného zločinu na území České republiky.

V další kapitole se budu věnovat pojmu korunní svědek, který lze vnímat jako zastřešující pojem, pokud jde o instituty směřující ke spolupráci orgánů činných v trestním řízení s pachateli organizované trestné činnosti či jiné závažné trestné činnosti, a to za účelem jejího objasnění a potrestání. V rámci této kapitoly rozeberu zejména teoretické vymezení korunního svědka, jeho uplatnění ve vybraných zahraničních právních řádech, vztah tohoto institutu k základním zásadám, na kterých stojí český právní řád, a konečně i historické snahy o zakotvení korunního svědka do právního řádu České republiky.

Čtvrtá kapitola je věnována rozboru platné a účinné právní úpravy institutu spolupracujícího obviněného, a to jak z hlediska procesních aspektů spojených s možností jeho užití v trestním řízení, tak z hlediska hmotněprávního zohlednění přiznání statusu spolupracujícího obviněného v rovině trestání. V této kapitole je rovněž věnována pozornost užívání institutu spolupracujícího obviněného v praxi orgánů činných v trestním řízení. Na základě analýzy normativního vymezení institutu spolupracujícího obviněného budou v textu průběžně činěny i návrhy na možné změny právní úpravy, které bych vzhledem k povaze institutu považoval za přínosné.

Pátá kapitola práce je pak věnována oblasti ochrany spolupracujícího obviněného. Právní úprava ochrany zdraví, života a majetku osob, které se rozhodnou spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení a odpadnou tak od

kriminálních skupin, v rámci nichž se dopustily trestné činnosti, je podstatným aspektem spolupráce s takovými osobami. Kvalita ochrany může být stěžejním faktorem pro rozhodnutí těchto osob, zda ke spolupráci se státními orgány přistoupit, což má dopady na aplikační možnosti institutu spolupracujícího obviněného v praxi. Z tohoto důvodu nelze oblast ochrany spolupracujícího obviněného v rámci této práce pominout.

Rigorózní práce vychází z právního stavu ke dni 31. 12. 2019.

2 Organizovaný zločin a související formy trestné činnosti

Je známou skutečností, že organizovaný zločin je realizován na širokém teritoriu překračujícím hranice států i světadílů a má fatální dopady na fungování společenských systémů. Kriminální aktivity organizovaného zločinu, stejně jako ekonomická kriminalita či terorismus, narušují oblast politiky, ekonomiky, justice, státní správy a samosprávy, poznamenávají sociální strukturu a zpochybňují kulturní hodnoty civilizovaného světa.¹ Nelegální aktivity organizovaného zločinu lze charakterizovat jako trestnou činnost, která je páchána s vysokou odborností a profesionalizací pachatelů. Profesionalizace ve spojení se stabilitou zločinecké organizace, která pramení z vnitřních ochranných opatření realizovaných v rámci zločinecké organizace, způsobuje, že organizovaný zločin je velmi rezistentní vůči vnějším (státním) represivním opatřením.²

Vzhledem k tomu, že organizovaný zločin lze označit za globální problém nepříznivě ovlivňující ekonomickou, bezpečnostní a politickou situaci států, začaly se v rámci mezinárodních organizací, jakož i v oblasti práva evropského, objevovat snahy o to, aby jednotlivé státy do svých právních řádů zakotvily instituty, které by sloužily jako motivační prvek ke spolupráci pro osoby působící ve strukturách organizovaného zločinu, a to za účelem zvýšení efektivity postihování tohoto druhu kriminality. Tyto snahy se v oblasti práva mezinárodního projeví např. v Úmluvě Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu ze dne 15. listopadu 2000 (UNTOC), konkrétně v jejím článku 26, který stanoví, že každá smluvní strana přijme vhodná opatření s cílem povzbudit a podpořit osoby, které působí nebo které působily v organizovaných zločineckých skupinách, aby poskytly informace, které mohou příslušné orgány využít pro účely vyšetřování a důkazního řízení, a aby poskytly reálnou a konkrétní pomoc příslušným orgánům, která by mohla přispět k tomu, aby organizované zločinecké skupiny byly připraveny o své zdroje nebo výnosy z trestné činnosti. Každá smluvní strana má zvážit zakotvení možnosti snížit ve vhodných případech trest obžalované osobě, která poskytne podstatnou spolupráci při vyšetřování nebo trestním řízení týkajícím se organizovaného zločinu, jakož i zakotvení možnosti udělit spolupracující osobě imunitu proti trestnímu stíhání.

---

¹ CEJP, M. *Organizovaný zločin v České republice III*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004, s. 9.

² CHMELÍK, J. *Zločin bez hranic: vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu: učebnice pro vysoké školy bezpečnostně právního a kriminalistického zaměření*. Praha: Linde, 2004, s. 80.

Na půdě Evropské unie se snahy prosadit prvky institutu korunního svědka projevily v Rezoluci Rady Evropské unie č. 497Y0111(01) ze dne 20. prosince 1996 o jednotlivcích, kteří spolupracují při soudním řízení v boji proti mezinárodně organizovanému zločinu, ve které jsou pod bodem A. členské státy vyzývány k přijetí vhodných opatření, která by podpořila jednotlivce, kteří jsou nebo byli členy organizovaných zločineckých skupin nebo jiných zločineckých organizací jakéhokoli druhu, nebo kteří se podíleli na trestných činech takových organizací, aby spolupracovali se soudními orgány. Za tímto účelem jsou v bodu B. rezoluce členské státy vyzývány, aby v souladu s obecnými zásadami vnitrostátního práva posoudily možnost přiznat výhody jednotlivcům, kteří se oddělí od zločinecké organizace a učiní vše, co je v jejich silách, aby předešli dalšímu páčání trestné činnosti nebo poskytnou policii a soudním orgánům specifickou pomoc při získávání důkazů rozhodných pro rekonstrukci skutkového děje a identifikaci pachatelů takové trestné činnosti, nebo pomoc vedoucí k jejich zatčení. Pod bodem C. rezoluce jsou členské státy vyzývány k realizaci vhodných opatření vedoucích k poskytnutí ochrany osobám spolupracujícím se soudními orgány, jakož i jejich rodinným příslušníkům či jiným blízkým osobám.

Rovněž v Rámcovém rozhodnutí Rady Evropské unie 2008/841/SVV ze dne 24. října 2008, o boji proti organizované trestné činnosti, je v článku 4 upravena možnost členských států přijmout nezbytná opatření k zajištění toho, aby tresty ukládané za organizovanou trestnou činnost mohly být zmírněny, případně aby pachatel takové trestné činnosti mohl zůstat nepotrestán, a to například v případech, kdy takový pachatel upustí od provádění trestné činnosti a poskytne správním nebo soudním orgánům informace, které by jiným způsobem získat nemohly a které jim pomáhají zabránit trestnému činu, ukončit jej nebo zmírnit jeho účinky, identifikovat nebo soudně stíhat další pachatele, nalézt důkazy, připravit zločinné spolčení o nedovolené zdroje nebo výnosy z jeho trestné činnosti nebo zabránit páčání dalších trestných činů uvedených v článku 2 Rámcového rozhodnutí.

Z výše uvedeného výkladu je zřejmé, že provázanost institutu korunního svědka s fenoménem organizovaného zločinu je velmi těsná. Z toho důvodu bude na následujících řádcích věnována pozornost pojmu organizovaný zločin jak z hlediska kriminologického, tak z hlediska právního, neboť zejména vymezení organizovaného zločinu v právních normách má přímé dopady na následný aplikační rozsah institutu korunního svědka.

2.1 Kriminologické vymezení organizovaného zločinu

Obecně lze organizovaný zločin charakterizovat jako mnohostrannou, systematicky a dlouhodobě páchanou trestnou činnost, která je realizována zločineckou skupinou. Tato trestná činnost se vyznačuje vysokou organizovaností, dělbou úloh mezi jednotlivými členy skupiny a zaměřením na generování vysokého zisku případně získání vlivu v mocenských strukturách.³

Organizovaný zločin se soustředí na poskytování zboží a služeb, které jsou právními předpisy omezeny či zakázány, avšak existuje po nich relevantní poptávka. V tomto smyslu lze organizovaný zločin přirovnat k podnikání. Zásadní rozdíl mezi organizovaným zločinem a podnikáním však spočívá ve skutečnosti, že organizovaný zločin při realizaci svých aktivit nerespektuje společenské normy.⁴ Specifickým rysem organizovaného zločinu souvisejícím s podnikatelským charakterem jeho činnosti je skutečnost, že na rozdíl od tradiční kriminality (majetkové, násilné a jiné) je jeho cílovým objektem klient, který má zájem o poskytnutí zboží či služby, což znamená, že organizovaný zločin zpravidla neprodukuje typické oběti trestné činnosti. Pokud se tyto typické oběti objevují, jedná se spíše o výsledek subsidiárních aktivit organizovaného zločinu, které jsou realizovány v souvislosti s primárně ziskovými aktivitami (např. při nezákonném získávání zboží či v rámci realizace doprovodných aktivit krycích a zabezpečovacích).⁵

V zahraniční i tuzemské odborné literatuře zabývající se organizovaným zločinem lze nalézt celou řadu definic tohoto pojmu. I přes tuto skutečnost však do dnešní doby nebyl v odborných kruzích dosažen konsensus na jeho vymezení. Jedním z hlavních faktorů, který stojí za mimořádnou obtížností vymezení organizovaného zločinu je bezesporu skutečnost, že je prakticky nemožné pro účely odborného zkoumání proniknout k bezprostředním poznatkům o světě organizovaného zločinu, neboť toto prostředí se vyznačuje vysokou mírou konspirace, nelegální aktivity jsou dokonale maskovány, dochází k maření vyšetřování, zastrašování svědků, případně i k zorganizování útěku pachatele.⁶

---

³ CHMELÍK: *Zločin bez hranic...*, s. 56.

⁴ VÁLKOVÁ, H., KUČHTA, J. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 558.

⁵ SCHEINOST, M. Pojetí organizovaného zločinu a jeho vztah k dalším kategoriím kriminality. *Kriminalistika*, 4/2004, s. 265.

⁶ CEJP: *Organizovaný zločin...*, s. 11.

Katarína Danková ve své disertační práci uvádí, že k definování organizovaného zločinu lze využít několik přístupů. První možností je organizovaný zločin vymezovat dle subjektu organizovaného zločinu, tj. prostřednictvím definice, kdo je pachatelem organizovaného zločinu. Druhou možností je organizovaný zločin vymezit prostřednictvím kriminálních aktivit páchaných organizovaným zločinem. Třetí z možností je kombinace výše uvedených přístupů, tj. vymezení organizovaného zločinu prostřednictvím páchané trestné činnosti spolu s vymezením znaků subjektu organizovaného zločinu (kombinovaná definice).⁷ Třetí z uvedených přístupů je podle mého názoru schopen nejkompaktněji vyjádřit povahu organizovaného zločinu, neboť při jeho využití lze předejít tomu, aby do rámce organizovaného zločinu byli zahrnuti např. jednotlivci, kteří se dopouštějí kriminálních aktivit spadajících do rámce organizovaného zločinu nebo tomu, aby za organizovaný zločin byla považována trestná činnost organizované skupiny, která má povahu jednorázové akce.

Miroslav Scheinost, jako zastánce kombinované definice, vymezuje organizovaný zločin jako „*vyvíjení skupinové organizované trestné a další doprovodné činnosti v podobě primárně ziskových aktivit zapojených do struktury poptávky a nabídky ve společnosti a dále krycích a zabezpečovacích aktivit, subjektem těchto aktivit je strukturovaná a hierarchizovaná skupina (organizace) vzniklá za účelem ziskové trestné činnosti, která funguje na základě dělby funkcí a úkolů.*“⁸

Citovaný autor vychází z předpokladu, že veškeré aktivity organizovaného zločinu jsou cílevědomým a plánovitým řetězcem trestné činnosti a doprovodných aktivit, přičemž tyto aktivity mají skupinový charakter a lze je rozdělit na:

- a) základní – ziskové aktivity, které slouží k vytváření zisku, přizpůsobují se poptávce po nabízeném zboží a službách, a jsou podobně jako legální podnikatelské aktivity postaveny na vztahu dodavatel – odběratel s tím rozdílem, že se zaměřují na nabídku nelegálního zboží a služeb;

---

⁷ DANKOVÁ, K. *Trestněprávní nástroje boje s organizovaným zločinem*. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2016, s. 6-12. Citováno dne 11. 1. 2019. Dostupné online na: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/122404/>.

⁸ SCHEINOST: *Pojetí organizovaného zločinu...*, s. 267.

- b) zabezpečovací a krycí aktivity, jejichž účelem je zajištění nerušeného průběhu základních (ziskových) aktivit a dále bezpečnosti a beztrestnosti organizace a jejích členů a konečně i získávání potřebných informací;
- c) aktivity spočívající v legalizaci výtěžků z trestné činnosti, přičemž tyto aktivity jsou označovány za znak vyšší vývojové fáze organizovaného zločinu.⁹

Pokud jde o subjekt organizovaného zločinu, uvádí Miroslav Scheinost následující charakteristické znaky:

- a) subjektem je skupina (organizace) vzniklá za účelem páchaní trestné činnosti, případně skupina, u níž se ostatní aktivity postupně podřídily ziskové trestné činnosti;
- b) struktura skupiny je postavena na obdobných principech jako struktura legálního podniku, přičemž konkrétní uspořádání může mít různé formy (od monolitní organizace po pružné sítě relativně nezávislých skupin);
- c) ve skupině existuje hierarchie vůdců a podřízených, dochází k dělbě úkolů mezi jednotlivé členy skupiny, přičemž charakter vazeb ve skupině umožňuje účelnou a účinnou komunikaci, dělbu práce a spolupráci při plnění úkolů;
- d) skupina vyvíjí soustavnou činnost;
- e) ve skupině existuje kodex chování, podléhající systému sankcí za současného autoritativního řízení skupiny vůdci či vůdcem skupiny.¹⁰

Howard Abadinsky volí při definování organizovaného zločinu jinou metodu, když jej vymezuje výčtem atributů pro tento fenomén charakteristických. V podání tohoto autora organizovaný zločin představuje skupinu zločinců, která nemá politické cíle, je hierarchicky uspořádána, má limitované nebo exkluzivní členství, tvoří jedinečnou subkulturu, má dlouhodobý charakter, projevuje ochotu užít násilí, usiluje o monopolní postavení a řídí se výslovnými pravidly a normami.¹¹ Z atributů jmenovaných Howardem Abadinským je třeba vyzdvihnout znak v podobě absence politických cílů, který považují za jeden ze znaků, které

⁹ Tamtéž, s. 266-267.

¹⁰ Tamtéž, s. 267.

¹¹ ABADINSKY, H. *Organized Crime, 9th edition*. Belmonta: Wadsworth, 2010, s. 3.

jsou schopny odlišit organizovaný zločin od terorismu, jehož primárním cílem je boj proti mocenským strukturám působícím v konkrétním prostředí.

Josef Kuchta za hlavní problém při tvorbě definice organizovaného zločinu považuje vymezení stěžejního pojmu organizování, resp. definování stupně organizovanosti, a to z toho důvodu, že se lze setkat jak se skupinami s relativně nízkým stupněm organizovanosti, tak se skupinami s dokonalou organizační strukturou, přičemž hranice mezi těmito stupni jsou plynulé.¹² Rovněž Martin Cejp upozorňuje, že je velmi obtížné jako rozlišující kritérium použít míru organizovanosti. Pro rozlišení, zda se v konkrétním případě jedná či nejedná o organizovaný zločin je třeba míru organizovanosti hodnotit i ve vztahu k charakteru realizované trestné činnosti.¹³

K organizovanosti skupiny, kterou je možno zařadit do rámce organizovaného zločinu lze obecně říci, že tato se zpravidla vyznačuje třístupňovým organizačním uspořádáním, které je rozděleno na nejvyšší vedení (výkon koncepčního a strategického řízení), střední článek (provádí vlastní nelegální aktivity) a třetí stupeň (sem patří řadoví členové, kteří provádějí jak trestnou, tak servisní činnost, rovněž sem lze zařadit využívání služeb externistů).¹⁴

Na základě výše uvedených definic lze tedy z kriminologického hlediska organizovaný zločin stručně vymežit jako trestnou činnost soustavně uskutečňovanou na základě nabídky a poptávky ve společnosti, která je realizována strukturovanou a hierarchizovanou skupinou osob, přičemž tato skupina nemá ideologické cíle a účelem její činnosti je dosahování zisku či jiných výhod.

Definovat organizovaný zločin je bezesporu nezbytný předpoklad k tomu, aby s tímto fenoménem mohlo být pracováno v oblasti tvorby i aplikace práva, jakož i k tomu, aby tento fenomén mohl být vědecky zkoumán. Samotná definice organizovaného zločinu však nedokáže precizně odlišit organizovaný zločin od dalších forem trestné činnosti, které bývají do rámce organizovaného zločinu někdy zařazovány nebo bývají s organizovaným zločinem zaměňovány.

Organizovaný zločin je předně třeba odlišit od trestné činnosti páchané obyčejnou skupinou pachatelů. Za rozhodující rozlišovací kritéria bude v tomto

---

¹² VÁLKOVÁ, KUCHTA: *Základy kriminologie...*, s. 558-559.

¹³ CEJP: *Organizovaný zločin...*, s. 13.

¹⁴ SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, s. 272-273.

případě sloužit stupeň organizovanosti takové skupiny a dále charakter realizované trestné činnosti. Organizované skupiny, které by neměly být z kriminologického hlediska zařazovány do rámce organizovaného zločinu, se vyznačují menší diferencovaností, jednoduchou hierarchií a maximálně dvoustupňovým organizačním uspořádáním. Pokud jde o jimi realizovanou trestnou činnost, tato se vyznačuje tím, že nemá „podnikatelský“ charakter, bezprostředně poškozuje oběti z řad jednotlivců a institucí, a nedochází k systematické produkci zboží či služeb.¹⁵

Organizovaný zločin by měl být odlišen i od pojmu gang. Gangy bývají zpravidla vázány na specifické prostředí (např. vězení) či lokalitu (např. velkoměstské gangy v etnicky promíseném prostředí), jsou charakteristické věkovým či etnickým složením svých členů, vyznačují se nižším stupněm organizovanosti a hierarchizace než organizovaný zločin a lze je označit za méně stabilní. Převažujícím motivem k činnosti gangu může být dosažení autority či dominance v určitém prostředí na rozdíl od organizovaného zločinu, jehož primárním motivem je dosahování vysokých a stabilních zisků. Pro gangy je rovněž příznačné, že příslušnost k určitému gangu bývá jeho členy veřejně prezentována, což je odlišuje od organizovaného zločinu, který je charakteristický přísnou konspirací.¹⁶ Ve vztahu k nelegální činnosti gangů lze konstatovat, že tato se odlišuje od organizovaného zločinu absencí systematického přístupu k poskytování nelegálního zboží či služeb a rovněž tím, že gangy při své činnosti zpravidla nevyužívají korupce jako nástroje pro zajištění nerušené realizace nelegálních aktivit.¹⁷ K tomu je však třeba doplnit, že využívání korupce nemusí být nutně přítomno ani u skupin, které je možno do rámce organizovaného zločinu zařadit. Ve vztahu gangu a organizovaného zločinu tedy platí, že gang obvykle nebude naplňovat definiční znaky organizovaného zločinu, je však možné, že činnost některých gangů se rozroste do té míry, že zejména z pohledu organizačního, jakož i z pohledu charakteru páchané trestné činnosti, dosáhne kvalitativních znaků charakteristických pro organizovaný zločin.¹⁸

---

¹⁵ SCHEINOST, M. Pojetí organizovaného zločinu a jeho vztah k dalším kategoriím kriminality. In CEJP, M. *Organizovaný zločin v České republice III*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004, s. 26.

¹⁶ Tamtéž, s. 26-27.

¹⁷ DECKER, S. H., BYNUM, T., WEISEL, D. A tale of two cities: Gangs as organized crime groups, *Justice Quarterly*, 1998, 15:3, s. 395. Převzato z: CAMPBELL, L. *Organised crime and the law: a comparative analysis*. Portland, Or.: Hart Pub., 2013, s. 16.

¹⁸ SCHEINOST, In CEJP: *Organizovaný zločin...*, s. 26-27.

Organizovaný zločin je dále potřebné odlišit od kriminality ekonomické. Je nesporné, že organizovaný zločin má ekonomický charakter, když jeho základním cílem je dosahovat prostřednictvím nelegální činnosti zisku a současně je realizován na principu nabídky a poptávky nelegálního zboží či služeb. Nelze jej však směřovat s ekonomickou kriminalitou, která je sice rovněž zaměřena na získání finančního prospěchu, liší se však způsob, kterým je takového prospěchu dosahováno a zpravidla i subjekt, který tohoto prospěchu dosahuje. Miroslav Scheinost definoval fenomén ekonomické kriminality jako „*protiprávní ekonomické jednání, kterým byl dosažen finanční nebo jiný prospěch na úkor konkrétního ekonomického subjektu (stát, obchodní společnost, fond, fyzická osoba apod.), které naplňuje zákonné znaky skutkových podstat konkrétních trestných činů.*“¹⁹ Vzhledem k uvedené definici lze ekonomickou kriminalitu chápat jako protiprávní činnost, který je primárně realizována na něčí úkor, z čehož Miroslav Scheinost dovozuje rozdíl mezi ekonomickou kriminalitou a organizovaným zločinem, který spočívá v tom, že „*organizovaný zločin legální ekonomiku doplňuje, obrací se primárně na zákazníka, zatímco ekonomická kriminalita ekonomiku napadá a poškozují přímo, zaměřuje se (útočí) na subjekty trhu, obvykle nemá „zákazníka“, kterému by cokoli nabízela; typickou formou chování pachatele ekonomické kriminality vůči objektu akce je podvod, příp. zpronevěra a pod.*“²⁰ Další zásadní rozdíl lze spatřovat v subjektu, který se nelegální činnosti dopouští. Páchání ekonomické kriminality nevyžaduje nutně existenci strukturované a hierarchizované skupiny osob založené za účelem páchání trestné činnosti, jejíž existence je příznačná pro organizovaný zločin.²¹ Lze konstatovat, že ekonomická kriminalita zpravidla nenaplní znaky charakterizující organizovaný zločin, odlišnosti je možno spatřovat jak v oblasti páchané trestné činnosti, tak v oblasti subjektu, který se trestné činnosti dopouští. V případě ekonomické kriminality jde většinou o pachatele (jednotlivce i skupiny), kteří zneužívají postavení spojené s určitou mírou rozhodovací pravomoci v legálních organizacích, případně mezery v zákonech, a to za účelem páchání ekonomické trestné činnosti.²²

---

¹⁹ SCHEINOST, M. a kol. *Výzkum ekonomické kriminality*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004, s. 8.

²⁰ SCHEINOST, In CEJP: *Organizovaný zločin...*, s. 27-28.

²¹ Tamtéž, s. 28.

²² CEJP, M. a kol. *Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015, s. 31.

Dále je nutno vymezit vztah organizovaného zločinu a tzv. kriminality organizací. Kriminalitou organizací (korporátní kriminalitou) rozumíme činnost legálních organizací, které částí svých aktivit mohou porušovat právní předpisy, obvykle s cílem získat neoprávněné výhody (např. nedodržováním norem k ochraně životního prostředí či účetními a finančními manipulacemi).²³ Přesto, že korporátní kriminalita a organizovaný zločin mohou vykazovat řadu společných znaků, spočívá jejich základní rozdíl v subjektu, který se trestné činnosti dopouští a v účelu existence tohoto subjektu. Pachatelem korporátní kriminality může být jak jedna fyzická nebo právnická osoba, tak i skupina osob s dělbou funkcí.²⁴ Naproti tomu subjektem organizovaného zločinu může být toliko strukturovaná a hierarchizovaná skupina osob. Odlišnost v účelu existence subjektu korporátní kriminality oproti subjektu organizovaného zločinu spočívá v tom, že subjekt korporátní kriminality je, na rozdíl od subjektu organizovaného zločinu, legální organizací pohybující se v legálním sektoru trhu, jejímž účelem je produkce a dodávání legálního zboží s tím, že při své činnosti používá nelegální metody zvyšování zisku.²⁵

Konečně je třeba organizovaný zločin odlišit od terorismu. Jan Chmelík uvádí, že „[t]erorismus je obecně chápán jako násilná metoda činnosti extrémistických hnutí, pro kterou je typické organizované a plánované destruování a vraždění nebo hrozba těmito postupy k zastrašování a vydírání státních orgánů, obyvatelstva, za účelem dosažení určitých, ať již politických, národnostních či jiných cílů dané teroristické organizace.“²⁶ Hlavní rozdíl mezi terorismem a organizovaným zločinem spočívá v rozdílnosti cílů, které sledují. Činnost organizovaného zločinu směřuje primárně k dosahování zisku a není založena na ideologických základech. Naproti tomu činnost teroristických skupin je vedena primárně ideologickými či politickými pohnutkami. Další rozdíl lze spatřovat ve vztahu k veřejné moci. Zatímco teroristické aktivity se soustředí na boj proti stávajícím mocenským strukturám a jejich představitelům s cílem jejich zničení a nahrazení, organizovaný zločin usiluje spíše o využití a ovlivnění orgánů veřejné moci za účelem nerušeného provozování nelegálních aktivit. Rozdílný přístup lze pozorovat i ve vztahu k užívání násilí. V prostředí organizovaného zločinu násilí představuje krajní prostředek prosazení zájmů zaměřený na konkrétní osoby či

²³ SCHEINOST, In CEJP: *Organizovaný zločin...*, s. 30.

²⁴ DANKOVÁ: *Trestněprávní nástroje...*, s. 27.

²⁵ SCHEINOST, In CEJP: *Organizovaný zločin...*, s. 30.

²⁶ CHMELÍK: *Zločin bez hranic...*, s. 17.

objekty (u některých forem organizovaného zločinu navíc násilí zcela absentuje).²⁷ Naopak pro terorismus je charakteristická násilná forma jednání označovaná jako teror (atentáty, bombové útoky, únosy atd.), jehož základním smyslem je vytvoření psychického nátlaku na jednotlivce, skupiny obyvatel či celou společnost.²⁸

2.2 Právní vymezení organizovaného zločinu

2.2.1 Organizovaný zločin v mezinárodním právu

Vzhledem k tomu, že organizovaný zločin má v mnoha případech nadnárodní charakter, který se projevuje především přechodem pachatelů a nelegálního zboží či služeb přes hranice jednotlivých států, působením skupin organizovaného zločinu na území více států, jakož i spoluprací organizovaných zločineckých skupin působících v různých státech, bylo třeba na tyto skutečnosti reagovat na úrovni mezinárodního práva. Mimořádnou úlohu na tomto poli sehrála OSN, která postupně iniciovala mnohostranná vyjednávání, jejichž účelem bylo hledání opatření, která by bylo možno efektivně uplatňovat proti nadnárodnímu organizovanému zločinu.²⁹ Výsledkem iniciativy OSN bylo přijetí Úmluvy proti nadnárodnímu organizovanému zločinu (UNTOC) a dvou dodatkových protokolů (Protokol o předcházení, potlačování a trestání obchodu s lidmi, zvláště ženami a dětmi a Protokol proti pašování přistěhovalců po zemi, po moři a letecky). UNTOC byla slavnostně podepsána ve dnech 12. – 15. prosince 2000 v italském Palermu. Následně byl v New Yorku připraven k podpisu třetí protokol doplňující UNTOC, a to Protokol proti nedovolené výrobě a obchodu se střelnými zbraněmi, jejich částmi a komponenty a municí.³⁰ UNTOC vstoupila v platnost dne 29. září 2003.³¹

Dle článku 1 UNTOC je cílem této úmluvy podporovat spolupráci za účelem účinnějšího předcházení a boje proti nadnárodnímu organizovanému zločinu. Každá smluvní strana se ve smyslu článku 3 UNTOC přistoupením k této úmluvě zavazuje, že učiní legislativní a jiná opatření k zajištění souladu

---

²⁷ SCHEINOST, In CEJP: *Organizovaný zločin...*, s. 30-31.

²⁸ CHMELÍK: *Zločin bez hranic...*, s. 17.

²⁹ KARABEC, Z. Mezinárodní aspekty boje proti organizovanému zločinu. *Kriminalistika*, 4/2004, s. 3.

³⁰ COUFALOVÁ, B. Organizovaný zločin – vymezení pojmu. In JELÍNEK, J. *Organizovaný zločin (trestněprávní, trestněprocesní a kriminologické aspekty)*. Praha: Leges, 2014, s. 27.

³¹ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 75/2013 Sb.m.s., o přijetí Úmluvy Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu.

vnitrostátního práva s UNTOC, a to zejména v oblasti trestnosti účasti v organizované zločinecké skupině, trestnosti legalizace výnosů z trestné činnosti, trestnosti korupce, trestnosti maření výkonu spravedlnosti, a dále v oblasti předcházení, vyšetřování a stíhání závažných trestných činů definovaných v článku 2 UNTOC v případech, kdy je takový trestný čin nadnárodní povahy a zahrnuje organizovanou zločineckou skupinu.

Definici pojmu nadnárodního organizovaného zločinu UNTOC neobsahuje. Pro účely aplikace UNTOC je však v článku 2 písm. a) definována organizovaná zločinecká skupina, a to jako strukturovaná skupina tří nebo více osob, existující po určité časové období a jednající ve vzájemné shodě s cílem spáchat jeden či více závažných trestných činů nebo trestných činů stanovených v souladu s UNTOC, aby získala, přímo či nepřímo, finanční nebo jiný hmotný prospěch. Strukturovanou skupinou se dle článku 2 písm. c) UNTOC rozumí skupina, která není náhodně utvořena za účelem bezprostředního spáchání trestného činu a která nemusí mít formálně vymezené role pro své členy, trvalost členství nebo rozvinutou strukturu. UNTOC tak obsahuje širší pojetí subjektu organizovaného zločinu, než jak je tomu v pojetí kriminologickém, když pro zahrnutí do rámce organizovaného zločinu není vyžadována rozvinutá struktura v podobě třístupňového organizačního uspořádání a rovněž není vyžadována hierarchizace členů skupiny.

Cílem organizované zločinecké skupiny je spáchání jednoho či více závažných trestných činů nebo trestných činů stanovených v souladu s UNTOC, a to za účelem získání finančního nebo hmotného prospěchu. Závažným trestným činem se dle článku 2 písm. b) UNTOC rozumí jednání naplňující skutkovou podstatu trestného činu, za který je stanoven trest odnětí svobody s horní hranicí čtyři roky nebo trest přísnější. Tímto vymezením trestné činnosti páchané organizovanou zločineckou skupinou v UNTOC dochází k tomu, že do rámce organizovaného zločinu spadají i skupiny, které jednají s cílem spáchat toliko jeden závažný trestný čin, což je přístup odlišný od toho, který je zastáván v oblasti kriminologie, ve které je na trestnou činnost organizovaného zločinu pohlíženo jako na činnost soustavnou, tj. činnost směřující ke spáchání více trestných činů. Nadto lze za ne příliš šťastný označit způsob vymezení závažného trestného činu, neboť stanovení kritéria v podobě minimální horní hranice trestní sazby odnětí svobody ve výměře čtyř let znamená, že do rámce trestné činnosti páchané organizovaným zločinem lze zahrnout široký výčet rozmanitých

trestných činů, přičemž jejich rozsah je odvislý od vnitrostátní právní úpravy jednotlivých států, a to v situaci, kdy se trestní sazby jednotlivých trestných činů stát od státu liší.³²

2.2.2 Organizovaný zločin v právu Evropské unie

Ani Evropská unie neponechává stranou svého zájmu otázky spojené s organizovaným zločinem a jeho postihem. Vzhledem k závažnosti a vývoji některých forem organizovaného zločinu, zejména v podobě nedovoleného obchodu s omamnými látkami, nedovoleného obchodu s lidmi, závažné hospodářské trestné činnosti a mnoha dalších forem organizovaného zločinu, a s přihlédnutím k nutnosti posílení spolupráce mezi členskými státy, přijala Rada Evropské unie dne 21. prosince 1998 Společnou akci 98/733/SVV, kterou se stanoví, že účast na zločinném spolčení je v členských státech Evropské unie trestným činem.

Pro účely Společné akce došlo v jejím článku 1 k vymezení pojmu zločinné spolčení, kterým se rozumí strukturované sdružení více než dvou osob existující po delší dobu, které jedná ve shodě s cílem páchat protiprávní jednání, za která lze uložit trest odnětí svobody nebo opatření omezující svobodu s horní hranicí sazby nejméně čtyři roky nebo závažnější trest, ať tyto trestné činy představují cíl sám o sobě, nebo jsou prostředkem pro získání majetkových výhod a případně pro nedovolené ovlivnění fungování orgánů veřejné moci.

Následně bylo Radou Evropské unie dne 24. října 2008 přijato Rámcové rozhodnutí 2008/841/SVV o boji proti organizované trestné činnosti, kterým došlo ke zrušení a nahrazení Společné akce. Účelem Rámcového rozhodnutí je mimo jiné dosažení sjednocení definice zločinného spolčení ve všech členských státech Evropské unie.

V článku 1 Rámcového rozhodnutí je definován pojem zločinné spolčení, kterým se rozumí organizovaná skupina více než dvou osob existující po delší dobu, které jedná ve shodě s cílem páchat trestné činy, za které lze uložit trest odnětí svobody nebo opatření omezující osobní svobodu s horní hranicí sazby nejméně čtyři roky nebo vyšší trest, za účelem získání, přímo či nepřímo, finanční výhody nebo jiné hmotné výhody. Dále Rámcové rozhodnutí definuje pojem organizovaná skupina, kterou vymezuje jako skupinu, která není vytvořena

---

³² DANKOVÁ: *Trestněprávní nástroje...*, s. 32.

nahodile, aby okamžitě páchala trestné činy, a jejíž členové nemusí mít přesně vymezené úlohy a u níž není nezbytná kontinuita členství ani rozvinutá struktura.

Z vymezení zločinného spolčení v Rámcovém rozhodnutí je patrné, že toto navazuje na vymezení provedené ve Společné akci s tím rozdílem, že odlišně definuje účel trestné činnosti zločinného spolčení. Dle Rámcového rozhodnutí je účelem trestné činnosti zločinného spolčení získání finanční výhody nebo jiné hmotné výhody, naproti tomu Společná akce přistupovala k účelu trestné činnosti zločinného spolčení širěji, když do rámce trestné činnosti zločinného spolčení zahrnovala všechna protiprávní jednání, za která lze uložit trest odnětí svobody nebo opatření omezující svobodu s horní hranicí sazby nejméně čtyři roky, a to v případě, že tyto trestné činy představují cíl sám o sobě, nebo jsou prostředkem pro získání majetkových výhod nebo pro nedovolené ovlivnění fungování orgánů veřejné moci. Užší vymezení provedené v Rámcovém rozhodnutí odpovídá vymezení organizované zločinecké skupiny v UNTOC s tím rozdílem, že trestná činnost zločinného spolčení je zaměřená na páchání vícero trestných činů (nepostačí tedy cíl spáchat toliko jeden závažný trestný čin). Tuto skutečnost vnímám jako pozitivní příklon k doktrinálnímu vymezení trestné činnosti páchané organizovaným zločinem, která se vyznačuje znakem soustavnosti.

2.2.3 Organizovaný zločin v českém trestním právu

Projevem snahy tuzemského zákonodárce účinněji zasahovat proti organizovanému zločinu bylo v roce 1995 přijetí zákona č. 152/1995 Sb., kterým byl novelizován zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů (STZ). V rámci této novelizace došlo k doplnění ustanovení § 89 STZ o odstavec 20, který obsahoval definici zločinného spolčení. Zločinným spolčením dle citovaného ustanovení bylo společenství více osob s vnitřní organizační strukturou, s rozdělením funkcí a dělbou činností, které je zaměřeno na dosahování zisku soustavným pácháním úmyslné trestné činnosti.

Následně došlo novelizací STZ provedenou zákonem č. 134/2002 Sb. ke změně definice zločinného spolčení, které bylo nově vymezeno jako společenství více osob s vnitřní organizační strukturou, s rozdělením funkcí a dělbou činností, které je zaměřeno na soustavné páchání úmyslné trestné činnosti. Změněná zákonná definice nadále nepožadovala, aby ve všech případech bylo cílem zločinného spolčení dosažení zisku, nově postačovalo, aby zločinné spolčení bylo zaměřeno na soustavné páchání úmyslné trestné činnosti. Tato změna byla

provedena s odkazem na vymezení zločinného spolčení ve Společné akci Evropské unie a jejím cílem bylo rozšíření možností aplikace ustanovení o zločinném spolčení i na případy, kdy činnost zločinného spolčení bude sledovat negativní ovlivnění chodu státního aparátu, případně vůbec nebude mít jednotící cíl, který svojí činností sleduje.³³

K 1. 1. 2010 nabyl účinnosti zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (TZ), který jako nový kodex trestního práva hmotného nahradil STZ, a který v ustanovení § 129 definoval pojem organizovaná zločinecká skupina. V rámci nové právní úpravy byla zcela přejata definice zločinného spolčení obsažená v STZ, došlo toliko k terminologické změně z původního označení zločinné spolčení na nové označení organizovaná zločinecká skupina, které odpovídá terminologii používané v UNTOC.

Poslední změna definice nastala v souvislosti s novelizací ustanovení § 129 TZ provedenou zákonem č. 455/2016 Sb., účinnou od 1. 2. 2017, která nově definovala organizovanou zločineckou skupinu jako společenství nejméně tří trestně odpovědných osob s vnitřní organizační strukturou, s rozdělením funkcí a dělbou činností, které je zaměřeno na soustavné páčání úmyslné trestné činnosti. Nové znění definice organizované zločinecké skupiny bylo legislativní reakcí na v judikatuře ustálený názor, že více osobami, jejichž účast byla jednou z původně uplatňovaných podmínek aplikace ustanovení o organizované zločinecké skupině, se mají na mysli nejméně tři trestně odpovědné osoby.³⁴

Organizovanou zločineckou skupinu tak v současnosti definují následující atributy:

- a) společenství nejméně tří trestně odpovědných osob,
- b) vnitřní organizační struktura,
- c) rozdělení funkcí a dělba činností,
- d) zaměření na soustavné páčání úmyslné trestné činnosti.

---

³³ Důvodová zpráva k zákonu č. 134/2002 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů, sněmovní tisk 972/0, s. 16. Dostupné online na: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=972&CT1=0>.

³⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 455/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, sněmovní tisk 886/0, s. 18. Dostupné online na: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=886&CT1=0>.

2.2.3.1 *Společenství nejméně tří trestně odpovědných osob*

Jak vyplývá z výkladu provedeného výše, právní úprava organizované zločinecké skupiny byla zákonodárcem zpřesněna, když došlo k pregnantnímu vyjádření skutečnosti, že organizovaná zločinecká skupina je společenstvím nejméně tří trestně odpovědných osob. Před novelou ustanovení § 129 TZ účinnou k 1. 2. 2017 byla organizovaná zločinecká skupina (resp. zločinné spolčení v STZ) vymezena jako společenství více osob, přičemž jak názor judikatury³⁵, tak doktríny³⁶ se shodoval v tom směru, že společenství více osob je představováno nejméně třemi trestně odpovědnými osobami. Upřesněná definice organizované zločinecké skupiny odpovídá vymezení provedenému v UNTOC, resp. vymezení zločinného spolčení v Rámcovém rozhodnutí, když oba tyto dokumenty počítají s účastí nejméně tří trestně odpovědných osob. Ze všech výše uvedených důvodů lze provedenou změnu definice označit za vhodný zásah zákonodárce vedoucí k zpřesnění právní úpravy a tím i k posílení právní jistoty.

Pro úplnost je třeba dále doplnit, že organizovaná zločinecká skupina může být tvořena jak osobami fyzickými, tak osobami právnickými, přičemž samotná organizovaná skupina může mít navenek formu právnické osoby.³⁷

Pokud jde o hodnocení znaku organizované zločinecké skupiny v podobě společenství nejméně tří trestně odpovědných osob z pohledu obtížnosti dokazování orgány činnými v trestním řízení, je možno konstatovat, že tento znak patří k těm, které se v rámci trestního řízení prokazují bez větších problémů, pouze občas mohou nastat obtíže v případech výměn osob v rámci organizované zločinecké skupiny.³⁸

2.2.3.2 *Vnitřní organizační struktura*

Dle odborné literatury³⁹ i judikatury⁴⁰ je vnitřní organizační struktura organizované zločinecké skupiny charakterizována vztahy nadřízenosti a podřízenosti (rozdělení funkcí), relativní stabilitou a přísným dodržováním pravidel (tzv. kodexu organizace), včetně zásadního utajení organizace, její struktury i jejích akcí. Nejvyšší soud ČR k pojmu vnitřní organizační struktura

³⁵ Viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 18. 7. 1985, sp. zn.: 11 To 51/85.

³⁶ Viz např. ŠÁMAL, P. In ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1377.

³⁷ DRAŠTÍK, A. In DRAŠTÍK, A. a kol. *Trestní zákoník: komentář.* Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 813.

³⁸ CEJP: *Společenské zdroje...* s. 29.

³⁹ ŠÁMAL, In ŠÁMAL: *Trestní zákoník I...* s. 1377.

⁴⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 12. 2014, sp. zn.: 3 Tdo 684/2014.

dále judikoval, že „společenství více osob považované za zločinné spolčení má stabilně uspořádané vztahy mezi jednotlivými složkami, které ho tvoří, že v tomto rámci jsou vzájemné vztahy vymezeny zejména z toho hlediska, která složka je nadřízená a která podřízená, která složka je řídicí či rozhodovací a která výkonná, a že jsou stanovena určitá pravidla, podle nichž se realizují vztahy nadřízenosti a podřízenosti např. mezi řídicí či rozhodovací složkou a výkonnou složkou, a případně také pravidla, podle nichž spolu komunikují nebo kooperují složky, které si vzájemně nejsou nadřízené a podřízené, apod.“⁴¹

Uvedené pojetí vnitřní organizační struktury, resp. potřebu prokazovat hierarchickou strukturu, podrobila kritice Katarína Danková, která zejména upozorňuje na to, že požadavek na hierarchické uspořádání vztahů v rámci organizované zločinecké skupiny nereflektuje podobu současných struktur organizovaného zločinu, ve kterých se vedle vertikálně uspořádaných struktur připouští i model sítí organizovaného zločinu, a dále upozorňuje na skutečnost, že takové pojetí organizované zločinecké skupiny jde nad rámec pojetí obsaženého v UNTOC i Rámcovém rozhodnutí, které za strukturovanou skupinu zařaditelnou do rámce organizovaného zločinu považují skupinu, která není náhodně utvořena za účelem bezprostředního spáchání trestného činu a která nemusí mít formálně vymezené role pro své členy, trvalost členství nebo rozvinutou strukturu.⁴²

S názorem citované autorky lze v podstatě souhlasit, a to zejména v tom směru, že striktní požadavek prokázání hierarchického uspořádání může vést k tomu, že aplikační možnosti pojmu organizovaná zločinecká skupina se značně zúží. Na druhou stranu mám za to, že vymezení vnitřní organizační struktury provedené v komentářové literatuře, které převzala i soudní praxe, nelze vnímat dogmaticky. Je zřejmé, že k tomuto vymezení došlo na základě tradičních kriminologických definic, které zpravidla počítají s třístupňovým (vertikálním) organizačním uspořádáním skupiny organizovaného zločinu, což však neznamená, že k dovození vnitřní organizační struktury ve smyslu ustanovení § 129 TZ bude vždy nutné, aby byl tento znak naplněn zrovna v takové kvalitě. Vzhledem k charakteru organizovaného zločinu a s ním spojené vysoké míry konspirace a propracovaného maskování nelegálních aktivit, není podle mého názoru možné, podat vyčerpávající a obecně platnou definici vnitřní organizační struktury organizované zločinecké skupiny a naplnění tohoto znaku bude závislé

---

⁴¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 11. 2006, sp. zn.: 7 Tdo 1182/2006-I.

⁴² DANKOVÁ: *Trestněprávní nástroje...*, s. 54.

na posouzení vztahů v rámci konkrétní skupiny, a to i s přihlédnutím k tomu, jakým způsobem je daná skupina členěna a jakým způsobem naplňuje ostatní znaky vyžadované pro organizovanou zločineckou skupinu. Mám za to, že i za současného stavu právní úpravy a judikatury lze se znakem vnitřní organizační struktury pracovat flexibilně a jako organizovanou zločineckou skupinu posoudit i takové seskupení, jehož vnitřní organizační struktura zcela neodpovídá tradičnímu chápání vnitřní struktury organizovaného zločinu. Takový přístup nicméně vyžaduje podrobné odůvodnění toho, proč je v konkrétním případě nutno tradiční přístup k vnitřní organizační struktuře zastávaný v judikatuře Nejvyššího soudu ČR modifikovat, a to i s využitím poznatků, které byly o vnitřním členění organizovaných zločineckých skupin učiněny v kriminologických studiích.

V této souvislosti je třeba upozornit na to, že míra vnitřní organizační struktury je významným rozlišovacím znakem mezi organizovanou zločineckou skupinou a organizovanou skupinou, přičemž schopnost rozlišení těchto dvou fenoménů při aplikaci trestněprávních norem je zcela jistě nezbytná, a proto nelze na prokazování vnitřní organizační struktury rezignovat. Tento závěr činím s vědomím faktu, že dle expertních názorů⁴³ je vnitřní organizační struktura atributem organizované zločinecké skupiny, jehož dokazování činí v praxi značné obtíže. Důvod lze spatřovat zejména v konspirační povaze organizovaného zločinu zahrnující i výše zmiňované utajení jak samotné organizace, tak jejích činností, a s tím spojené obtížné pronikání k poznatkům o aktivitách konkrétní zločinecké skupiny. Ani tyto skutečnosti by však neměly být důvodem k tomu, aby se v rámci posuzování, zda konkrétní skupinu označit za organizovanou zločineckou skupinu, upouštělo od posuzování míry vnitřní organizace, resp. aby se požadavky kladené na dokazování vnitřní organizační struktury neúměrně snižovaly a tím docházelo k rozšiřování možností aplikace institutu organizované zločinecké skupiny. Vždy je třeba vnitřní organizační strukturu posuzovat v kontextu dalších znaků organizované zločinecké skupiny, a to zejména s přihlédnutím k charakteru páchané trestné činnosti a způsobu, jakým je tato realizována.

2.2.3.3 *Rozdělení funkcí a dělba činností*

Další ze znaků organizované zločinecké skupiny, který úzce souvisí s vnitřní organizační strukturou, je znak vyžadující rozdělení funkcí a dělbu

---

⁴³ CEJP: *Společenské zdroje...* s. 29-30.

činností v rámci skupiny. Dle Nejvyššího soudu ČR rozdělení funkcí znamená, „že k dosažení cílů společenství více osob považovaného za zločinné spolčení jsou stanoveny určité typy dílčích činností, kterými jsou pověřeny osoby odpovídající za jejich provedení.“⁴⁴ Dělbou činností potom znamená „konkrétní podobu kooperace mezi osobami, které se podílejí na provedení jednotlivých akcí směřujících k naplnění cílů společenství více osob považovaného za zločinné spolčení.“⁴⁵

Tento znak reflektuje skutečnost, že činnost organizovaných zločineckých skupin se vyznačuje vysokou mírou sofistikovanosti, která se projevuje mimo jiné i tím, že skupina je funkčně strukturována za účelem efektivnějšího fungování, což se projevuje právě rozdělením funkcí a dělbou činností mezi jednotlivé organizační články či členy skupiny, přičemž i míra naplnění tohoto znaku je jedním z rozlišovacích kritérií organizované zločinecké skupiny od jiných forem trestné součinnosti.

2.2.3.4 Zaměření na soustavné páchání trestné činnosti

Posledním z definičních znaků organizované zločinecké skupiny dle ustanovení § 129 TZ je zaměření na soustavné páchání úmyslné trestné činnosti. Zákon nevyžaduje, aby se organizovaná zločinecká skupina, respektive její členové či podporovatelé, soustavně dopouštěli trestné činnosti, pro trestní postih dle citovaného ustanovení postačí, aby organizovaná zločinecká skupina byla na soustavné páchání trestné činnosti zaměřena, tj. aby páchání úmyslné trestné činnosti bylo účelem její existence. Přitom platí, že páchání úmyslné trestné činnosti může být cílem skupiny samo o sobě, případně může být i prostředkem pro dosažení cílů jiných.⁴⁶ Za soustavné páchání úmyslné trestné činnosti lze označit takové jednání jednotlivých pachatelů trestné činnosti ve prospěch organizované zločinecké skupiny, které se vyznačuje nepřetržitostí, pravidelností, opakováním po delší dobu nebo navazováním na předchozí obdobně páchanou trestnou činností. Znak soustavnosti přitom musí být zásadně naplněn ve vztahu ke konkrétní posuzované organizované zločinecké skupině, nemusí být dán u jednotlivých pachatelů.⁴⁷ Konkrétní pachatel se tak pro dovození jeho trestní

---

⁴⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 11. 2006, sp. zn.: 7 Tdo 1182/2006-I.

⁴⁵ Tamtéž.

⁴⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 4. 2010, sp. zn.: 11 Tdo 297/2009.

⁴⁷ ŠÁMAL, In ŠÁMAL: *Trestní zákoník I...* s. 1378.

odpovědnosti za trestný čin účasti na organizované zločinecké skupině může dopustit i jen jednoho skutku ve prospěch organizované zločinecké skupiny.⁴⁸

Současná právní úprava, na rozdíl od původní úpravy zločinného spolčení v STZ, nevyžaduje, aby organizovaná zločinecká skupina byla zaměřena na dosahování zisku. Tím je rozšířen dosah ustanovení § 129 TZ i na skupiny, které nejsou v tradičním kriminologickém pojetí do rámce organizovaného zločinu zařazovány (např. teroristické či extremistické skupiny zaměřené na dosahování politických cílů).⁴⁹

2.2.3.5 Odlišení organizované zločinecké skupiny od organizované skupiny

Pojem organizovaná skupina TZ nedefinuje, byť se spácháním trestného činu členem organizované skupiny jsou spojeny hmotněprávní důsledky, a to jednak při ukládání trestu, kdy tato skutečnost představuje obecnou přitěžující okolnost ve smyslu ustanovení § 42 písm. o) TZ, a jednak může uvedená skutečnost představovat zvlášť přitěžující okolnost, která podmiňuje použití vyšší trestní sazby⁵⁰.

Vymezení pojmu organizovaná skupina je tak ponecháno soudní praxi, která jej definuje jako sdružení více osob, v němž je provedeno určité rozdělení úloh mezi jednotlivé členy a jehož činnost se v důsledku toho projevuje určitou plánovitostí a koordinovaností, jímž se spáchání činu usnadňuje a zvyšuje se pravděpodobnost dosažení sledovaného cíle.⁵¹ Více osobami se zde rozumí nejméně tři trestně odpovědné osoby.⁵²

Rozdíl mezi organizovanou zločineckou skupinou a organizovanou skupinou lze vymezit jednak z hlediska subjektu a jednak z hlediska páchané trestné činnosti. Pokud jde o subjekt, platí u obou skupin to, že musí být tvořeny nejméně třemi trestně odpovědnými osobami, nicméně u organizované skupiny se nevyžaduje stabilnější struktura, trvalejší řídicí vztahy, vzájemné vztahy členů nemusí být uspořádány do nějaké pevné organizační struktury, ve které by se uplatňovaly vztahy nadřízenosti a podřízenosti. Pokud jde o trestnou činnost organizované skupiny, tato nemusí být, na rozdíl od organizované zločinecké skupiny zaměřena na soustavné páchání úmyslné trestné činnosti, postačí i

⁴⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 4. 2010, sp. zn.: 11 Tdo 297/2009.

⁴⁹ ŠÁMAL, In ŠÁMAL.: *Trestní zákoník I...* s. 1378.

⁵⁰ Např. u trestného činu obchodování s lidmi dle ustanovení § 168 odst. 3 písm. a) TZ.

⁵¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 28. 5. 1976, sp. zn.: 4 To 13/76.

⁵² Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 18. 7. 1985, sp. zn.: 11 To 51/85.

jednorázové spáchání trestného činu.⁵³ Trestná činnost organizované skupiny nevykazuje takovou míru sofistikovanosti⁵⁴ jako činnost organizované zločinecké skupiny.

Trestná činnost páchaná organizovanou zločineckou skupinou tak obecně nedosahuje takové nebezpečnosti jako trestná činnost organizované zločinecké skupiny, na druhou stranu ji lze hodnotit jako potenciálně nebezpečnější než trestnou činnost páchanou jednotlivcem či spolupachatelem, čemuž odpovídá i přísnější přístup k trestání trestné činnosti páchané organizovanou skupinou.

2.3 Organizovaný zločin na území ČR

Oblast organizovaného zločinu je v České republice soustavně zkoumána od začátku devadesátých let minulého století. Vzhledem k tomu, že proniknout k bezprostředním poznatkům o světě organizovaného zločinu je prakticky nemožné (nelze provést pozorování, dotazování, experimenty a jakákoli přímá měření), je zkoumání tohoto fenoménu ze strany kriminologů z velké části odkázáno na expertní odhady. Expertní odhady však mohou být zatíženy subjektivními postoji dotazovaných expertů, což z nich činí ne zcela přesný zdroj informací.⁵⁵ I přes tuto skutečnost však kriminologická šetření provedená Institutem pro kriminologii a sociální prevenci jsou velmi cenným zdrojem informací o působení organizovaného zločinu na území České republiky.

Dle expertních odhadů o nejrozšířenějších činnostech organizovaného zločinu na území České republiky v roce 2015 se na prvním místě umístila aktivita v podobě výroby, pašování a distribuce drog, na druhém místě figurovalo praní špinavých peněz, třetí místo obsadily krádeže aut a na dělené čtvrté a páté místo byla zařazena nelegální výroba a pašování alkoholu a cigaret společně s korupcí. V roce 2016 pak byly nejrozšířenější aktivity organizovaného zločinu odhadovány v tomto pořadí: 1. výroba, pašování a distribuce drog, 2. – 4. praní špinavých peněz, korupce, podvody s platebními kartami, 5. krádeže aut.⁵⁶

⁵³ DRAŠTÍK, In DRAŠTÍK: *Trestní zákoník...* s. 813.

⁵⁴ Trestná činnost organizované skupiny může být realizována např. skupinou kapsářů, v rámci níž dojde k rozdělení úloh spolupachatelů záležející v tom, že jeden s novinami v ruce, jimiž si kryje volnou ruku, se zmocňuje cizí věci, druhý se přitiskne k poškozenému bezprostředně z druhé strany, třetí se na poškozeného tlačí zezadu, čímž vytvářejí tzv. „zátku“, přičemž čtvrtý sleduje, zda nejsou pozorováni. Viz Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 9. 9. 1994, sp. zn.: 3 To 322/94.

⁵⁵ CEJP: *Organizovaný zločin v České republice III...* s. 11-12.

⁵⁶ SCHEINOST, M., CEJP, M., POJMAN, P., DIVIÁK, T. *Trendy vývoje organizovaného zločinu a jeho vybraných forem*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2018, s. 26-28.

Pokud jde o stupeň organizace zločineckých skupin na území České republiky v roce 2015, tak dle odhadu expertů se 63 % skupin vyznačovalo neúplně rozvinutou strukturou a zbývajících 37 % plně rozvinutou strukturou. Za rok 2016 bylo dosaženo téměř shodných výsledků, když neúplně rozvinutou strukturu mělo 64 % skupin a plně rozvinutou strukturu 36 % skupin. Plně rozvinutou strukturou organizované skupiny se přitom rozumí plně hierarchicky uspořádané skupiny, které mají třístupňovou strukturu (nejvyšší vedení, střední článek, řádoví členové), do neúplně rozvinuté struktury potom spadají skupiny uspořádané v horizontální struktuře.⁵⁷ Kriminologická zjištění ohledně stupně organizace zločineckých skupin tak potvrzují výše prezentovaný názor, že k pojmu vnitřní organizační struktura je třeba přistupovat flexibilně, tj. netrvat bez dalšího na tradičním vertikálním pojetí organizované zločinecké skupiny, neboť skupiny s tradičním vertikálním členěním patrně představují menšinový jev.

2.4 Shrnutí

Z provedeného výkladu vyplývá, že vymezit organizovaný zločin je velmi obtížný úkol, přičemž způsob splnění tohoto úkolu je zásadně ovlivněn tím, jakému účelu má definice sloužit. Je zřejmé, že kriminologie poskytuje přesnější a zároveň užší pojetí organizovaného zločinu, než které je možno nalézt v právních normách. Důvodem této skutečnosti je fakt, že v rámci kriminologie je vyžadováno, aby zkoumané jevy byly co možná nejpřesněji definovány a tím odlišeny od jevů podobných či souvisejících, což následně vede k přesnějším výsledkům výzkumu a možnosti popsat drobnější nuance související se zkoumanými fenomény.

Definice organizovaného zločinu v oblasti kriminologie, byť dosud nebylo dosaženo konsensu na její obecně uznávané podobě, obsahuje relativně přesný popis znaků, které je třeba naplnit, aby konkrétní subjekt mohl být do rámce organizovaného zločinu zařazen. Jedná se zejména o poměrně striktní vymezení struktury a hierarchizace skupin organizovaného zločinu, neboť je zpravidla vyžadována třístupňová organizační struktura s jasně vymezenými vztahy nadřízenosti a podřízenosti, jakož i zaměření organizované zločinecké skupiny na dosahování zisku či jiných výhod prostřednictvím soustavně uskutečňované činnosti, kterou lze přirovnat k nelegálnímu podnikání. Tento přístup pak

---

⁵⁷ Tamtéž, s. 14.

umožňuje při výzkumu odlišit organizovaný zločin od jiných forem trestné součinnosti jako je např. obyčejná skupina pachatelů, teroristická skupina či gang. Na druhou stranu je třeba říci, že i kriminologie počítá s organizovanými zločineckými skupinami, které nemají tradiční vertikální členění, ale jsou strukturovány jiným způsobem (například horizontálně uspořádanými jednotkami či členy).

Kriminologické pojetí organizovaného zločinu však ne zcela vyhovuje potřebám definování organizovaného zločinu v právních normách. Pokud by právní vymezení striktně vycházelo z chápání organizovaného zločinu v oblasti kriminologie, znamenalo by to, že dosah takové právní úpravy by byl velmi úzký, neboť by ji bylo možno aplikovat pouze na specifický okruh subjektů. Takové vymezení organizovaného zločinu by zcela jistě způsobovalo značné aplikační problémy. Z těchto důvodů je nutné přijmout fakt, že právní a kriminologické vymezení organizovaného zločinu se bude do značné míry lišit, nicméně vždy by mělo být při tvorbě právních norem, jakož i při jejich aplikaci, přihlíženo k výsledkům výzkumu fenoménu organizovaného zločinu v oblasti kriminologie.

Pokud jde o vymezení organizovaného zločinu v právním řádu České republiky je možno konstatovat, že toto vychází z vymezení, které je provedeno na mezinárodní úrovni či na úrovni Evropské unie. Definici organizované zločinecké skupiny obsaženou v TZ však lze označit za širší pojetí organizovaného zločinu, než jak je provedeno v nadnárodních právních dokumentech, když z pohledu páchané trestné činnosti je vyžadováno toliko zaměření na soustavné páchání úmyslné trestné činnosti a není zde žádné omezení v podobě stanovení závažnosti páchané trestné činnosti ani není vyžadováno, aby cílem činnosti bylo dosahování zisku. Definice organizované zločinecké skupiny obsažená v TZ umožňuje, aby do rámce organizovaného zločinu byly zahrnuty i formy trestné součinnosti v podobě gangů, teroristických skupin, ale i ekonomická kriminalita či kriminalita organizací, jsou-li páchány subjektem naplňujícím všechny znaky organizované zločinecké skupiny. Toto poměrně široce pojaté vymezení organizované zločinecké skupiny považuji za pozitivní aspekt české právní úpravy, neboť umožňuje postih protispolečenských jednání, která by v tradičním pojetí do rámce organizovaného zločinu nebylo možno zařadit, přičemž jejich dopad na společenské poměry je nebo může být s organizovaným zločinem, chápaným v užším smyslu, srovnatelný.

Požadavek české právní úpravy, aby organizovaná zločinecká skupina byla vnitřně organizačně strukturována, se může jevit jako prvek, který aplikační možnosti institutu organizované zločinecké skupiny zužuje, a to zejména s přihlédnutím k tomu, jak tento pojem vykládá česká doktrína a soudní praxe⁵⁸. Mám však za to, že tomu tak nutně být nemusí. Zákonná definice je nastavena poměrně vhodně a dává možnost, aby soud v rámci její aplikace zvážil, jakým způsobem k posouzení znaku vnitřní organizační struktury přistoupí, a to i se zohledněním toho, že v odborné literatuře jsou popisovány podoby struktur organizovaných zločineckých skupin, které neodpovídají tradičnímu chápání hierarchického uspořádání. Domnívám se, že v okamžiku, kdy bude v rámci trestního řízení na základě provedení dokazování zřejmé, že jsou naplněny znaky organizované zločinecké skupiny a současně bude zjištěno, že vnitřní organizační struktura má specifické členění, lze překlenout v komentářové literatuře a judikatuře zastávaný tradiční postoj k vnitřní organizační struktuře takové skupiny a příslušná ustanovení aplikovat. Tento postoj podporují i kriminologická zjištění, že na území České republiky převažují organizované skupiny s neúplně rozvinutou vnitřní strukturou, přičemž je jisté ve veřejném zájmu, aby i takovéto skupiny (resp. jejich členové) byly stíhány jako organizované zločinecké skupiny.

Pro právní nástroje, které jsou či budou v rámci právního řádu určeny k odhalování a postihování organizované kriminality, institut spolupracujícího obviněného nevyjímaje, znamená výše uvedené pojetí organizovaného zločinu, že tyto bude možno, bude-li jejich aplikace navázána na organizovanou zločineckou skupinu, aplikovat na poměrně širokou výseč trestné činnosti. Akční rádius takových právních nástrojů bude případně možno ještě významně rozšířit umožněním jejich použití i na trestnou činnost páchanou organizovanou skupinou. Při rozhodování o tom, jaké hranice u jednotlivých právních nástrojů boje s organizovaným zločinem zvolit, bude na místě poměřovat zejména míru zásahu do občanských práv subjektů, které budou užitím takového právního nástroje dotčeny a míru veřejného zájmu na efektivním postihu daného druhu kriminality.

---

⁵⁸ Požadavek hierarchického uspořádání a uplatňování vztahů nadřízenosti a podřízenosti.

3 Korunní svědek jako nástroj boje s organizovaným zločinem

Vzhledem ke specifické povaze organizovaného zločinu a závažným společenským dopadům jeho působení je státní moc nucena užívat specifických nástrojů, jejichž účelem je efektivní postihování tohoto druhu kriminality.

Nástroje používané státní mocí pro boj s organizovaným zločinem lze rozdělit na nástroje politické, institucionální a právní. Na úrovni politické hraje v České republice v boji s organizovaným zločinem zásadní roli Ministerstvo vnitra ČR, které je gestorem problematiky boje proti organizovanému zločinu na území České republiky a jako takové v rámci své činnosti vytyčuje strategické cíle pro boj s organizovaným zločinem.⁵⁹ V oblasti institucionálních nástrojů mají stěžejní postavení orgány činné v trestním řízení představované soudy, státním zastupitelstvím a Policií České republiky, v jejímž rámci je nutno zmínit zejména Národní centrálu proti organizovanému zločinu služby kriminální policie a vyšetřování, která je specializovaným pracovištěm zaměřujícím se na odhalování organizovaného zločinu a dalších závažných forem kriminality. K významným institucím působícím v oblasti odhalování organizovaného zločinu je třeba zařadit i Celní správu ČR, jejíž činnost směřuje zejména ke sledování a kontrole mezinárodního pohybu zakázaných služeb a zboží.⁶⁰

Pokud jde o právní nástroje určené k boji s organizovaným zločinem, je třeba k nim předně poznamenat, že tyto v boji s organizovaným zločinem představují stěžejní prvek, neboť sebelépe personálně a materiálně vybavené instituce nebudou schopny efektivně bojovat proti organizovanému zločinu v situaci, kdy nebudou vybaveny účinnými právními nástroji. Právní nástroje určené k potírání organizovaného zločinu musí v zájmu své účinnosti zohledňovat specifickou povahu organizovaného zločinu, což však mnohdy znamená značně invazivní charakter takových nástrojů. Tato skutečnost má pochopitelně dopady do oblasti základních lidských práv jednotlivců, kteří budou takovými nástroji dotčeni. Je zřejmé, že vzhledem k značným negativním dopadům organizovaného zločinu na společenské poměry je nezbytné v zájmu jeho potírání jisté ústupky v oblasti základních lidských práv tolerovat, na druhou stranu je však nutno vždy najít vyvážený poměr mezi zájmem na potírání organizovaného zločinu a zájmem na ochraně základních lidských práv jednotlivců, aby bylo možno zásahy do práv a svobod jednotlivců vnímat jako legitimní a odůvodněné.

---

⁵⁹ DANKOVÁ: *Trestněprávní nástroje...*, s. 44.

⁶⁰ Tamtéž, s. 41-43.

Jádro právních nástrojů určených k boji s organizovaným zločinem je v České republice (podobně jako ve většině ostatních států) obsaženo v trestněprávních normách, tyto však nepředstavují jedinou oblast, která právní nástroje použitelné k boji s organizovaným zločinem obsahuje.

Právní nástroje zaměřené na boj s organizovaným zločinem lze podle jejich zaměření na určité okruhy problémů kategorizovat následujícím způsobem:

- a) právní nástroje vedoucí ke zpřísnění trestní represe organizovaného zločinu představované např. již výše rozebraným vymezením pojmu organizovaná zločinecká skupina v ustanovení § 129 TZ, zpřísněním trestní represe pachatele činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny dle ustanovení § 107 a 108 TZ či zakotvením trestného činu účasti na organizované zločinecké skupině dle ustanovení § 361 TZ;
- b) hmotněprávní a procesní instituty usnadňující trestní postih organizovaného zločinu představované např. právní úpravou zajišťovacích nástrojů dle ustanovení § 79a a násl. TŘ, právní úpravou záměny zásilky dle ustanovení § 87b TŘ, právní úpravou odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu dle ustanovení § 88 a násl. TŘ či právní úpravou použití agenta dle ustanovení § 158e TŘ;
- c) právní nástroje ochrany osob participujících v trestním řízení proti organizovanému zločinu představované např. utajením totožnosti a podoby svědka dle ustanovení § 55 odst. 2 TŘ či zvláštní ochranou dle zákona č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením;
- d) právní nástroje směřující k zabránění legalizace výnosů z trestné činnosti představované např. právní úpravou dle zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, případně zakotvením trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti dle ustanovení § 216 TZ apod.⁶¹

---

⁶¹ TROJÁČEK, J. Právní úprava institutu „korunního svědka“ z pohledu Policie České republiky. In VÁLKOVÁ, H., STOČESOVÁ, S. (ed.). *Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře*. Plzeň: ZČU v Plzni, 2003, s. 8-9.

Z právních odvětví odlišných od trestního práva obsahujících nástroje využitelné k boji s organizovaným zločinem je třeba jmenovat zejména právo policejní, které hraje roli především v tzv. předprocesním stadiu, tj. v prvotní fázi odhalování organizované kriminality, která předchází postupům dle TŘ. Významnou roli v této souvislosti hrají zejména ustanovení o operativně pátracích prostředcích v zákoně č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, která obsahují úpravu operativně pátracích prostředků v podobě informátora, krycích prostředků, zabezpečovací techniky a zvláštních finančních prostředků.

Důležitou roli v boji s organizovaným zločinem hrají i další právní odvětví, jejichž účelem sice primárně není postih organizovaného zločinu, nicméně i tak mají potenciál snížit efektivitu jeho fungování. Z těchto je možno jmenovat prostředky z oblasti práva správního, potažmo obchodního, bránící tvorbě neprůhledných vlastnických struktur obchodních společností, a to např. právní úpravou znemožňující vydávání listinných akcií na majitele⁶² či zřízením evidence údajů o skutečném majiteli právnické osoby zapsané do veřejného rejstříku a svěřenského fondu zapsaného do evidence svěřenských fondů⁶³.

Poměrně propracovaná právní úprava institutů umožňujících odhalování a objasňování organizovaného zločinu je důsledkem obtížné proniknutelnosti do struktur organizovaného zločinu a s ním spojenému problematickému dokazování nelegálních aktivit organizovaného zločinu. Postupy organizovaného zločinu se však stávají čím dál sofistikovanějšími, což jde ruku v ruce mimo jiné i s velmi rychlým vývojem technologií umožňujících účinné zastírání nelegálních aktivit. Z těchto důvodů se státní orgány snaží neustále hledat nové možnosti efektivnějšího pronikání do struktur organizovaného zločinu. Důkazem těchto tendencí je i postupné prosazování institutu korunního svědka, případně institutů příbuzných, původně užívaných v právních řádech spadajících do angloamerické právní kultury, i do právních řádů spadajících do kontinentálního typu právní kultury.

---

⁶² Viz zákon č. 134/2013 Sb., o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti akciových společností a změně dalších zákonů.

⁶³ Viz zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, ve znění pozdějších předpisů.

3.1 Vymezení pojmu korunní svědek

Kořeny institutu korunního svědka je třeba hledat v anglickém právu common law, kde byla od počátku 12. století využívána praxe tzv. accomplice cooperation agreements (případně approvals).⁶⁴ Tato praxe spočívala v tom, že osobě, která byla obviněna ze zločinu, bylo umožněno vypovídat proti spolupachateli téhož zločinu, přičemž v případě, že na základě této výpovědi došlo k odsouzení spolupachatele, byla spolupracující osoba omilostněna. Naopak v případě, že spolupráce nevedla k odsouzení spolupachatele, byla odsouzena sama spolupracující osoba. Později byla tato praxe opuštěna, neboť z její podstaty vyplývalo vysoké riziko křivých výpovědí spolupracujících osob z důvodu závislosti získání výhod na odsouzení spolupachatele.⁶⁵

Následně se v anglickém common law vyvinula praxe tzv. turning king's evidence, na základě které byla spolupracující osoba za svou spolupráci omilostněna toliko na základě úplné a pravdivé výpovědi bez ohledu na výsledek řízení vedeného proti spolupachateli. Tato praxe byla využívána v 17. století v soudních procesech týkajících se vlastizrady, kdy anglické soudy přiznaly legitimitu výpovědi spolupracující osoby činěné výměnou za udělení milosti, a to navzdory riziku její nižší důvěryhodnosti. Tento náhled následně přetrvával i v 18. a 19. století, kdy se praxe turning king's evidence stala standardní součástí anglického trestního práva. Rovněž americké soudy následovaly praxi, která se prosadila v Anglii, přičemž tuto ještě rozšířily tak, aby zahrnovala jak příslib milosti, tak vyjednání o shovívavosti a imunity před stíháním.⁶⁶

K rozšíření institutu korunního svědka v oblasti kontinentální Evropy došlo až od 70. let 20. století, kdy začal být využíván jako prostředek v boji proti organizovanému zločinu.⁶⁷ V některých státech byl institut korunního svědka využíván rovněž v boji proti terorismu (Severní Irsko) či proti drogové kriminalitě (Německo).⁶⁸

---

⁶⁴ KANDALCOVÁ, A. Institut spolupracujícího obviněného v komparativním pohledu. In FRYŠTÁK, M., HRUŠÁKOVÁ, M., VALDHANS, J. (ed.). *Dny práva 2016, Část X. Meze a možnosti inspirace trestního řízení angloamerickými prvky*. Brno: Masarykova univerzita, 2017, s. 75-76.

⁶⁵ HALDIN, J. Toward a level Playing Field: Challenges to Accomplice Testimony in the Wake of United States v. Singleton. *Washington and Lee Law Review*, 2/2000, s. 522.

⁶⁶ Tamtéž, s. 522-524.

⁶⁷ KANDALCOVÁ: *Institut spolupracujícího obviněného v komparativním ...* s. 76.

⁶⁸ MICHORA, Z. *Spolupracující obviněný jako nástroj pro potírání organizovaného zločinu*. Disertační práce. Masarykova univerzita v Brně, Právnická fakulta, 2017/2018, s. 67. Citováno dne 9. 7. 2019. Dostupné online na:

V moderním pojetí lze korunního svědka v souladu s Janem Musilem vymezit jako spolupachatele trestného činu nebo účastníka na trestném činu, který uzavře s orgány činnými v trestním řízení dohodu o tom, že bude pravdivě vypovídat ve prospěch obžaloby a přispěje tak k odhalení nebo usvědčení jiného spolupachatele (účastníka), a který je za podání takového svědectví státem „honorován“ tím, že se mu poskytne privilegium nestíhatelnosti, beztrestnosti nebo zmírnění trestu nebo zmírnění výkonu trestu, případně zvláštní ochrana před pomstou.⁶⁹ Toto moderní pojetí je nutno odlišit od „korunního svědka“ ve smyslu středověké koruny důkazů jako hlavního a rozhodujícího důkazu, kterým bylo doznání obviněného dosažené za použití tortury.⁷⁰

Výše uvedená definice pojmu korunní svědek však není jedinou definicí tohoto pojmu; v odborných publikacích lze nalézt i celou řadu jiných vymezení korunního svědka⁷¹. Samotné označení korunní svědek má svůj původ v pojmu crown witness, který označuje svědka obžaloby před anglickým Crown Court podávajícího klíčové svědectví ve prospěch obžaloby, který však nutně nemusí být v pozici tzv. accomplice witness (tj. spolupracujícího pachatele či účastníka na objasňovaném trestném činu).⁷²

Institut korunního svědka tak lze charakterizovat jako prostředek trestního práva, jehož účelem je přispět k odhalení a vyšetřování trestné činnosti, obvykle se přitom jedná o trestnou činnost závažného charakteru. Institut korunního svědka představuje více či méně formální dohodu státních orgánů s osobou disponující významnými informacemi o objasňované trestné činnosti, jejímž účelem je získání těchto informací výměnou za poskytnutí benefitů v oblasti trestního postihu takové osoby. Za spolupráci se státními orgány je korunnímu svědkovi poskytován benefit, který může mít různé podoby od zmírnění výkonu trestu, přes zmírnění trestu, upuštění od potrestání až po nestíhatelnost.

---

https://is.muni.cz/th/r1081/Spolupracujici_obvineny_jako_nastroj_pro_potirani_organizovaneho_z_locinu_DisP_.pdf.

⁶⁹ MUSIL, J. Korunní svědek – ano či ne? (1. díl). *Trestní právo*, 4/2003, s. 21.

⁷⁰ ŠÁMAL, P. Nad institutem korunního svědka. In VÁLKOVÁ, H., STOČESOVÁ, S. (ed.). *Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře*. Plzeň: ZČU v Plzni, 2003, s. 43.

⁷¹ Např. Jan Chmelík jej definuje jako pachatele trestného činu, který kvalitou a rozsahem informací, jimiž disponuje, je způsobilý zásadním způsobem ovlivnit výsledek odhalování a vyšetřování zvláště závažné úmyslné trestné činnosti a za sdělení těchto informací orgánům činným v trestním řízení očekává určitou míru benevolence při posuzování jím spáchaného trestního jednání. Viz CHMELÍK, J. Úvahy k agentu provokatérovi a korunnímu svědkovi. *Kriminalistika*, 1/2005, s. 72.

⁷² KANDALCOVÁ: *Institut spolupracujícího obviněného v komparativním ...* s. 75.

Korunním svědkem je zpravidla osoba, která se podílela na spáchání trestného činu jako pachatel, spolupachatel či účastník a z toho důvodu disponuje informacemi, které mohou významným způsobem pomoci při objasňování a vyšetřování takové trestné činnosti. Obecně však není vyloučeno, aby jako korunní svědek vystupoval i pachatel, který spáchal trestný čin nesouvisející s trestnou činností, kterou následně pomáhá rozkrýt, pokud disponuje odpovídajícími informacemi potřebnými k rozkrýví objasňované trestné činnosti.⁷³

V souvislosti s vymezením pojmu korunní svědek je třeba ozřejmit jeho vztah k pojmu spolupracující obviněný. Institut spolupracujícího obviněného lze označit za jednu z (mírnějších) forem institutu korunního svědka, neboť podmínky pro využití institutu korunního svědka budou zpravidla stanoveny přísněji a slibované benefity budou výhodnější než u spolupracujícího obviněného (např. u korunního svědka se slibuje zánik trestní odpovědnosti a zastavení trestního stíhání, kdežto u spolupracujícího obviněného pouze určitá úleva při ukládání trestu).⁷⁴

Institut korunního svědka (včetně jeho označení) bude mít v právních rádech jednotlivých států odlišný obsah, neboť je myslitelná celá řada možných podob tohoto institutu. Konkrétní podoba bude závislá zejména na tom, jaké cíle bude zákonodárce zakotvením institutu korunního svědka sledovat, a rovněž na obsahu jednotlivých atributů tohoto institutu. Za atributy určující konkrétní podobu institutu korunního svědka je možno považovat stanovení toho, jakou trestnou činnost bude možno za pomoci institutu korunního svědka objasňovat, jaká osoba bude moci jako korunní svědek vystupovat, jaký druh dobrodiní bude korunnímu svědkovi za spolupráci se státními orgány nabídnut, a konečně i to, jaké možnosti ochrany před pomstou budou spolupracující osobě poskytnuty.

Z výše uvedené charakteristiky korunního svědka je zřejmé, že užitím tohoto institutu dochází k odchýlení od tradičních zásad trestního procesu, které směřují k tomu, že všichni pachatelé trestných činů mají být za své trestné činy spravedlivě potrestáni. U korunního svědka v rozporu s těmito zásadami dochází k „výměnnému obchodu“ mezi státními orgány a pachatelem trestného činu, a to za účelem postihu závažné trestné činnosti. Z těchto důvodů je s uplatňováním institutu korunního svědka spojena celá řada pochybností. Předně bývá vytýkána

---

⁷³ MICHORA: *Spolupracující obviněný jako nástroj...* s. 69.

⁷⁴ KUČHTA, J. Korunní svědek a spolupracující obviněný v českém trestním právu. In David, R., Sehnálek, D., Waldhans, J. (ed.). *Dny práva – 2010 – Days of law*. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 107.

nevelká důkazní hodnota výpovědi korunního svědka z důvodu značného potenciálu její nevěrohodnosti vzhledem osobním vlastnostem osob vystupujících jako korunní svědci a taky z důvodu hrozící účelovosti jejich postupu vedené snahou o získání co možná největších výhod. Dále bývá uváděno, že institut korunního svědka je pochybný jednak z hlediska principu legality, který prolamuje v souvislosti s pácháním nejtěžších trestných činů a jednak z hlediska principu právního státu, když prostředkem odhalení trestné činnosti je tu fakticky úplatek směřující osobám, které vyžadují, z hlediska naplnění účelu trestního práva, zcela opačný přístup. Zásah do těchto principů je přitom způsobilý narušovat právní vědomí nezasvěcených občanů, neboť zde dochází k dosahování „koupené“ spravedlnosti s rozsáhlými demoralizujícími důsledky.⁷⁵

Ze všech výše uvedených důvodů je třeba na institut korunního svědka hledět jako na mimořádný právní nástroj, který má být využíván pouze v případech, kdy zájem společnosti na odhalení a vyšetření trestné činnosti převažuje nad zájmem na potrestání jednotlivce. Zájem společnosti na odhalení a objasnění trestné činnosti bude přitom nad zájmem na potrestání jednotlivce zpravidla převažovat v případech velmi závažné trestné činnosti, která má dalekosáhlé společenské dopady, a jejíž objasňování je bez spolupráce s osobou, která disponuje informacemi z kriminálního prostředí, velmi obtížné. Z toho důvodu je užití institutu korunního svědka zpravidla spojeno se závažnými formami trestné součinnosti zejména v podobě organizovaného zločinu.

3.2 Korunní svědek v zahraničních právních řádech

3.2.1 Právní řád USA

V rámci právního řádu USA je využívána řada nástrojů, které směřují k podpoře spolupráce obviněného a státních orgánů při stíhání trestné činnosti. Jedním z těchto nástrojů je tzv. plea bargaining. Tento postup je v USA využíván od poloviny 19. století. V současné době je více než 90 % odsuzujících rozhodnutí založeno na plea bargaining, přičemž jeho užití je možné jak před federálními soudy, tak před soudy státními. Klasická podoba plea bargaining představuje souhlas obviněného s tím, že dozná vinu výměnou za zmenšení rozsahu obžaloby nebo snížení trestu. V zásadě se tak jedná o dohodu mezi státním zástupcem a

---

⁷⁵PIPEK, J. Několik poznámek k institutu tzv. korunního svědka. In VÁLKOVÁ, H., STOČESOVÁ, S. (ed.). *Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře*. Plzeň: ZČU v Plzni, 2003, s. 66.

obviněným o výsledku trestního řízení. Taková dohoda přináší dvě důležité výhody. První z nich je fakt, že se jedná o hospodárný prostředek, který umožňuje ujednat výsledek trestního řízení bez toho, aby muselo proběhnout plnohodnotné řízení před soudem. Druhá výhoda spočívá v tom, že v komplikovaných a rozsáhlých případech taková dohoda napomáhá státnímu zástupci k získání důležitých informací zevnitř kriminálního prostředí.⁷⁶

Velkým přínosem pro možnosti uplatnění plea bargaining před federálními soudy představovalo v roce 1987 přijetí pravidel, která stanoví jednotný přístup k trestání obžalovaných před federálními soudy⁷⁷. Přestože tato pravidla nejsou pro soud závazná, jedná se o významný prvek při rozhodování o trestu, neboť jsou zde pregnantně stanoveny přístupy k trestání, přičemž v případě, že se soud hodlá od stanovených pravidel odchýlit, musí zdůvodnit, jaké úvahy jej k takovému rozhodnutí vedly. Přijetí těchto pravidel významným způsobem rozšířilo prostor pro vyjednávání mezi státními zástupci a obžalovanými, neboť pro většinu obžalovaných je podstatná pomoc státním orgánům prakticky jedinou možností jak dosáhnout nižšího trestu.⁷⁸

Na druhou stranu i přes vysokou popularitu plea bargaining zůstává mnoho pochybností spojených s uplatňováním tohoto postupu. V právní teorii je plea bargaining zejména vytýkáno, že dobrodiní spojená s tímto postupem jsou natolik lákavá, že mohou vést k tomu, že i nevinný obžalovaný raději dozná vinu. Další výtky směřují k tomu, že nepřiměřeně velké ústupky činěné obžalovaným jsou nespravedlivé z hlediska obětí trestných činů a podkopávají odrazující účinek sankcí. Konečně bývá uváděno, že dohody mezi státním zástupcem a obžalovaným nepřiměřeně zasahují do schopnosti soudu odhalit v rámci soudního řízení pravdu. Z těchto důvodů, za účelem snížení rizika, že bude dohoda nespravedlivá či fakticky nesprávná, se vyvinulo několik procedurálních pojistek. Například se jedná o povinnost soudu zjistit, zda doznání bylo obžalovaným učiněno dobrovolně, informovaně a je fakticky opodstatněno. Další pojistku představuje praxe, že i v případě, kdy se strany dohodly na výši trestu, je v konečném důsledku na soudu, zda tuto dohodu bude či nebude akceptovat.

---

⁷⁶ TURNER, J., I. Plea Bargaining and International Criminal Justice. *The University of the Pacific Law Review*, 2/2017, s. 221-222.

⁷⁷ Označených jako The Federal Sentencing Guidelines.

⁷⁸ FYFE, N, SHEPTYCKI, J. *Facilitating witness co-operation in organised crime cases: an international review*. Velká Británie: Research, Development and Statistics Directorate, 2005, s. 18. Citováno 9. 12. 2019. Dostupné online na: <http://library.college.police.uk/docs/hordsolr/rdsolr2705.pdf>.

Rovněž pokud se strany dohodnou na konkrétním trestu, soud může takovou dohodu odmítnout, pokud je v rozporu s veřejným zájmem na spravedlnosti.⁷⁹

Od klasického plea bargaining je třeba odlišit cooperation agreements, které jsou považovány spíše za vyšetřovací nástroj, neboť jejich primárním cílem není dosažení doznání ze strany obžalovaného, ale získání důkazních prostředků vedoucích k odhalení jiných osob zapojených do trestné činnosti, typicky spolupachatelů obžalovaného. Hlavní motivací k této formě spolupráce s obžalovanými je efektivnější postihování organizovaného zločinu, neboť šéfové organizovaných skupin jsou obvykle několik kroků vzdáleni od nejnižšího (výkonného) stupně organizované skupiny, což činí stíhání vyšších pater organizovaného zločinu, bez spolupráce s nižšími články, nereálným. Užití cooperation agreements však není vyloučeno ani v rámci spolupráce s osobami zastávajícími v organizovaných skupinách vyšší pozice, a to za účelem postihu nižších stupňů organizovaných skupin. Status spolupracující osoby může v USA udělit výhradně státní zástupce, vyšetřující orgány mohou obviněnému toliko slíbit, že státního zástupce na ochotu spolupracovat upozorní. Jeví-li se potenciální spolupráce slibně, státní zástupce sjedná s obviněným a jeho obhájcem písemnou dohodu o spolupráci, která stanoví, že obviněný dozná vinu k trestné činnosti, která je mu kladena za vinu, a zaváže se ke spolupráci se státními orgány. Na oplátku státní zástupce souhlasí s tím, že v případě, že informace poskytnuté obviněným budou pravdivé a budou mít podstatný význam, předloží soudu zprávu o okolnostech spolupráce. V konečném důsledku je to tedy soud, kdo rozhoduje o tom, jakým způsobem bude spolupráce obžalovaného zohledněna, resp. v jakém rozsahu bude touto spoluprací ovlivněn druh a výše trestu.⁸⁰ Státní zástupce by tedy teoreticky neměl mít přímý vliv na výši ukládaného trestu, nicméně v praxi soud obvykle uloží trest dle dohody z přípravného řízení. Na druhou stranu je třeba říct, že v kompetenci státního zástupce je i možnost sjednat s obviněným určitý postup v rámci předsoudního řízení, který může spočívat např. v nějaké formě plea bargaining či v možnosti úplné imunity; v některých případech dokonce obžaloba nabídne obviněnému určitý finanční obnos výměnou za spolupráci. Z těchto důvodů je zejména judikaturou na cooperation agreements pohlíženo jako na institut, který by měl být

⁷⁹ TURNER: *Plea Bargaining and International...*, s. 222-223.

⁸⁰ STRANG, R., R. Plea bargaining, Cooperation agreements and Immunity orders. *Work Product of the 155th International Training Course*. United Nations Asia and Far East Institute for the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, 2014, s. 32-35.

využíván velmi obezřetně, neboť zde přímo hrozí, že by se taková dohoda mohla díky svému obsahu stát nezákonnou.⁸¹

Konečně je třeba v rámci právního řádu USA zmínit i tzv. witness immunity. Tento institut je upraven na federální úrovni v ustanovení § 6001-6005 části 5., svazku 18. Code of Laws of the United States of America a spočívá v tom, že osobě předvolané v trestním řízení před velkou porotou, která odmítne vypovídat či poskytnout jiné důkazy ve svůj neprospěch s odkazem na pátý dodatek Ústavy Spojených států amerických, může být ze strany soudu na žádost veřejné žaloby poskytnuta imunita. Podmínkou takového postupu je veřejný zájem na získání svědectví.⁸² Jednotlivé státy USA uplatňují dva typy imunity. První z nich je účelová imunita, která zakazuje využití svědkova svědectví nebo jakýchkoli jeho výsledků či plodů při jeho trestním stíhání pro tentýž trestný čin, ohledně něhož byl vyslýchán. Druhým typem imunity je tzv. transakční imunita, která představuje širší pojetí imunity, když poskytuje svědkovi imunitu za jakýkoli trestný čin, jehož se jeho svědecká výpověď týkala, neboť tento nemůže být obžalován na základě transakce, záležitosti nebo věci, ohledně níž svědčil nebo předkládal důkazy.⁸³

Z výše uvedeného výkladu je zřejmé, že v prostředí USA se ryzí podobě institutu korunního svědka nejvíce blíží cooperation agreements. Další instituty v podobě plea bargaining či witness immunity v sobě však jisté prvky institutu korunního svědka rovněž zahrnují, když slouží k dosažení spolupráce pachatelů trestné činnosti se státními orgány, a to za účelem efektivního postihování trestných činů.

Rozsah poskytovaných benefitů spolupracující osobě je široký, od zmírnění trestu, přes nestíhatelnost, až po finanční odměnu. Tento velkorysý přístup k poskytovaným benefitům a široké možnosti užití jednotlivých dobrodiní vůči spolupracující osobě vyplývá ze skutečnosti, že právní řád USA spadá do angloamerického typu právní kultury, kde se oproti kontinentálním právním řádům ve velké míře uplatňují oportunní postupy státního zástupce. S širokým spektrem poskytovaných benefitů je ovšem spojeno i značné riziko zneužití uvedených institutů. Tato skutečnost vede k rozporuplnému vnímání institutů směřujících ke spolupráci s pachateli trestné činnosti, a to z důvodu reálné hrozby

---

⁸¹ KANDALCOVÁ: *Institut spolupracujícího obviněného v komparativním...* s. 83-84.

⁸² MICHORA: *Spolupracující obviněný jako nástroj...* s. 154-155.

⁸³ ŠÁMAL: *Nad institutem korunního...*, s. 45.

jejich kolize s principy spravedlnosti, což má ten důsledek, že v rámci rozhodovací praxe soudů jsou vytvářeny různorodé pojistky, které mají eliminovat rizika zneužití uvedených institutů.

3.2.2 Právní řád Spolkové republiky Německo

Užívání korunního svědka na německém území je doloženo již v druhé polovině 19. století v Holštýnsku a Prusku v případech zvláště závažné kriminality, u které se obyvatelstvo dožadovalo řešení, a policie potřebovala mít úspěch za každou cenu. V těchto případech se však jednalo o užívání toliko ojedinělé bez zákonného podkladu. K úpravě institutu korunního svědka formou zákona došlo v Německu až v roce 1989 přijetím Gesetz zur Änderung des Strafgesetzbuches, der Strafprozeßordnung und des Versammlungsgesetzes und zur Einführung einer Kronzeugenregelung bei terroristischen Straftaten vom 9. Juni 1989 (BGBl. I S. 1059). Právní úprava obsahovala pouze pět paragrafů, které upravovaly podmínky a okolnosti zvýhodnění svědka za jeho spolupráci se státní mocí při teroristických trestných činech⁸⁴. Platnost této právní úpravy byla časově omezena do 31. 12. 1999 a vypršela bez dalšího prodloužení.⁸⁵ Nad rámec uvedené právní úpravy korunního svědka je třeba říct, že určité prvky institutu korunního svědka byly v německém právním řádu užity již před rokem 1989, neboť ustanovení o korunním svědkovi bylo obsaženo v zákoně o omamných látkách z roku 1981 (Gesetz über den Verkehr mit Betäubungsmitteln (Betäubungsmittelgesetz - BtMG) z 28. 7. 1981) dopadajícím na drogovou kriminalitu.

Právní úprava korunního svědka zákonem z roku 1989 byla poměrně odvážná, pokud jde o benefity, které bylo možno korunnímu svědkovi přiznat. Ustanovení § 1 umožňovalo soudu zastavit trestní stíhání korunního svědka na návrh generálního prokurátora, a to s přihlédnutím k významu poskytnutých informací o odhalované trestné činnosti, povaze trestné činnosti korunního svědka, jakož i dopadu takového rozhodnutí na prevenci budoucího páchání trestné činnosti. Dle ustanovení § 3 však platilo, že zastavení trestního stíhání není možno využít u trestných činů vraždy, zabití a genocidy. Dle ustanovení § 2 pak

---

⁸⁴ V roce 1994 došlo zákonem ze dne 28. října 1994 (Gesetz zur Änderung des Strafgesetzbuches, der Strafprozeßordnung und anderer Gesetze (Verbrechensbekämpfungsgesetz)) k rozšíření aplikačního rozsahu právní úpravy i na organizovanou kriminalitu.

⁸⁵ SPRINGER, P. Korunní svědek v právní úpravě SRN a návrh nové úpravy v ČR. In VÁLKOVÁ, H., STOČESOVÁ, S. (ed.). *Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře*. Plzeň: ZČU v Plzni, 2003, s. 29.

bylo soudu umožněno rozhodnout o zmírnění trestu či o úplném upuštění od potrestání.

Institut korunního svědka byl v Německu přijímán rozporuplně, o čemž svědčí i skutečnost, že platnost právní úpravy z roku 1989 nebyla po roce 1999 prodloužena. Ze strany odpůrců institutu korunního svědka zaznívalo, že tento institut porušuje ústavní právo na rovnoprávnost před soudem a principy právního státu, který nesmí nechat porušení práva bez následku. Odpůrci i zastánci institutu se shodovali v tom, že právní úprava nebyla dostatečně akceptována praxí.⁸⁶

Po skončení platnosti původní právní úpravy institutu korunního svědka se opětovné přijetí tohoto institutu podařilo prosadit až o téměř deset let později, a to novelizací trestního zákoníku (Strafgesetzbuch - StGB) účinnou od 1. 9. 2009. Současná právní úprava korunního svědka je tak obsažena v ustanovení § 46b StGB. Dle ustanovení § 46b odst. 1 StGB platí, že korunním svědkem může být pachatel, který je ohrožen v nejnižší výměře zvýšeným trestem odnětí svobody nebo trestem odnětí svobody na doživotí, a který svou výpovědí dobrovolně podstatně přispěje k odhalení trestných činů podle ustanovení § 100a odst. 2 trestního řádu (Strafprozessordnung - StPO) majících souvislost s trestným činem korunního svědka, nebo dobrovolně sdělí orgánům činným v trestním řízení informace, které přispějí k zabránění takovým trestným činům. Dle ustanovení § 46b odst. 3 StGB přitom platí, že podmínky vyžadované odstavcem prvním téhož ustanovení může osoba usilující o status korunního svědka naplnit toliko před zahájením hlavního líčení, později již není možné výhody korunnímu svědkovi poskytnout.

Pokud jde o trestnou činnost, u níž lze institutu korunního svědka využít, jde dle ustanovení § 100 odst. 2 StPO o rozsáhlý výčet závažných trestných činů (např. násilná trestná činnost, trestná činnost proti svobodě, hospodářská kriminalita atd.), které však nutně nemusí souviset s organizovaným zločinem.

Benefit poskytovaný osobě, která naplní podmínky přiznání statusu korunního svědka, je dle ustanovení § 46b odst. 1 StGB představován možností soudu zmírnit korunnímu svědkovi trest, případně upustit od potrestání. U korunního svědka ohroženého trestem doživotí přitom platí, že soud může rozhodnout pouze o snížení trestu, přičemž tento nesmí snížit pod hranici deseti let trestu odnětí svobody. Upuštění od potrestání přichází u korunního svědka do úvahy pouze v případě, že mu nehrozí trest odnětí svobody přesahující tři roky.

---

⁸⁶ SPRINGER: *Korunní svědek v právní úpravě SRN...* s. 30.

Skutečnosti, které je soud povinen vzít do úvahy při rozhodování o trestu korunního svědka jsou upraveny v ustanovení § 46b odst. 2 StGB. Dle citovaného ustanovení soud zohlední zejména povahu a rozsah poskytnutých informací a jejich význam pro objasnění či zabránění trestnému činu, dobu jejich poskytnutí, a rozsah podpory orgánům činným v trestním řízení. Soud rovněž zohlední závažnost trestného činu, který korunní svědek pomohl objasnit či mu zabránit, a to i ve vztahu k trestnému činu spáchanému korunním svědkem.

Současná právní úprava korunního svědka se tak od původní podoby platné do roku 1999 liší zejména v tom, že bylo ustoupeno od možnosti zastavení trestního stíhání korunního svědka. Trestná činnost korunního svědka tak musí být projednána a musí o ní být soudem rozhodnuto. Zohlednit spolupráci je nadále možné toliko v rovině trestu. V tomto ohledu je tedy patrná restrikce institutu. Naopak lze konstatovat, že platná a účinná právní úprava rozšiřuje okruh trestné činnosti, u které lze institut korunního svědka využít, když již není vázána pouze na teroristické trestné činy a organizovanou kriminalitu, ale lze ji využít u poměrně širokého spektra závažné trestné činnosti.

Celkově je možno současnou německou úpravu korunního svědka hodnotit jako poměrně umírněnou formu tohoto institutu, a to zejména s ohledem na charakter benefitů, které mohou být spolupracující osobě poskytnuty. V současné době tak v Německu převažuje důraz na tradiční pojetí kontinentálního trestního procesu.

3.2.3 Právní řád Slovenské republiky

Zvýhodnění osoby spolupracující s orgány činnými v trestním řízení bylo do právního řádu Slovenské republiky zakotveno novelou trestného poriadku provedenou zákonem č. 457/2003 Z. z. Na základě této novely bylo možno dočasně odložit vznesení obvinění, případně přerušit či zastavit trestní stíhání, a to u osoby, která se významnou měrou podílela na objasnění vymezených trestných činů (např. korupce či zvláště závažného úmyslného trestného činu spáchaného organizovanou skupinou). Snaha o efektivní postih nejzávažnějších forem organizované trestné činnosti však byla do slovenské právní úpravy plně promítnuta až přijetím zákona č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok, který obsahuje právní úpravu institutu spolupracujícího obviněného.⁸⁷

---

⁸⁷ GAJDAČIAR, V. Zákonnosť dokazovania pri aplikácii inštitútu spolupracujúceho obviněného. In KOTÁSEK, J. (ed.). *Dny práva 2012, Část VII. Trestněprávní a procesní alternativy v trestním právu individuálním a kolektivním*. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 1407.

Dle současného pojetí institutu spolupracujícího obviněného ve slovenské právní úpravě lze spolupráci s orgány činnými v trestním řízení zohlednit prostřednictvím následujících postupů:

- a) dočasným odložením vznesení obvinění (§ 205 trestného poriadku),
- b) přerušením trestního stíhání (§ 228 odst. 3 trestného poriadku),
- c) podmíněným zastavením trestního stíhání spolupracujícího obviněného (§ 218 a 219 trestného poriadku),
- d) zastavením trestního stíhání (§ 215 odst. 3 trestného poriadku),
- e) mimořádným snížením trestu odnětí svobody (§ 39 odst. 2 písm. e) trestného zákona).

Procesní postup v podobě dočasného odložení vznesení obvinění umožňuje dle ustanovení § 205 odst. 1 trestného poriadku policejnímu orgánu s předcházejícím souhlasem prokurátora na nezbytnou dobu dočasně odložit vznesení obvinění vůči konkrétní osobě v případě, že by vznesení obvinění podstatně ztížilo objasnění korupce, trestného činu založení, zosnování a podporování zločinecké skupiny, anebo zločinu spáchaného organizovanou skupinou anebo zločineckou skupinou, trestného činu úkladné vraždy, anebo trestných činů terorismu anebo zjištění pachatele takového trestného činu. Dočasně odložit vznesení obvinění je možno vůči osobě, která se významnou měrou podílí na objasnění některého z výše uvedených trestných činů anebo na zjištění pachatele, má-li být obviněna ze spáchání některého z výše uvedených trestných činů, nebo i z jiného trestného činu. Dočasně odložit vznesení obvinění není možno v případě organizátora, návodce či objednatele trestného činu, na jehož objasnění se podílí. Dále dle ustanovení § 205 odst. 3 trestného poriadku platí, že jakmile pominou důvody dočasného odložení vznesení obvinění, policejní orgán na pokyn prokurátora bez zbytečného odkladu vznesení obvinění.

Výše uvedený procesní postup vede k tomu, že spolupracující osoba, vůči níž bylo dočasně odloženo vznesení obvinění je v dalším řízení vyslýchána v procesním postavení svědka, přičemž v okamžiku, kdy pominou důvody pro dočasné odložení vznesení obvinění (např. v případě pravomocného odsouzení pachatelů objasňovaného trestného činu) je proti ní obvinění vzneseno. Dočasné odložení vznesení obvinění tak představuje toliko první fázi procesního postupu v případě spolupracující osoby, která zatím nebyla obviněna ze spáchání trestného činu. Druhá fáze je představována procesním postupem v podobě vznesení

obvinění s možností následného přerušeni trestního stíhání dle ustanovení § 228 odst. 3 trestního poriadku, zastavení trestního stíhání dle ustanovení § 215 odst. 3 trestního poriadku, podmíněného zastavení trestního stíhání spolupracujícího obviněného dle ustanovení § 218 a 219 trestního poriadku, případně mimořádného snížení trestu odnětí svobody dle ustanovení § 39 odst. 2 písm. e) zákona č. 300/2005 Z. z., trestný zákon.⁸⁸

Procesnímu postupu v podobě dočasného odloženi vzneseni obvinění bývá vytýkáno, že u něj absentuje jakýkoli prvek motivace pachatele, který by pachatele vedl ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení, když dočasné odloženi vzneseni obvinění má ze své podstaty pouze dočasný charakter a ke vzneseni obvinění dříve nebo později dojde.⁸⁹ Miloš Deset k tomu uvádí, že zefektivnit právní úpravu by bylo možno tím, že by trestní stíhání nemuselo být vůbec zahájeno, bude-li účelu dosaženo.⁹⁰ Zdeněk Michora však k této možnosti správně podotýká, že v případě takového procesního řešení by bylo třeba zajistit, aby rozhodnutí zakládalo překážku věci rozhodnuté, neboť takovou překážku usnesení o odloženi věci nezakládá.⁹¹

Dalším z postupů, který je možno aplikovat vůči spolupracujícímu obviněnému je možnost přerušeni trestního stíhání. Dle ustanovení § 228 odst. 3 trestního poriadku platí, že policejní orgán s předcházejícím souhlasem prokurátora může přerušit trestní stíhání v případě, že se obviněný významnou měrou podílí na objasnění trestných činů, jejichž vymezení odpovídá trestným činům podmiňujícím aplikaci výše rozebraného dočasného odloženi vzneseni obvinění, anebo na zjištění či usvědčení pachatele takových trestných činů. Trestní stíhání je možno přerušit jak v případě, že je vedeno trestní řízení vůči obviněnému pro některý z výše uvedených trestných činů, tak i v případě, že trestní řízení je vedeno pro jakýkoli jiný trestný čin. Přerušeni trestního stíhání nepřichází v úvahu v případě organizátora, návodce či objednatele trestného činu, na jehož objasnění se podílí.

Institut přerušeni trestního stíhání je možno využít jak v přípravném řízení, tak v řízení před soudem. Rozhodnutí o přerušeni trestního stíhání bude zpravidla předcházet rozhodnutí o vyloučení řízení proti spolupracujícímu obviněnému ze

---

⁸⁸ ČENTĚŠ, J. In ČENTĚŠ, J. a kol. *Trestný poriadok: veľký komentár. 3. aktualizované vydanie*. Bratislava: Eurokódex, 2017, s. 453-454.

⁸⁹ GAJDAČIAR: *Zákonnosť dokazovania pri aplikácii...* s. 1410.

⁹⁰ DESET, M. K právnej úprave korunného svedka. *Justičná revue*, 11/2009, s. 1195.

⁹¹ MICHORA: *Spolupracujúci obviněný jako nástroj...* s. 151.

společného řízení, na základě kterého dojde u obviněného k změně procesního postavení z obviněného na svědka. Vzhledem k dočasnému charakteru přerušení trestního stíhání by k využití tohoto institutu mělo být přistoupeno zejména v případech, kdy je se zřetelem na všechny okolnosti možné reálně očekávat pravomocné skončení trestní věci v době zpravidla nepřesahující dva roky.⁹²

Dalším institutem vztahujícím se na spolupracujícího obviněného je podmíněné zastavení trestního stíhání spolupracujícího obviněného upravené v ustanovení § 218 a § 219 trestního poriadku. Dle ustanovení § 218 odst. 1 trestního poriadku platí, že prokurátor může podmíněně zastavit trestní stíhání obviněného, který se významnou měrou podílel na objasnění korupce, trestného činu založení, zosnování a podporování zločinecké skupiny, anebo zločinu spáchaného organizovanou skupinou anebo zločineckou skupinou anebo trestných činů terorismu, anebo na zjištění či usvědčení pachatele takového trestného činu. Citované ustanovení dále stanoví, že zájem společnosti na objasnění takového trestného činu musí převyšovat zájem na trestním stíhání obviněného pro takový trestný čin případně pro jiný trestný čin. Stejně jako tomu bylo u předešlých institutů lze tedy i u podmíněného zastavení trestního stíhání spolupracujícího obviněného tento postup využít i v případě, kdy je spolupracující obviněný stíhán pro jinou než objasňovanou trestnou činnost. Podmíněně zastavit trestní stíhání nelze v případě organizátora, návodce či objednatele trestného činu, na jehož objasnění se podílel.

Dle odstavce druhého ustanovení § 218 trestního poriadku platí, že v usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání se určí obviněnému zkušební doba na dva roky až deset let. Dále se obviněnému uloží, aby ve zkušební době plnil podmínky uvedené v odstavci prvním citovaného ustanovení, tj. povinnost nadále spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení a soudem při objasňování trestné činnosti. Dle ustanovení § 219 odst. 1 trestního poriadku pak platí, že v případě, že obviněný v průběhu zkušební doby splnil podmínky dle ustanovení § 218 odst. 1 trestního poriadku, prokurátor rozhodne, že se obviněný osvědčil. Jinak, a to i v průběhu zkušební doby, prokurátor rozhodne, že se v trestním stíhání pokračuje. Dle odstavce druhého citovaného ustanovení dále platí, že jestliže do dvou let od uplynutí zkušební doby nebylo vydáno rozhodnutí podle odstavce prvního bez zavinění obviněného, má se za to, že se osvědčil.

---

⁹² GAJDAČIAR: *Zákonnosť dokazovania pri aplikácii...* s. 1408.

Rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání lze učinit jak v přípravném řízení, tak v řízení před soudem a stejně jako je tomu u přerušení trestního stíhání, je s ním spojena změna procesního postavení z obviněného na svědka. Před vydáním usnesení je třeba vykonat všechny neodkladné a neopakovatelné úkony, jakož i všechny úkony potřebné k řádnému podání obžaloby, a to pro případ, že by se spolupracující osoba ve zkušební době neosvědčila.⁹³

Konečně posledním procesním institutem využitelným v případě spolupracujícího obviněného je zastavení trestního stíhání dle ustanovení § 215 odst. 3 trestního poriadku. Podmínky pro takové rozhodnutí jsou stanoveny analogicky jako v případě podmíněného zastavení trestního stíhání spolupracujícího obviněného. Postup v podobě zastavení trestního stíhání přichází v úvahu v situaci, kdy již není potřebná další spolupráce s obviněným, proto není účelné ani potřebné vydávat některé z dočasných rozhodnutí, v praxi bude tento postup navazovat na usnesení o pokračování v trestním stíhání, které bylo přerušeno dle ustanovení § 228 odst. 3 trestního poriadku.⁹⁴

Nedojde-li u spolupracující osoby k přiznání statusu spolupracujícího obviněného tím, že bude rozhodnuto o podmíněném zastavení trestního stíhání spolupracujícího obviněného či o zastavení trestního stíhání dle ustanovení § 215 odst. 3 trestního poriadku, přichází v úvahu zohlednění spolupráce v rovině trestu, který takové osobě bude uložen za jí spáchanou trestnou činnost, a to mimořádným snížením trestu dle ustanovení § 39 odst. 2 písm. e) trestného zákona. Toto ustanovení však stanoví přísnější kritéria, než jsou kritéria pro zvýhodnění spolupracujícího obviněného výše rozebranými procesními postupy, neboť jednak vyžaduje zvlášť významnou míru podílu na objasnění vyjmenovaných trestných činů, a navíc, pokud jde o objasnění trestné činnosti organizovaného zločinu, je možno uvedené ustanovení aplikovat pouze v případě, že jde o zvlášť závažný zločin. Lze tedy konstatovat, že mimořádné snížení trestu nesměřuje primárně na spolupracujícího obviněného, neboť tomuto by mělo být, splní-li zákonem vyžadované předpoklady, poskytnuto dobrodiní v podobě podmíněného či nepodmíněného zastavení trestního stíhání.

Z výše uvedeného výkladu je zřejmé, že slovenský zákonodárce pristoupil k zakotvení poměrně odvážné právní úpravy institutu spolupracujícího

---

⁹³ Tamtéž, s. 1409.

⁹⁴ Tamtéž, s. 1410.

obviněného (korunního svědka), jejímž primárním účelem je zvýhodnění spolupracujícího obviněného tím, že jeho trestní věc vůbec nedospěje před soud, ale dojde k vyřízení věci již v přípravném řízení, a to podmíněným či nepodmíněným zastavením trestního stíhání. S tímto řešením je spojena i změna procesní role spolupracujícího obviněného, který se takovým postupem stává v rámci trestního řízení týkajícího se trestné činnosti, kterou pomáhá objasnit, svědkem. Zvolený koncept institutu tak na rozdíl od německé právní úpravy představuje výraznější odklon od tradičních principů kontinentálního trestního řízení, když s cílem efektivního postihování závažné trestné činnosti zvýrazňuje roli oportunních postupů státního zástupce.

Zajímavým řešením, které potenciálně rozšiřuje možnosti aplikace institutu spolupracujícího obviněného je skutečnost, že spolupracující obviněný nutně nemusí být spolupachatelem či účastníkem na objasňovaném trestném činu, ale může být toliko osobou, která spáchala odlišný trestný čin a současně disponuje informacemi o trestné činnosti jiných osob. Rovněž za povšimnutí stojí skutečnost, že z možnosti získat dobrodíní v podobě podmíněného či nepodmíněného zastavení trestního stíhání je vyloučena osoba, která v rámci objasňované trestné činnosti vystupovala jako organizátor, návodce či objednatel, tj. je vyloučena spolupráce s osobami zastávajícími v rámci objasňované trestné činnosti významné postavení.

Z hlediska okruhu trestné činnosti, u níž lze institut spolupracujícího obviněného užít, je možno konstatovat, že tento je poměrně široký, když nad rámec trestné činnosti spojené s organizovaným zločinem zahrnuje i případy korupce či teroristických trestných činů.

3.3 Korunní svědek a základní zásady právního řádu ČR

V odborné literatuře bývá namítáno, že institut korunního svědka představuje závažný zásah do ústavních principů a základních zásad trestního procesu. Z ústavních principů je zasažena zejména zásada rovnosti občanů a zásada rovnosti všech účastníků řízení, zásada spravedlivého procesu a z ní vyplývající zásady rovnosti zbraní, zdrženlivosti a proporcionality. Ze základních zásad trestního procesu pak mohou být narušeny zejména zásada legality a oficiality, stejně jako zásada zákazu donucování k doznání.⁹⁵

---

⁹⁵ KUCHTA: *Korunní svědek a spolupracující obviněný...* s. 108.

Tyto námitky lze označit za relevantní, obzvláště s přihlédnutím k tomu, že institut korunního svědka má své kořeny v angloamerickém typu právní kultury, který je založen na odlišných právních principech než právní řády spadající do kontinentálního typu právní kultury. Z těchto důvodů je nutné se zabývat otázkou, zda institut korunního svědka je souladný se základními zásadami právního řádu České republiky, a to jak v rovině ústavních právních principů, tak v rovině základních zásad trestního procesu, a zda je z tohoto pohledu přijatelné, aby byl součástí právního řádu.

Při posouzení souladnosti institutu korunního svědka se základními právními principy je třeba mít na paměti charakter právních principů, které představují vůdčí zásady, na kterých stojí právní řád jako celek, ale i jeho jednotlivá odvětví. Z hlediska tvorby práva představují právní principy abstraktní regulativní ideje, které musí normotvůrce dodržet za účelem axiologické a teleologické konzistence právního řádu, přičemž je třeba vzít v úvahu, že právní principy mohou mít na rozdíl od právních norem kontradiktorní charakter, který je v konkrétním případě nutno vyvažovat na základě metody proporcionality zohledňující různou míru přiměřenosti jejich aplikace v daném případě, nebo metody specifikace, spočívající v omezení platnosti principu pro určité případy.⁹⁶ Vztaženo na posuzování institutu korunního svědka to znamená nutnost najít odpověď na otázku, zda lze tradiční principy vyjádřené jednak na ústavní úrovni, jednak v rámci trestního práva procesního, do jisté míry omezit v zájmu potírání organizovaného zločinu či závažné kriminality obecně.

Za nejzávažnější z námitek vznášených vůči institutu korunního svědka lze považovat námitku spočívající v tvrzení, že institut korunního svědka nepřiměřeně zasahuje do právního principu rovnosti občanů vyjádřeného v ustanovení čl. 1 LZPS, jakož i do zásady rovnosti všech účastníků řízení vyjádřené v čl. 37 odst. 3 LZPS, a to tím, že jednomu ze spolupachatelů či účastníků na závažné trestné činnosti stát nabízí benefity v podobě nestíhatelnosti či úlevy v rovině trestu za to, že bude se státními orgány spolupracovat a pomůže tak rozkrýt a usvědčit trestnou činnost, na níž se sám podílel, což ve svém důsledku vytváří nerovné podmínky pro osoby stíhané za takovou trestnou činnost. S uvedeným úzce souvisí i zmiňovaný zásah do práva na spravedlivý proces a z něho vyplývajících zásad rovnosti zbraní, zdrženlivosti a proporcionality, který je spatřován v tom, že institutem korunního svědka se zvyhodňuje toliko jedna

---

⁹⁶ GERLOCH, A. *Teorie práva*. 5. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 32-33.

procesní strana (strana obžaloby), která si „kupuje“ korunního svědka jako usvědčující důkaz. Porušení proporcionality a zdrženlivosti má spočívat v tom, že nejsou dostatečně vybalancovány výhody a nevýhody postupu, zasahujícího intenzivně do občanských práv a svobod, stanovením dostatečně určitých a přesných pravidel aplikace.⁹⁷

Přijetím institutu korunního svědka bezpochyby dochází k zásahům do výše zmíněných ústavních právních principů, je však třeba brát do úvahy skutečnost, že tento institut je určen k potírání nejzávažnějších forem trestné činnosti a jako takový nutně vyžaduje specifický režim. Skutečnost, že jeden či více pachatelů (účastníků) na postihované trestné činnosti bude mít oproti ostatním stíhaným osobám lepší pozici z důvodu spolupráce s orgány činnými v trestním řízení, vyplývá již ze samotné podstaty institutu korunního svědka jako právního nástroje, jehož účelem je motivovat osoby podílející se na činnosti skupin organizovaného zločinu ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení za účelem jejich odloučení od takové skupiny a usvědčení ostatních pachatelů trestné činnosti. Tento postup je ospravedlněn mimo jiné neproniknutelností takových entit z důvodu vysoké profesionalizace pachatelů a uplatňování přísných pravidel mlčenlivosti a rovněž i vysokým zájmem společnosti na efektivním postihování tohoto druhu kriminality. O přijatelnosti a patrně i potřebnosti institutu korunního svědka svědčí jeho užívání v zahraničních právních řádech, kde slouží jako právní nástroj k odhalování závažné kriminality a kde není shledáván, byť to nemusí být zcela jednoznačně přijímáno, jako nekonformní s ústavními principy, ani principy trestního procesu. Na tomto místě je však třeba připustit, že samotný fakt, že je institut v zahraničí užíván, nutně nemusí svědčit o jeho potřebnosti, neboť i zahraniční zkušenosti dokumentují, že ne vždy, resp. ne ve větší míře, je institut korunní svědka, byť je v právním řádu zakotven, skutečně využíván.⁹⁸ Na druhou stranu skutečnost, že je institut korunního svědka ve vícero zahraničních právních řádech zakotven, i to, že je s jeho užíváním počítáno v oblasti mezinárodních smluv, jistou vypovídací hodnotu ve vztahu k potřebnosti a přijatelnosti tohoto institutu jistě má.

---

⁹⁷ MUSIL, J. Korunní svědek – ano či ne? (2. díl). *Trestní právo*, 5/2003, s. 10.

⁹⁸ KRATOCHVÍL, V. Ústavní a mezinárodně smluvní aspekty institutu „korunního svědka“ (poznámky z hlediska právního stavu po euronovele Ústavy). In VÁLKOVÁ, H., STOČESOVÁ, S. (ed.). *Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře*. Plzeň: ZČU v Plzni, 2003, s. 36.

Mám za to, že v případě institutu korunního svědka je zásah do výše zmíněných právních principů odůvodněn závažností společenských dopadů, které působí organizovaný zločin (či obecně závažná kriminalita) a s tím související vysokou mírou zájmu společnosti na tom, aby taková trestná činnost byla odhalována a trestána. Domnívám se, že možnost poskytnout pachateli (účastníku), který svou spoluprací s orgány činnými v trestním řízení napomůže rozkrýt a potrestat aktivity organizovaného zločinu či jiných forem závažné trestné činnosti, dobrodiní v podobě snížení trestu odnětí svobody, je v souladu se zásadou přiměřenosti a současně nenarušuje princip rovnosti občanů před zákonem, ani rovnosti účastníků řízení, v takové míře, aby to nebylo z hlediska testu ústavnosti přijatelné.

Problematičtější je posouzení, zda lze z hlediska ústavních principů považovat za přiměřené zakotvení možnosti tzv. nestíhatelnosti korunního svědka. Osobně se domnívám, že by i korunní svědek měl být trestně stíhán, postaven před soud a následně odsouzen za trestnou činnost, na jejímž rozkrýtí se podílel, neboť vyslovení viny, třebaže bude současně upuštěno od potrestání, nepochybně vyjádří skutečnost, že i korunní svědek se dopustil protispoločenského jednání, což může mít jednak jistý výchovný a preventivní účinek na pachatele samotného, a jednak to může mít zásadní dopad z hlediska vnímání spravedlivosti výkonu trestní pravomoci státem ze strany široké veřejnosti. Nicméně tento postoj vyjadřuje spíše můj osobní hodnotový rámeček a není zcela relevantní z hlediska posouzení ústavněprávní konformity nestíhatelnosti korunního svědka. I přes výše uvedené tak mám za to, a to zejména s přihlédnutím ke zmíněné mimořádné závažnosti organizovaného zločinu a s tím spojené nutnosti využívat specifické nástroje k jeho postihu, že i stanovení nestíhatelnosti korunního svědka lze považovat za ústavně konformní a principu proporcionality odpovídající postup zákonodárce, a to z toho důvodu, že zájem na ochraně společnosti před organizovaným zločinem převažuje nad zájmem společnosti na stíhání a potrestání jednotlivce, jakož i nad obecně platným právním principem rovnosti občanů před zákonem a s ním související rovnosti účastníků řízení. Navíc z pragmatického pohledu je nutno připustit, že stanovení nestíhatelnosti má fakticky stejné účinky jako upuštění od potrestání, když v obou případech se jednatel vyhne trestnímu postihu. Legitimitu případného zakotvení nestíhatelnosti lze podložit i skutečností, že v rámci mezinárodních právních dokumentů je připouštěna i možnost poskytnutí imunity proti trestnímu stíhání

(viz výše uvedený čl. 26 UNTOC). Vždy však bude nutno posoudit, zda v konkrétních společenských poměrech je vhodné a účelné případnou nestíhatelnost korunního svědka do právního řádu zakotvit, a to zejména s přihlédnutím k rozšíření organizovaného zločinu v daném prostředí, jakož i k celkové společenské atmosféře.

Pokud jde o vztah institutu korunního svědka k základním zásadám vlastním trestnímu procesu, je třeba zmínit především zásadu oficiality a legality, jakož i zásadu zákazu donucení k doznání, neboť tyto mohou být institutem korunního svědka nejvýznamněji dotčeny.

Zásada oficiality je zakotvena v ustanovení § 2 odst. 4 TŘ, které stanoví, že nestanoví-li zákon něco jiného, postupují orgány činné v trestním řízení z úřední povinnosti. Zásada oficiality platí pro všechny orgány činné v trestním řízení a pro všechna stadia trestního řízení. Zásada oficiality je doplněna zásadou legality v otázce zahájení trestního řízení. Zásada legality je zakotvena v ustanovení § 2 odst. 3 TŘ, které stanoví, že státní zástupce je povinen stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, pokud zákon nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nestanoví jinak. Zásada legality tak vyjadřuje povinnost státního zástupce dbát o to, aby byl řádně a včas stíhán každý pachatel každého trestného činu, přičemž zásada legality v sobě zahrnuje jak funkci iniciační (odhalování trestných činů a zahájení jejich stíhání), tak funkci akuzační (předání věci k rozhodnutí o vině a případně o trestu soudu).⁹⁹ Konflikt institutu korunního svědka se zásadou legality tedy nastává v případě, kdy právní úprava poskytuje korunnímu svědkovi benefit v podobě imunity před obžalobou, naopak v případě, že jsou benefity spolupracujícího obviněného poskytovány toliko v rovině trestání, nelze o dotčení zásady legality hovořit.

Je tedy nutné si odpovědět na otázku, zda je v českém trestním procesu z pohledu zásady legality přípustná varianta institutu korunního svědka, která bude počítat s přiznáním dobrodiní v podobě imunity před obžalobou. K tomu je třeba uvést, že zásada legality nemá bezvýhradnou platnost, neboť dle ustanovení § 2 odst. 3 TŘ platí, že z ní lze připustit výjimky, a to v případech, kdy tak stanoví zákon či vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána. Takové výjimky ze zásady legality jsou projevem zásady oportunity, která umožňuje státnímu zástupci v konkrétním případě z důvodu účelnosti nestíhat pachatele, ačkoli obecné podmínky pro trestní stíhání jsou splněny. V tomto

---

⁹⁹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 146-148.

smyslu je tedy zásada oportunity opakem zásady legality.¹⁰⁰ Tradičním projevem zásady oportunity jsou takové postupy, jejichž cílem je nestíhání obviněného, či odklon od klasického trestního řízení při absenci či oslabení veřejného zájmu na stíhání pachatelů bagatelních trestných činů, u nichž se nepředpokládá recidiva, což přispívá ke zrychlení trestního řízení, procesní ekonomii a celkovému lepšímu účinku trestního řízení ve vztahu k pachatelům i veřejnosti.¹⁰¹ Mezi oportunní postupy státního zástupce v tomto tradičním chápání tak lze zařadit např. možnost státního zástupce zastavit trestní stíhání z důvodů uvedených v ustanovení § 172 odst. 2 písm. a) až c) TŘ.

Je zřejmé, že institut korunního svědka z takto pojatých oportunních postupů, které se vztahují v zásadě na bagatelní trestnou činnost, vybočuje. Institut korunního svědka je projevem oportunního postupu, který sleduje účel v zásadě opačný, když umožňuje přiznání benefitu pachateli závažné trestné činnosti, pokud tento disponuje informacemi, jež jsou způsobilé přispět k rozkrývání složitých organizovaných zločineckých struktur. Takový způsob oportunity se označuje jako oportunita expanzivní, kterou lze chápat jako doplněk tradičních oportunních postupů.¹⁰² Vzhledem k tomu, že tradiční oportunní prvky lze považovat za poměrně standardní právní nástroje modifikující zásadu legality a rovněž vzhledem k tomu, že u zásady legality je výslovně připuštěno stanovení výjimek, není důvod, proč by nebylo možno připustit modifikaci zásady legality i tzv. oportunitou expanzivní směřující k umožnění efektivnějšího postihu závažné (zejména organizované) kriminality, která je standardně používanými právními nástroji obtížně postižitelná, a to vzhledem k legitimním cílům, které expanzivní oportunita sleduje. Modifikace zásady legality a oficiality institutem korunního svědka je tak z tohoto hlediska možná a představuje ústavně konformní zásah do těchto zásad.

Konečně je třeba posoudit institut korunního svědka i z pohledu zákazu donucování k doznání, který je zakotven v ustanovení § 92 odst. 1 TŘ. V této souvislosti bývá zmiňováno, že při vyjednávání o tom, zda obviněnému má být přiznán status korunního svědka, se pro orgány činné v trestním řízení otevírá manévrovací prostor pro případný psychický nátlak na obviněného (např. při vazebním stíhání), jakož i pro klamavé a úskočné jednání v podobě příslibu

---

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 150.

¹⁰¹ MICHORA, Z. Expanzivní oportunita v kontextu rekodifikace trestního procesu a spolupracující obviněný. *Trestněprávní revue*, 1/2017, s. 1.

¹⁰² Tamtéž, s. 5.

výhod, které následně nebudou dodrženy.¹⁰³ Tato nebezpečí však lze do značné míry eliminovat zakotvením povinnosti úplného poučení obviněného o všech podmínkách institutu korunního svědka a o jeho dopadu, a to na začátku vyjednávání, přičemž je možno zvažovat i stanovení povinné účasti obhájce obviněného.¹⁰⁴ Na paměti je třeba mít i to, že v zásadě každý trestněprávní institut skýtá jisté možnosti jeho zneužití, které nelze ani sebelepším zákonným nastavením jednotlivých prvků s jistotou vyloučit. V konečném důsledku tak bude pro vyloučení možnosti nekorektního ovlivnění obviněného usilujícího o přiznání statusu korunního svědka rozhodující práce jeho obhájce, jakož i následný přístup soudu (bude-li v této věci rozhodovat) při posuzování podmínek přiznání tohoto statusu. Lze konstatovat, že případná možnost zneužití institutu korunního svědka v neprospěch obviněného nečiní tento institut rozporný se zásadou zákazu donucení k doznání, když je možno vhodnou právní úpravou rizika zásahu do tohoto zákazu eliminovat.

Na základě výše uvedeného výkladu je možno uzavřít, že institut korunního svědka z hlediska základních ústavních principů a základních zásad trestního procesu ob stojí, přičemž míra, v jaké bude do těchto principů zasahovat, závisí na konkrétním vymezení jednotlivých prvků institutu. V zásadě lze konstatovat, že souladnost institutu korunního svědka je třeba posoudit vzhledem ke konkrétní právní úpravě, když obecně sice platí, že tento institut je i v našich právních poměrech přijatelným nástrojem trestního práva, na druhou stranu si lze představit takové vymezení institutu, které by již ústavním principům nevyhovovalo (např. stanovení benefitu v podobě finanční odměny).

3.4 Snahy o zakotvení institutu korunního svědka do právního řádu ČR

První snahy o zakotvení institutu korunního svědka a spolupracujícího obviněného do právního řádu České republiky se objevily v roce 2004. Nejprve byl v souvislosti s návrhem na přijetí nového trestního zákoníku¹⁰⁵ a zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim¹⁰⁶ dne 21. 7. 2004 ze

¹⁰³ MUSIL: *Korunní svědek – ano či ne?* (2. díl)... s. 12.

¹⁰⁴ KUČHTA: *Korunní svědek a spolupracující obviněný*... s. 108-109.

¹⁰⁵ Vládní návrh zákona trestní zákoník, sněmovní tisk 744/0. Dostupné online na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=744&CT1=0>.

¹⁰⁶ Vládní návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, sněmovní tisk 745/0. Dostupné online na: <http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=4&T=745>.

strany vlády ČR předložen do Poslanecké sněmovny návrh zákona¹⁰⁷, kterým mělo dojít k vložení nového oddílu třetího do části třetí, hlavy dvanácté TŘ (ustanovení § 306b, § 306c a § 306d). Tento oddíl byl označen marginální rubrikou „Podmíněné přerušování trestního stíhání a spolupracující obviněný“. Následně, dne 21. 10. 2004, předložila skupina poslanců Poslanecké sněmovně návrh zákona¹⁰⁸, kterým měl být novelizován TŘ (a rovněž souvisejících ustanovení STZ), a který, pokud jde o instituty korunního svědka a spolupracujícího obviněného až na drobné terminologické rozdíly, odpovídal vládnímu návrhu, a to včetně shody v číslování jednotlivých paragrafů.

Deklarovaným cílem snahy zavést instituty korunního svědka a spolupracujícího obviněného do právního řádu České republiky bylo zefektivnění objasňování zvláště závažných zločinů, a to prostřednictvím motivace osob podílejících se na činnosti skupin organizovaného zločinu či organizovaných skupin ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení. Zavedení uvedených institutů mělo vést k usnadnění vyšetřování tohoto druhu trestné činnosti.¹⁰⁹

Byť ani jeden z výše uvedených návrhů nepoužívá označení korunní svědek, fakticky navrhovaná právní úprava obsažená v ustanoveních § 306b a § 306c směřuje k zavedení institutu korunního svědka, což připouští i obě důvodové zprávy k návrhům těchto zákonů. Návrh právní úpravy obsažený v ustanovení § 306d dále navíc obsahoval institut spolupracujícího obviněného, který lze označit za umírněnější formu institutu korunního svědka. Z důvodu obsahové shody obou předkládaných návrhů zákonů bude dále podrobněji rozebrán toliko návrh vládní.

Dle navrhovaného ustanovení § 306b odst. 1 měla být státnímu zástupci dána možnost podmíněně přerušit trestní stíhání obviněného, jestliže to považuje za potřebné k objasnění zvláště závažného zločinu a obviněný:

- a) oznámí státnímu zástupci skutečnosti, které jsou způsobitelné významně přispět k objasnění takového zločinu spáchaného členy organizované

---

¹⁰⁷ Vládní návrh zákona o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku a zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, sněmovní tisk 746/0. Dostupné online na: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=746&CT1=0>.

¹⁰⁸ Poslanecký návrh zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, sněmovní tisk 802/0. Dostupné online na: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=802&CT1=0>.

¹⁰⁹ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu na vydání zákona o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku a zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, s. 55. Dostupné online na: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=746&CT1=0>.

skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch skupiny organizovaného zločinu, nebo které pomohou zabránit pokusu nebo dokonání takového zločinu, a zaváže se podat úplnou a pravdivou výpověď o těchto skutečnostech,

- b) dozná se k činu, pro který je stíhán, přičemž nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho doznání bylo učiněno svobodně, vážně a určitě,
- c) zaváže se vydat prospěch, který získal spácháním trestného činu uvedeného v doznání podle písmene b) a nahradit škodu nebo jinak odčinit újmu, která byla tímto trestným činem způsobena, nebo s poškozeným o náhradě této škody nebo odčinění této újmy uzavře dohodu, anebo učiní jiná opatření k náhradě takové škody nebo odčinění takové újmy, a
- d) prohlásí, že souhlasí s podmíněným přerušением trestního stíhání.

Přitom státní zástupce přihlédne k povaze trestného činu uvedeného v doznání obviněného v porovnání s trestným činem, k jehož objasnění se obviněný zavázal, k osobě obviněného a k okolnostem případu, zejména zda a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal a jaké následky svým jednáním způsobil.

Možnost podmíněně přerušit trestní stíhání byla dle ustanovení § 306b odst. 2 vyloučena v následujících případech:

- a) byl-li trestný čin uvedený v doznání podle odstavce 1 písm. b) závažnější než zvláště závažný zločin, k jehož objasnění se obviněný zavázal,
- b) pokud se obviněný podílel na spáchání zvláště závažného zločinu, k jehož objasnění se zavázal, jako organizátor nebo návodce,
- c) pokud činem, uvedeným v doznání podle odstavce 1 písm. b), byla způsobena smrt nebo těžká újma na zdraví, nebo
- d) jestliže se obviněný, pokud jde o trestný čin uvedený v doznání podle odstavce 1 písm. b), považuje za zvláště nebezpečného recidivistu.

Ve vztahu ke škodě, resp. újmě, způsobené trestným činem bylo v ustanovení § 306b odst. 5 normováno, že nebyla-li škoda způsobená trestným činem uvedeným v doznání nahrazena nebo újma způsobená trestným činem jinak

odčiněna, a nebyl-li prospěch získaný tímto trestným činem vydán, státní zástupce v rozhodnutí o podmíněném přerušení trestního stíhání uloží obviněnému, aby ve lhůtě, kterou zároveň stanoví, poškozenému škodu nahradil nebo újmu jinak odčinil, a aby v této lhůtě vydal prospěch získaný trestným činem.

V ustanovení § 306b odst. 6 bylo stanoveno, že v případě, že obviněný neplní povinnosti, k nimž se zavázal, nebo jsou-li dodatečně zjištěny skutečnosti, který by podmíněné přerušení trestního stíhání vylučovaly, státní zástupce rozhodne o pokračování v trestním stíhání.

Obviněný, jehož trestní stíhání bylo podmíněně přerušeno podle ustanovení § 306b odst. 1, by při podávání výpovědi, ke které se zavázal, vystupoval v postavení svědka (§ 306b odst. 8), přičemž v případě, že o trestném činu obviněného, jehož trestní stíhání má být podmíněně přerušeno, bylo vedeno společné řízení s dalším spoluobviněným, došlo by ze strany státního zástupce k vyloučení trestního stíhání obviněného ze společného řízení, a to před rozhodnutím o podmíněném přerušení trestního stíhání (§ 306b odst. 4).

V ustanovení § 306b odst. 7 byla upravena možnost obviněného a poškozeného podat stížnost proti rozhodnutí o podmíněném přerušení trestního stíhání, proti rozhodnutí o uložení povinnosti nahradit poškozenému škodu nebo odčinit způsobenou újmu a proti rozhodnutí o pokračování v trestním stíhání; těmto stížnostem byl přiznán odkladný účinek.

Dle navrhovaného ustanovení § 306c odst. 1 pak platilo, že jestliže obviněný, u něhož bylo podmíněně přerušeno trestní stíhání podle § 306b,

- a) učinil v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď, ke které se zavázal, a tato výpověď významným způsobem přispěla k objasnění trestného činu uvedeného v § 306b odst. 1 písm. a),
- b) splnil uloženou povinnost vydat získaný prospěch a nahradit škodu nebo jinak odčinit újmu způsobenou trestným činem a
- c) v době od doznání podle § 306b odst. 1 písm. b) se nedopustil úmyslného trestného činu,

rozhodne státní zástupce, který trestní stíhání podmíněně přerušil, o zastavení trestního stíhání; jinak rozhodne o pokračování v trestním stíhání.

Dle ustanovení § 306c odst. 2 platilo, že o zastavení trestního stíhání bylo možno rozhodnout až po pravomocném ukončení trestního stíhání zvláště závažného zločinu, k jehož objasnění se obviněný zavázal, nikoli však dříve, než

uplynula lhůta k podání dovolání nebo než bylo o takovém podaném opravném prostředku rozhodnuto (§ 306c odst. 2). Proti rozhodnutí o zastavení trestního stíhání byla připuštěna stížnost obviněného a poškozeného, jež byl přiznán odkladný účinek (§ 306c odst. 3).

V roce 2004 navrhovanou a projednávanou podobu institutu korunního svědka je možno označit za poměrně odvážnou, neboť představuje institut poskytující spolupracující osobě imunitu před obžalobou. Poskytnutí této imunity mělo být rozděleno do dvou fází. V první fázi mělo dojít k podmíněnému přerušení trestního stíhání, přičemž až po splnění všech zákonných povinností ze strany obviněného (korunního svědka) mělo dojít k rozhodnutí o zastavení trestního stíhání, které je očekávaným benefitem poskytnutým obviněnému za jeho spolupráci. Tímto mechanismem měl být obviněný motivován k tomu, aby skutečně sdělil veškeré informace a podstatné skutečnosti, včetně potřebných důkazů, které se zavázal poskytnout, a navíc splnil i další stanovené povinnosti, zejména vydat prospěch získaný trestným činem a nahradit způsobenou škodu.¹¹⁰ Přijetím této právní úpravy by došlo k zakotvení institutu korunního svědka v jeho v podstatě ryzím pojetí. Tento návrh právní úpravy institutu korunního svědka byl velmi podobný výše rozebrané právní úpravě užití ve Slovenské republice, když těžiště rozhodování o korunním svědkovi bylo směřováno do přípravného řízení, kde měla být jeho věc, pokud splní zákonné podmínky, vyřízena.

Nad rámec výše uvedené úpravy korunního svědka byla v ustanovení § 306d upravena i umírněnější forma tohoto institutu v podobě spolupracujícího obviněného.

Dle ustanovení § 306d odst. 1 zavázal-li se obviněný, který nesplňuje podmínky pro podmíněné přerušení trestního stíhání, podat výpověď o zvláště závažném zločinu uvedeném v ustanovení § 306b odst. 1 písm. a) a dozná-li, že spáchal skutek, pro který je stíhán, může jej státní zástupce v obžalobě označit za spolupracujícího obviněného. Přitom přihlédne k povaze trestného činu uvedeného v doznání obviněného v porovnání s trestným činem, k jehož objasnění se obviněný zavázal, k osobě obviněného a k okolnostem případu, zejména zda a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal, a jaké následky svým jednáním způsobil. V ustanovení § 306b odst. 2 bylo dále stanoveno, že jestliže spolupracující obviněný učinil v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď, ke které se zavázal, a tato

---

¹¹⁰ Tamtéž, s. 56.

výpověď významným způsobem přispěla k objasnění zvláště závažného zločinu uvedeného v ustanovení § 306b odst. 1 písm. a) a v době od doznání, že spáchal skutek, pro který je stíhán, se nedopustil úmyslného trestného činu, soud postupuje podle ustanovení zvláštního právního předpisu upravujících ukládání trestu spolupracujícímu obviněnému. Tímto zvláštním právním předpisem měl být trestní zákoník, dle kterého mělo být při ukládání trestu spolupracujícímu obviněnému pravidelně využito mimořádné snížení trestu odnětí svobody.¹¹¹

Vládní návrh zákona, jakož i návrh poslanecký, tak obsahoval poměrně velmi komplexní právní úpravu institutu korunního svědka ve dvou jeho formách. Jedna z podob poskytovala korunnímu svědkovi imunitu před obžalobou a druhá, pro případ, že nebylo možno aplikovat první z variant, zohledňovala spolupráci korunního svědka (v tomto případě označeného jako spolupracující obviněný) v rovině trestu, a to mimořádným snížením trestu odnětí svobody.

Vládní návrh týkající se institutu korunního svědka, ani návrh poslanecký, však nakonec legislativním procesem úspěšně neprošel. Vládní návrh zákona byl sice schválen Poslaneckou sněmovnou, následně však ze strany Senátu došlo k zamítnutí návrhu a při opakovaném hlasování dne 21. 3. 2006 nebyl v Poslanecké sněmovně návrh zákona přijat.

Pokud jde o osud poslaneckého návrhu zákona, tak tento byl nejdříve schválen Poslaneckou sněmovnou, poté zamítnut Senátem, opakovaně přijat Poslaneckou sněmovnou, následně jej odmítl podepsat prezident republiky Václav Klaus, který jej vrátil Poslanecké sněmovně, která jej po vrácení nakonec dne 12. 10. 2005 zamítla.

V této souvislosti bych rád zmínil stanovisko prezidenta republiky, který vrácení zákona Poslanecké sněmovně ospravedlnil třemi důvody. Prezident jednak považoval za důležitou skutečnost, že Parlament České republiky vyjádřil svoji vůli rozporuplně, když Poslanecká sněmovna návrh zákona schválila jen těsnou většinou, Senát s ním vyslovil kategorický nesouhlas a Poslanecká sněmovna poté opět těsnou většinou Senát přehlasovala. Prezident k tomu vyjádřil názor, že u trestněprávních norem, které jsou jedním z pilířů právního řádu, je třeba, aby došlo ke shodě obou komor. Dalším důvodem pro vrácení zákona Poslanecké sněmovně byla skutečnost, že přijatým zákonem dochází ke změně tradičního chápání pojmu spravedlnosti a práva vůbec, neboť dosavadní, dosud

---

¹¹¹ Tamtéž, s. 57.

nikým nerozporovaný princip, že každý pachatel má být potrestán, přestává platit, což ve svém důsledku může přispět k destabilizaci dosavadního právního vědomí. Konečně třetím důvodem pro vrácení zákona byla skutečnost, že již tehdejší právní úprava umožňovala k pachatelům, kteří se ke své trestné činnosti doznají a pomáhají objasnit i jinou trestnou činnost, přistupovat diferencovaně, když je možné využít institutu podmíněného zastavení trestního stíhání, polehčující okolnosti nebo mimořádného snížení trestu.¹¹² Uvedené námitky věrně demonstrují rozporuplné vnímání institutu korunního svědka, který sice podle mého názoru prezentovaného výše z hlediska ústavních principů i základních zásad trestního procesu ob stojí, to však ještě neznamená, že se najde širší společenská shoda na tom, že zásahy do základních zásad, které tento institut představuje, jsou v daném čase společensky přijatelné.

Pokud jde o oblast odborné veřejnosti, zde bylo možno k projednávaným návrhům institutu korunního svědka pozorovat jak veskrze kladné postoje (byť s dílčími připomínkami)¹¹³, tak postoje spíše negativní¹¹⁴, které však zpravidla nepředstavovaly záporné stanovisko k samotné podstatě institutu korunního svědka a jeho případnému zakotvení do právního řádu, ale vybízely k širší a detailnější diskusi o konečné podobě institutu a současně varovaly před ukvapenými legislativními kroky, a to s cílem předejít možnému zneužívání institutu a případným aplikačním nejasnostem.

Pro úplnost je třeba uvést, že výše uvedené návrhy zákonů netvořily jedinou oblast, v rámci níž se o zavedení institutu korunního svědka do českého právního řádu diskutovalo. I v souvislosti s plánovanou rekonstrukcí trestního práva procesního totiž bylo v rámci jednotlivých věcných záměrů nového trestního řádu s úpravou tohoto institutu počítáno. V rámci návrhu věcného záměru zákona o trestním řízení soudním (trestní řád) z roku 2004¹¹⁵, jakož i v rámci věcného záměru z roku 2008¹¹⁶, se počítalo se zakotvením institutu tzv.

---

¹¹² Stanovisko prezidenta, jímž vrátil Poslanecké sněmovně zákon, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, sněmovní tisk 802/7, s. 1-2. Dostupné online na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=802&ct1=7>.

¹¹³ Viz např. VANTUCH, P. K návrhu právní úpravy institutu korunního svědka. *Trestněprávní revue*, 3/2003, s. 77-84, nebo MUSIL, J. Korunní svědek – ano či ne? (1. díl)... s. 21-24 a MUSIL, J. Korunní svědek – ano či ne? (2. díl)... s. 9-15.

¹¹⁴ SOKOL, T. Spor o institut korunního svědka. *Ekonom*, 39/2005, s. 62-64.

¹¹⁵ Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád) z roku 2004. Ministerstvo spravedlnosti ČR. Dostupné online na: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>.

¹¹⁶ Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád) z roku 2008. Ministerstvo spravedlnosti ČR. Dostupné online na:

korunního svědka a spolupracujícího obviněného, jejichž podoba v zásadě odpovídala intencím uvedeným ve výše rozebraném vládním návrhu zákona.

Na základě žádné z výše uvedených iniciativ však k zakotvení institutu korunního svědka do českého právního řádu nedošlo. Institut korunního svědka tak byl ve formě spolupracujícího obviněného přijat až novelou TŘ provedenou zákonem č. 41/2009 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku, a to s účinností od 1. 1. 2010. Tímto krokem došlo k prosazení umírněnější podoby institutu korunního svědka, když uvedenou novelou nebylo umožněno poskytnutí imunity před obžalobou v podobě přerušení trestního stíhání s navazujícím rozhodnutím o zastavení trestního stíhání, ale spolupráci obviněného bylo možno zohlednit toliko při ukládání trestu. Úprava spolupracujícího obviněného, která je obsažena v ustanovení § 178a TŘ, má tak návaznost na úpravu obsaženou v TZ, který se s účinností od 1. 1. 2010 stal novým kodexem trestního práva hmotného.

4 Spolupracující obviněný – platná a účinná právní úprava

Právní úprava spolupracujícího obviněného je primárně obsažena v ustanovení § 178a TŘ, které je zařazeno do části druhé TŘ věnované přípravnému řízení, hlavy desáté a oddílu sedmého, který obsahuje právní úpravu obžaloby. Na právní úpravu zakotvenou v TŘ navazuje úprava obsažená v ustanoveních TZ, která se věnují problematice trestání spolupracujícího obviněného, konkrétně se jedná o ustanovení § 39 odst. 1, § 41 písm. m), § 46 odst. 2 a § 58 odst. 4.

Právní úprava spolupracujícího obviněného ode dne své účinnosti doznala změn. Ke dni 1. 9. 2012 došlo k její novelizaci zákonem č. 193/2012 Sb., který dal institutu spolupracujícího obviněného aktuálně platnou a účinnou podobu.

Ustanovení § 178a TŘ má v současné době následující znění:

(1) V řízení o zločinu může státní zástupce v obžalobě označit obviněného za spolupracujícího, jestliže obviněný

a) oznámí státnímu zástupci skutečnosti, které jsou způsobilé významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny a zaváže se podat jak v přípravném řízení, tak i v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o těchto skutečnostech,

b) dozná se k činu, pro který je stíhán, přičemž nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho doznání bylo učiněno svobodně, vážně a určitě, a

c) prohlásí, že souhlasí s tím, aby byl označen jako spolupracující obviněný, a považuje-li státní zástupce takové označení za potřebné vzhledem k povaze trestného činu, k jehož objasnění se obviněný zavázal, a to i s přihlédnutím k trestnému činu uvedenému v doznání obviněného, k osobě obviněného a k okolnostem případu, zejména zda a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal a jaké následky svým jednáním způsobil.

(2) Pokud spolupracující obviněný nespáchal trestný čin, který je závažnější než zločin, k jehož objasnění přispěl, jestliže se nepodílel jako organizátor nebo návodce na spáchání zločinu, k jehož objasnění přispěl, pokud jím nezpůsobil úmyslně těžkou újmu na zdraví nebo smrt a pokud nejsou důvody pro mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody (§ 59 trestního zákoníku), může státní zástupce v obžalobě navrhnout upuštění od potrestání, pokud to považuje za nezbytné s ohledem na všechny okolnosti, zejména vzhledem k povaze trestného činu

uvedeného v doznání obviněného v porovnání s trestným činem, k jehož objasnění se obviněný zavázal, k míře, v jaké může spolupracující obviněný přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny, k významu jeho výpovědi pro dané trestní řízení s ohledem na shromážděné důkazy, k osobě obviněného a k okolnostem případu, zejména zda a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal, a jaké následky svým jednáním způsobil.

(3) Před tím, než státní zástupce obviněného označí jako spolupracujícího vyslechne ho zejména k obsahu oznámení a k jeho doznání. Obviněného také vyslechne k tomu, zda si je vědom důsledků svého postupu. Před výslechem státní zástupce obviněného poučí o jeho právech, o podstatě označení za spolupracujícího obviněného, o povinnosti setrvat na svém doznání a dodržet své závazky uvedené v odstavci 1 a také o tom, že jakmile obviněný v přípravném řízení nebo v řízení před soudem poruší své závazky nebude nadále považován za spolupracujícího obviněného.

4.1 Předpoklady užití institutu spolupracujícího obviněného

4.1.1 Charakter objasňované trestné činnosti

V ustanovení § 178a odst. 1 TŘ je stanoveno, že možnost státního zástupce označit v obžalobě obviněného za spolupracujícího je dána v řízení o zločinu. Zločiny jsou všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny.¹¹⁷ Přečiny jsou všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let.¹¹⁸ Institut spolupracujícího obviněného tak lze aplikovat v případech, kdy je vedeno trestní řízení pro úmyslný trestný čin s horní hranicí trestní sazby převyšující pět let.

Možnost užití institutu spolupracujícího obviněného v řízení o zločinu přinesla novela ustanovení § 178a TŘ účinná od 1. 9. 2012, přičemž se jednalo o poměrně kontroverzně vnímaný krok zákonodárce. Původní právní úprava umožňovala užití institutu spolupracujícího obviněného toliko v řízení o zvlášť závažném zločinu, kterým se dle ustanovení § 14 odst. 3 TZ rozumí úmyslný trestný čin, na který trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí

---

¹¹⁷ Viz ustanovení § 14 odst. 3 TZ.

¹¹⁸ Viz ustanovení § 14 odst. 2 TZ.

trestní sazby nejméně deset let. Deklarovaným důvodem pro zakotvení možnosti užití institutu spolupracujícího obviněného v řízení o zločinu bylo umožnění uplatnění tohoto institutu u širšího okruhu trestných činů, zejména u všech závažných korupčních jednání.¹¹⁹

Rozšíření možností aplikace institutu spolupracujícího obviněného i na řízení o zločinu se setkalo s kritikou odborné veřejnosti. Pavel Vantuch předně vytknul, že deklarovaný důvod rozšíření možností aplikace institutu v případech závažných korupčních jednání, nelze brát jako pádný argument pro takovou změnu, neboť u většiny trestných činů, které lze označit za korupční v jejich závažnějších formách (kvalifikovaných skutkových podstatách), bylo již za původní právní úpravy možno aplikovat institut spolupracujícího obviněného, neboť tyto spadaly do rámce zvláště závažných zločinů. Pokud do této kategorie některé trestné činy nespadaly a jevílo se potřebným i u těchto umožnit aplikaci institutu spolupracujícího obviněného, nic nebránilo zákonodárci v tom, aby u takových trestných činů přistoupil ke zpřísnění trestní sazby. Dále citovaný autor namítal, že přesto, že bylo důvodovou zprávou deklarováno, že navrhovaná právní úprava vyšla z Rezoluce Rady Evropské unie č.497Y0111(01) ze dne 20. prosince 1996 o jednotlivcích, kteří spolupracují při soudním řízení v boji proti mezinárodně organizovanému zločinu, tato Rezoluce neměla na mysli prosazování institutu spolupracujícího obviněného u trestných činů s horní hranicí trestní sazby převyšující pět let, kam patří i trestné činy se sazbou od šesti měsíců (nebo jednoho roku nebo dvou let) trestu odnětí svobody, neboť takové trestné činy lze jen stěží řadit do rámce mezinárodního nebo i jen českého organizovaného zločinu. Provedenou změnou právní úpravy tak měl vzniknout v rozporu se smyslem a účelem institutu spolupracujícího obviněného stav, kdy si orgány činné v trestním řízení mohou vypomáhat k rychlejšímu a snazšímu prokázání trestné činnosti i u trestných činů s horní hranicí sazby trestu odnětí svobody od pěti let, jichž je v TZ značně vysoký počet.¹²⁰

Vladimír Lichnovský k rozšíření možnosti aplikace institutu spolupracujícího obviněného i na řízení o zločinu uvedl, že „*se v tomto případě ze strany zákonodárce pravděpodobně nejedná o nic jiného než o jeden ze série*

---

¹¹⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, sněmovní tisk 510/0, s. 39. Dostupné online na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>.

¹²⁰ VANTUCH, P. Spolupracující obviněný po novelizaci provedené zákonem č. 139/2012 Sb. *Trestní právo*, 10/2012, s. 5-6.

*zásahů do trestního řádu s cílem omezit příliv odsouzených do českých věznic, což samozřejmě dehonestuje veškeré teoretické koncepce vytvořené na podporu boje s organizovaným zločinem.*¹²¹

Byť si netroufám učinit tak příkrý závěr jako Vladimír Lichnovský, jsem toho názoru, že původní právní úprava, umožňující aplikaci institutu spolupracujícího obviněného jen na řízení o zvláště závažném zločinu, byla vhodnějším řešením. Je třeba mít na paměti, že institut spolupracujícího obviněného je mimořádným nástrojem trestního práva, jehož uplatnění zásadním způsobem zasahuje do tradičního chápání trestního procesu, a v nemalé míře modifikuje základní zásady, na kterých je tradiční kontinentální trestní proces vystavěn. V této souvislosti je nutno najít vhodný rámec, v němž bude možno institut spolupracujícího obviněného pragmaticky užívat, a to v případech, kdy lze použití tohoto institutu chápat jako přiměřené vzhledem k charakteru trestné činnosti, která má být za pomoci tohoto institutu odhalena, vyšetřena a potrestána. Nelze přitom odhlížet od skutečnosti, že institut spolupracujícího obviněného, případně korunního svědka, je institutem, který má primárně sloužit k potírání závažné trestné činnosti. Z toho důvodu by neměla být umožněna taková aplikace spolupracujícího obviněného, která může ve svém důsledku vést k užívání i v případech méně závažné kriminality, u které je diskutabilní, zda zde převažuje zájem společnosti na odhalení a vyšetření trestné činnosti nad zájmem na potrestání jednotlivce. Na druhou stranu je však třeba uvést, že v UNTOC¹²², která ve svém článku 26 stanoví, že každá smluvní strana má přijmout vhodná opatření s cílem povzbudit a podpořit osoby, které působí nebo které působily v organizovaných zločineckých skupinách, ke spolupráci se státními orgány, je závažná trestná činnost, která je charakteristická pro organizovanou zločineckou skupinu a která má být potírána i za pomoci osob participujících na činnosti takových skupin, vymezena jako jednání naplňující skutkovou podstatu trestného činu, za který je stanoven trest odnětí svobody s horní hranicí nejméně čtyři roky nebo trest přísnější. Obdobnou charakteristiku trestné činnosti zločinného spolčení navíc obsahuje i Rámcové rozhodnutí, což do značné míry oslabuje výše uvedenou argumentaci Pavla Vantucha. Byť mohou být oprávněné pochybnosti o správnosti takového vymezení závažné trestné činnosti, nelze přehlédnout, že

---

¹²¹ LICHNOVSKÝ, V. K některým problematickým aspektům spolupracujícího obviněného. *Kriminalistika*, 4/2014, s. 261.

¹²² Viz článek 2 písm. b) UNTOC.

z hlediska UNTOC i Rámcového rozhodnutí je umožnění užití institutu spolupracujícího obviněného i v řízení o zločinu vyhovující.

Dalším prvkem, který dle zákonné úpravy charakterizuje trestnou činnost, u níž přichází v úvahu užití institutu spolupracujícího obviněného, je předpoklad, že obviněný oznámí státnímu zástupci skutečnosti, které jsou způsobilé významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny.

Pojmy organizovaná skupina a organizovaná zločinecká skupina byly rozebrány v kapitole 2.2.3. této práce, z toho důvodu na ni na tomto místě odkazují. Pachatelem trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny je ten, kdo spáchal úmyslný trestný čin jako člen organizované zločinecké skupiny, nebo ten, kdo takový čin spáchal vědomě se členem organizované zločinecké skupiny anebo v úmyslu organizované zločinecké skupině napomáhat.¹²³ První z alternativ spočívá ve spáchání úmyslného trestného činu pachatelem, který je přímo členem organizované zločinecké skupiny a plní tak svůj úkol, který mu byl jako členovi přidělen. Druhá alternativa spočívá ve vědomém spáchání úmyslného trestného činu pachatele, který není členem organizované zločinecké skupiny, se členem organizované zločinecké skupiny, přičemž může jít v podstatě o jakoukoli formu trestné součinnosti. Třetí alternativa spočívá ve spáchání úmyslného trestného činu, jehož spácháním osoba, která není členem organizované zločinecké skupiny, napomáhá existenci nebo činnosti organizované zločinecké skupiny.¹²⁴

Pokud se jedná o vymezení znaku v podobě zločinu spáchaného ve spojení s organizovanou skupinou, tak tímto se dle rozhodovací praxe rozumí taková forma spolupráce, která nemá rysy vyšší míry koordinace činnosti, která je typická pro vazby mezi vlastními členy skupiny, nicméně i tak má pro činnost organizované skupiny význam, neboť její činnost podporuje, usnadňuje, napomáhá jí apod.¹²⁵

Z uvedeného je zřejmé, že užití institutu spolupracujícího obviněného je současnou právní úpravou umožněno i v případech, kdy se nejedná o organizovaný zločin v úzkém slova smyslu, tj. trestnou činnost organizované zločinecké skupiny, naopak je možno jej uplatnit i u zločinů spáchaných členy

¹²³ Viz ustanovení § 107 odst. 1 TZ.

¹²⁴ ŠÁMAL, P., RŮŽIČKA, M. In ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád II. § 157 až 314s. Komentář. 7. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2319-2320.

¹²⁵ Tamtéž, s. 2319.

organizované skupiny či ve spojení s organizovanou skupinou. Z hlediska možností praktického využití institutu se toto řešení jeví jako vhodné, neboť v případě, kdy by bylo užití institutu omezeno pouze na případy týkající se toliko zločinů spáchaných organizovanou zločineckou skupinou, byly by možnosti využití spolupracujícího obviněného značně omezené, a to i s přihlédnutím k praktickým těžkostem spojeným s prokazováním zákonných znaků organizované zločinecké skupiny. Možnost širšího užití navíc odpovídá i tendencím směřujícím k uplatňování institutu korunního svědka mimo rámec organizovaného zločinu v zahraničních právních řádech, které byly rozebrány výše v této práci.

V této souvislosti je však třeba upozornit, že možnost užít spolupracujícího obviněného u poměrně široce vymezeného spektra subjektů páchajících objasňovanou trestnou činností a současné stanovení možnosti užití u zločinů, nabízí velmi široké pole působnosti tohoto institutu. Takový stav může vzbuzovat důvodné pochybnosti v tom směru, zda je takto širokou možnost aplikace, vzhledem k povaze institutu spolupracujícího obviněného, ještě možno považovat zejména z pohledu ústavních principů za přiměřenou. Podle mého názoru takový aplikační rozsah již korektivu přiměřenosti neodpovídá, de lege ferenda bych za vhodnější řešení považoval možnost užít spolupracujícího obviněného toliko v řízení o zvláště závažném zločinu při zachování možnosti aplikace v souvislosti s trestnou činností organizované zločinecké skupiny, organizované skupiny či ve spojení s organizovanou skupinou.

Z hlediska vymezení trestné činnosti, u níž lze institut spolupracujícího obviněného aplikovat, je třeba se dále zabývat vztahem objasňované trestné činnosti a trestné činnosti spáchané obviněným, který o status spolupracujícího obviněného usiluje. V komentářové literatuře je zastáván názor, že obviněný, o jehož označení za spolupracujícího obviněného se v přípravném řízení uvažuje, je pachatelem, spolupachatelem či účastníkem na trestné činnosti, kterou napomáhá objasnit a rozkrýt.¹²⁶ Z této skutečnosti by tedy vyplýval závěr, že objasňovaný zločin je zároveň i zločinem, pro který je stíhán spolupracující obviněný. V odborné literatuře se však objevují i takové názory, které říkají, že za spolupracujícího obviněného nemusí nutně být označen pouze obviněný, který se

---

¹²⁶ Tamtéž, s. 2320-2321.

na spáchání objasňovaného zločinu podílel.¹²⁷ Z tohoto závěru by tedy vyplývalo, že objasňovaný zločin by nemusel být totožný, resp. mít věcnou souvislost s trestným činem spáchaným spolupracujícím obviněným. K tomu je třeba poznamenat, že současná podoba ustanovení § 178a odst. 1 TŘ takovému názorovému rozkolu nahrává, neboť jeho formulace je poměrně nejasná.

Dle ustanovení § 178a odst. 1 TŘ platí, že státní zástupce může v obžalobě označit obviněného za spolupracujícího v řízení o zločinu. Dále platí, že státní zástupce může takto učinit v případě, že mu obviněný oznámí skutečnosti, které jsou způsobilé významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Z tohoto zákonného vymezení tak není zřejmé, zda řízení o zločinu, ve kterém bude obviněný označen za spolupracujícího je zároveň i řízením o objasňovaném zločinu. Podíváme-li se na textaci ustanovení § 178a odst. 1 TŘ před novelizací provedenou v roce 2012 zjistíme, že původní znění stanovilo, že obviněný může být v obžalobě označen za spolupracujícího v řízení o zvláště závažném zločinu, a to za podmínky, že oznámí státnímu zástupci skutečnosti, které jsou způsobilé významně přispět k objasnění takového zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Z této zákonné dikce vyplývá, že udělení statusu spolupracujícího obviněného je možné v řízení o objasňovaném zločinu, přičemž mám za to, že následná novelizace ustanovení na této skutečnosti, byť bylo vypuštěno slovo „takového“, nic nezměnila. Vzhledem k tomu, že výhody spojené se statusem spolupracujícího obviněného je možno získat v řízení o objasňovaném zločinu, je zřejmé, že spolupracující obviněný se musel na spáchání takového zločinu podílet jako pachatel, spolupachatel či účastník, jinak by nemohl být v daném trestním řízení v procesní pozici obviněného. Jinými slovy řečeno, vzhledem k uvedené právní úpravě je vyloučeno, aby byl spolupracující obviněný stíhán pro nesouvisející trestnou činnost.¹²⁸

---

¹²⁷ Viz např. ŠČERBA, F. a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. 1. vyd. Praha: Leges, 2012, s. 94 či KUCHTA: *Korunní svědek a spolupracující obviněný...* s. 111.

¹²⁸ K tomu je třeba pro úplnost uvést, že dle soudní praxe postavení spolupracujícího obviněného mohou odůvodnit i výpovědi, kterými v procesním postavení svědka v jiných samostatně vedených, avšak věcně souvisejících trestních řízeních významně přispěl k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny, za podmínky, že jimi byl proveden důkaz v tomto řízení. Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 6. 2018, sp. zn.: 6 Tz 6/2018.

Tento závěr však do značné míry zpochybňuje právní úprava úvah státního zástupce o potřebnosti označení obviněného za spolupracujícího, která je rovněž obsažena v ustanovení § 178a odst. 1 TŘ a dle které státní zástupce vezme v úvahu povahu trestného činu, k jehož objasnění se obviněný zavázal, a to i s přihlédnutím k trestnému činu uvedenému v doznání obviněného, jakož i okolnosti případu, zejména zda a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu. Z této dikce je možno dovodit, že trestná činnost spáchaná spolupracujícím obviněným může, ale nutně nemusí být totožná s objasňovanou trestnou činností, resp., že není nutné, aby se spolupracující obviněný na objasňované trestné činnosti podílel. Tato zákonná dikce tedy nahrává interpretaci, že by spolupracujícím obviněným mohl být jak ten, kdo se na objasňované trestné činnosti podílel jako pachatel, spolupachatel či účastník, tak i ten, kdo se na objasňované trestné činnosti vůbec nepodílel, ale má o ní relevantní informace. Takovou právní úpravu nalezneme např. ve Slovenské republice, kde může spolupracujícím obviněným být i osoba, která je stíhána pro trestný čin nesouvisející s objasňovanou trestnou činností. Slovenská právní úprava však na rozdíl od právní úpravy tuzemské tuto možnost výslovně připouští.

I přes nešťastné legislativní vyjádření podmínek pro přiznání statusu spolupracujícího obviněného v ustanovení § 178a odst. 1 TŘ mám za to, že úmyslem zákonodárce nebylo přijetí právní úpravy, která by umožňovala užití institutu spolupracujícího obviněného i mimo rámec objasňované trestné činnosti. Zákonodárce zavedením institutu spolupracujícího obviněného do právního řádu České republiky sledoval cíl v podobě zefektivnění objasňování trestné činnosti organizovaných zločineckých skupin a organizovaných skupin, a to motivací osob podílejících se na činnosti takových skupin ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení.¹²⁹ Smyslem zavedení institutu tak bylo získání právního nástroje umožňujícího spolupráci s osobami participujícími na činnosti skupin organizovaného zločinu, nikoli zavedení institutu umožňujícího poskytnout benefity osobám, které se na trestné činnosti organizovaného zločinu nepodílejí, byť by tyto osoby současně disponovaly relevantními informacemi, které by mohly významně přispět k objasnění trestné činnosti organizovaného zločinu. Z toho důvodu se přikláním k interpretační variantě, která umožňuje užití institutu

---

¹²⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 41/2009 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku, sněmovní tisk 411/0, s. 65. Dostupné online na: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=411&CT1=0>.

spolupracujícího obviněného toliko u obviněného který je pachatelem, spolupachatelem či účastníkem na objasňované trestné činnosti. Navíc je třeba uvést, že příklon k závěru, že spolupracujícím obviněným může být i ten, kdo se na objasňované trestné činnosti nepodílel, by měl poměrně zásadní důsledky, se kterými současná právní úprava zjevně nepočítá. Jednak by zde za takových okolností vznikla nerovnost mezi jednotlivými obviněnými, neboť spolupracujícím obviněným by mohl být toliko obviněný stíhaný pro zločin a nikoli pro přečin, což by za situace, kdy by trestná činnost nemusela mít žádnou souvislost s objasňovaným zločinem, bylo zcela nedůvodným a nesmyslným zvýhodněním osob stíhaných pro závažnější trestnou činnost. Dále také platí, že současná právní úprava nijak neřeší situaci souběhu trestního řízení spolupracujícího obviněného vedeného pro trestnou činnost, která by nesouvisela s objasňovanou trestnou činností, a trestního řízení vedeného pro objasňovaný zločin.

Všechny tyto skutečnosti tak podle mého názoru svědčí pro závěr, že podle současné právní úpravy může jako spolupracující obviněný vystupovat pouze ten, kdo se jako pachatel, spolupachatel či účastník podílel na objasňované trestné činnosti. Lze však jednoznačně doporučit, aby textace ustanovení § 178a odst. 1 TŘ byla upravena tak, aby nepřipouštěla uvedené výkladové nejasnosti. Tohoto cíle by bylo možno dosáhnout např. následující úpravou znění ustanovení § 178a odst. 1 TŘ:

„Státní zástupce může obviněného, který je stíhán pro zločin spáchaný členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny označit v obžalobě za spolupracujícího obviněného, jestliže obviněný:

- a) oznámí státnímu zástupci skutečnosti, které jsou způsobilé významně přispět k objasnění takového zločinu a zaváže se podat jak v přípravném řízení, tak i v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o těchto skutečnostech,*
- b) dozná se k činu, pro který je stíhán, přičemž nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho doznání bylo učiněno svobodně, vážně a určitě, a*
- c) prohlásí, že souhlasí s tím, aby byl označen jako spolupracující obviněný, a považuje-li státní zástupce takové označení za potřebné vzhledem k povaze trestného činu, k jehož objasnění se obviněný zavázal, a to i s přihlédnutím k osobě obviněného a k okolnostem případu, zejména jakým způsobem se*

obviněný podílel na spáchání zločinu, k jehož objasnění se zavázal a jaké následky svým jednáním způsobil.“

V souvislosti s výše uvedenou interpretační nejasností se nabízí otázka, zda by bylo vhodné po vzoru slovenské právní úpravy umožnit spolupráci osoby, která spáchala trestný čin nesouvisející s objasňovanou trestnou činností, přičemž o objasňované trestné činnosti má relevantní informace. Osobně nejsem příznivcem takového řešení. Důvodem je skutečnost, že v případě, kdy je umožněno užití institutu spolupracujícího obviněného toliko u osoby, která se podílela na objasňované trestné činnosti, dochází k tomu, že sice taková osoba získá za spolupráci s orgány činnými v trestním řízení zákonem předpokládané benefity v rovině trestání, ostatní pachatelé trestné činnosti, na jejichž usvědčení se podílela, jsou však potrestáni standardním zákonem stanoveným způsobem. To znamená, že trestná činnost jako celek je potrestána, byť u jedné či více osob, které se na trestné činnosti podílely, je volen benevolentnější přístup v oblasti trestání, a to v zájmu odhalení a potrestání objasňované trestné činnosti. Jiná situace však nastává v okamžiku, kdy by benefity spolupracující osoby mohly být poskytnuty i tomu, kdo se na objasňované trestné činnosti nepodílel a sám spáchal nesouvisející trestnou činnost. Benefity v oblasti trestání by potom nebyly uplatněny u objasňované trestné činnosti, ale u trestné činnosti spáchané spolupracujícím obviněným, která by tak zůstala buď zcela nepotrestána, nebo by byla potrestána mírnějším způsobem. Tento důsledek se podle mého názoru neslučuje s obecnými principy spravedlnosti, ani s generálně preventivním účelem trestu ukládaného v rámci trestního řízení, proto mám za to, že i do budoucna by měla být zachována v současnosti uplatňovaná koncepce, kdy lze benefity poskytnout toliko osobě, která se podílela na objasňované trestné činnosti.

4.1.2 Osoba spolupracujícího obviněného

Dle ustanovení § 178a odst. 1 písm. a) až c) TŘ platí, že za spolupracujícího může být označen obviněný, který

- a) oznámí státnímu zástupci skutečnosti, které jsou způsobilé významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny a zaváže se podat jak v přípravném řízení, tak i v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o těchto skutečnostech,

- b) se dozná k činu, pro který je stíhán, přičemž nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho doznání bylo učiněno svobodně, vážně a určitě,
- c) prohlásí, že souhlasí s tím, aby byl označen jako spolupracující obviněný.

Z citovaného ustanovení lze předně dovodit, že využití institutu spolupracujícího obviněného přichází v úvahu jak u fyzických osob¹³⁰, tak u osob právnických. Možnost označit za spolupracujícího obviněného právnickou osobu se však jeví být spíše teoretickou, neboť za právnickou osobu musí vždy v řízení úkony činit konkrétní fyzická osoba, přičemž dle ustanovení § 34 odst. 4 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů, platí, že za právnickou osobu nemůže v řízení činit úkony osoba, která je obviněným, poškozeným nebo svědkem v téže věci. Zpravidla však bude osoba, která by za právnickou osobu mohla činit úkony nutné pro naplnění podmínek vyžadovaných k uplatnění institutu spolupracujícího obviněného, zároveň osobou, která je v daném trestním řízení v procesní pozici obviněného, což vylučuje možnost, aby v takovém řízení činila úkony za právnickou osobu. Naopak u osoby, která bude v daném řízení oprávněna za právnickou osobu úkony činit, tj. nebude v postavení obviněného, poškozeného či svědka, nelze předpokládat dispozici takovým rozsahem informací umožňujících, aby právnická osoba naplnila podmínky pro udělení statusu spolupracujícího obviněného, zejména v podobě oznámení skutečností způsobilých významně přispět k objasnění zločinu a podat úplnou a pravdivou výpověď. Tyto skutečnosti tak značně omezují faktické možnosti označení právnické osoby za spolupracujícího obviněného.

TŘ nevylučuje možnost, aby v jedné trestní věci bylo za spolupracující označeno více obviněných, ať už jsou to osoby fyzické či právnické. Označení více osob jako spolupracujících obviněných by však nemělo být samoúčelné. Za opodstatněný lze takový postup označit v případě, že informace poskytnuté jednotlivými obviněnými odhalují jiné (popř. navazující) části trestné činnosti či struktury subjektu organizovaného zločinu.¹³¹

---

¹³⁰ Včetně mladistvých, neboť zákon č. 218/2013 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů, neobsahuje zvláštní úpravu, která by užití institutu spolupracujícího obviněného ve věcech mladistvých vylučovala.

¹³¹ MICHORA: *Spolupracující obviněný jako nástroj...* s. 92.

Dále je třeba konstatovat, že zákonodárce nevyužil možnost zúžit aplikační rozsah institutu spolupracujícího obviněného s přihlédnutím k povaze trestné činnosti spáchané obviněným a s přihlédnutím k osobě obviněného, zejména z pohledu jeho trestní minulosti a postavení v subjektu organizovaného zločinu. Český zákonodárce tak zvolil rozdílný přístup, než byl zvolen např. ve Slovenské republice, kde je z možnosti získání statusu spolupracujícího obviněného vyloučena osoba, která v rámci objasňované trestné činnosti vystupovala v pozici organizátora, návodce či objednatele. Josef Kuchta v této souvislosti uvádí, že by mělo být zváženo, zda z možnosti získat status spolupracujícího obviněného nevyločit osoby zvláště narušené, tj. takové, které znovu spáchaly zvlášť závažný zločin, ačkoli již byly pro některý z nich potrestány, neboť u takových osob je možnost pozitivní změny chování do budoucna prakticky vyloučena. Dále upozorňuje, že by mělo být zváženo, zda nevyločit pachatele, kteří se na činu podíleli rozhodující měrou (např. jako organizátoři či návodci).¹³² Vladimír Lichnovský zastává názor, že by bylo vhodné zabránit v možnosti získání privilegovaného statusu pro obviněného, který sice v daném případě splňuje podmínky pro označení za spolupracujícího obviněného, ale současně vyjde najevo, že je vůči jeho osobě vedeno další trestní stíhání v jiné trestní věci.¹³³ Konečně Jan Schramhauser vyslovil názor, že by mělo být zákonem vyloučeno, aby se tatáž osoba mohla stát korunním svědkem (spolupracujícím obviněným) opakovaně.¹³⁴

Výše uvedené připomínky považuji za relevantní, protože z hlediska legitimacy institutu spolupracujícího obviněného je velmi důležité, jakému okruhu osob bude umožněno toto privilegované postavení získat, přičemž by měli být minimalizovány možnosti zneužití tohoto postavení ze strany pachatele trestné činnosti. Za rozumný považuji názor, že by z možnosti vystupovat jako spolupracující obviněný měla být vyloučena osoba, která opakovaně spáchala zvlášť závažný zločin, dále osoba, která se na objasňované trestné činnosti podílela v postavení organizátora či návodce, rovněž i osoba, která již v minulosti v jiném trestní řízení jako spolupracující obviněný vystupovala a konečně i osoba, která svým trestným činem způsobila úmyslně těžkou újmu na zdraví nebo smrt. Je pravda, že i současná právní úprava dává státnímu zástupci při rozhodování o

¹³² KUČHTA: *Korunní svědek a spolupracující obviněný*... s. 111.

¹³³ LICHNOVSKÝ: *K některým problematickým aspektům*..., s. 263.

¹³⁴ SCHRAMHAUSER, J. Spolupracující obviněný v boji s organizovaným zločinem, úvaha nad platnou právní úpravou. *Trestněprávní revue*, 1/2012, s. 14.

tom, zda konkrétního obviněného označit za spolupracujícího, možnost¹³⁵ výše uvedené okolnosti zvážit a případně se rozhodnout u takové osoby institut spolupracujícího obviněného nevyužít. I přes tuto skutečnost mám za to, že by vyloučení takové osoby měl zákon upravovat výslovně a nepřipouštět v těchto otázkách uvážení státního zástupce. Naopak nesouhlasím s názorem Vladimíra Lichnovského, že by z možnosti získat status spolupracujícího obviněného měla být vyloučena osoba, u níž vyjde najevo, že je vůči ní vedeno další trestní stíhání v jiné trestní věci. Mám za to, že by takové vyloučení vedlo k nedůvodnému okleštění institutu spolupracujícího obviněného, když by z možnosti tento privilegovaný status získat byly předem vyloučeny i osoby, vůči kterým by bylo vedeno trestní stíhání např. pro některý bagatelní trestný čin. Zde se domnívám, že je plně dostačující uvážení státního zástupce, zda tato okolnost obviněného i s přihlédnutím ke všem charakteristikám jeho osoby diskvalifikuje z možnosti status spolupracujícího obviněného získat či nikoli.

Mnou preferované zúžení aplikačního rozsahu institutu spolupracujícího obviněného vzhledem k osobě obviněného by pochopitelně vyžadovalo širší zásahy do stávající koncepce institutu, neboť okolnosti, které v současné době vylučují možnost upuštění od potrestání spolupracujícího obviněného, by napříště (navíc v rozšířené podobě) vylučovaly možnost status spolupracujícího obviněného získat, což by mělo dopady v podobě nutnosti nově nastavit hierarchii benefitů poskytovaných spolupracujícímu obviněnému za jeho spolupráci.

4.1.2.1 Oznámení skutečností způsobilých významně přispět k objasnění zločinu a závazek podat úplnou a pravdivou výpověď

V ustanovení § 178a odst. 1 písm. a) TŘ je normován první ze zákonných předpokladů pro označení obviněného za spolupracujícího, a spočívá v tom, že obviněný oznámí státnímu zástupci skutečnosti, které jsou způsobilé významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny.

Skutečnosti způsobilé významně přispět k objasnění zločinu uvedené obviněným musí být výslovně zachyceny v protokolu o výsledku realizovaném v souladu s ustanovením § 178a odst. 3 TŘ. Pro oznámení takových skutečností

---

¹³⁵ Dle ustanovení § 178a odst. 1 TŘ platí, že státní zástupce má při rozhodování o tom, zda využije institutu spolupracujícího obviněného přihlédnout též k trestnému činu uvedenému v doznání obviněného, k osobě obviněného a k okolnostem případu, zejména zda a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal a jaké následky svým jednáním způsobil.

tak není postačující forma podání dle ustanovení § 59 odst. 1 TŘ, případně jiná, obviněným zvolená, forma. V případě, že obviněný zvolí k oznámení skutečností způsobilých významně přispět k objasnění zločinu formu podání, může takový jeho úkon představovat toliko podnět státnímu zástupci k využití postupu dle ustanovení § 178a odst. 3 TŘ.¹³⁶

Úvaha, zda obviněným uvedené skutečnosti jsou způsobilé významně přispět k objasnění zločinu, náleží státnímu zástupci, přičemž kritériem pro posouzení této skutečnosti bude zejména povaha trestného činu, o který v daném případě jde a věrohodnost údajů uváděných obviněným v porovnání s údaji, jež plynou z dosud provedených důkazů.¹³⁷

Další podmínkou vyplývající rovněž z ustanovení § 178a odst. 1 písm. a) TŘ je závazek obviněného podat jak v přípravném řízení, tak i v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o oznámených skutečnostech. Tento závazek může být učiněn formou samostatného písemného prohlášení podepsaného obviněným, nebo může být zahrnut do protokolu o výslechu obviněného realizovaného dle ustanovení § 178a odst. 3 TŘ.¹³⁸

K podmínce úplnosti výpovědi obviněného je třeba konstatovat, že tato by měla být vykládána jako výpověď o podstatných skutečnostech vedoucích k objasnění spáchaného zločinu, přičemž by nemělo být vyžadováno přísně formální pojetí úplnosti, a to z toho důvodu, že obviněný může na některý aspekt trestné činnosti zapomenout či jej případně nepovažovat za důležitý. Vyjde-li taková okolnost, o níž obviněný sám nevyprávěl najevo při provádění jiných důkazů, nic nebrání orgánům činným v trestním řízení položit k těmto okolnostem obviněnému otázky v dialogické části výslechu.¹³⁹

Pokud jde o pravdivost výpovědi spolupracujícího obviněného, tak tato představuje jeden z neproblematičtějších aspektů spolupráce. V odborných kruzích bývá často namítáno, že výpověď spolupracujícího obviněného (či širěji korunního svědka) je málo věrohodná, neboť spolupracující obviněný má řadu motivů pro to, aby lhal. Může se jednat o jeho snahu zavděčit se soudu a dokázat, že si opravdu „zaslouží“ zvýhodnění, lži může být také sledován cíl přesunout svou odpovědnost na jiného, případně může jít o běžné případy msty či o nástroj

---

¹³⁶ ŠÁMAL, RŮŽIČKA, In ŠÁMAL: *Trestní řád II...* s. 2318.

¹³⁷ Tamtéž.

¹³⁸ Tamtéž, s. 2320.

¹³⁹ MICHORA: *Spolupracující obviněný jako nástroj...* s. 98-99.

konkurenčního boje.¹⁴⁰ Nejvyšší soud ČR k tomu konstatoval, že v souladu s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva je podmínkou pro použití výpovědi spolupracujícího obviněného mimo jiné pečlivé hodnocení této výpovědi včetně její motivace, přičemž je vždy třeba zvážit nejednoznačnou povahu takové výpovědi a dbát na zvýšené riziko její účelovosti. Z těchto důvodů je zřejmé, že takový důkaz především nesmí stát osamoceně a je třeba ho hodnotit kriticky.¹⁴¹ Rovněž Ústavní soud ČR se k výpovědi spolupracujícího obviněného vyjádřil v tom smyslu, že proces hodnocení věrohodnosti výpovědi spolupracujícího obviněného musí být mimořádně pečlivý, přičemž musí být posouzeny mimo jiné osobnostní rysy spolupracujícího obviněného, jeho motivace ke spolupráci a souladnost jeho výpovědi s ostatními důkazy shromážděnými ve věci.¹⁴² Posouzení pravdivosti výpovědi spolupracujícího obviněného tak představuje jak pro státního zástupce, tak pro soud, zásadní otázku ve vztahu k posuzování naplnění podmínek přiznání statusu spolupracujícího obviněného, přičemž jak vyplývá z výše uvedeného, je třeba ji hodnotit velmi komplexně a kriticky, neboť ze své podstaty skýtá velké riziko účelovosti.

4.1.2.2 Doznání obviněného k činu, pro který je stíhán

Dalším předpoklad pro možnost užití institutu spolupracujícího obviněného je upraven v ustanovení § 178a odst. 1 písm. b) TŘ a spočívá v tom, že se obviněný dozná k činu, pro který je stíhán, přičemž nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho doznání bylo učiněno svobodně, vážně a určitě. Doznání obviněného jednak představuje jednu z procesních podmínek, které je nutno splnit, aby bylo možno obviněného v obžalobě označit za spolupracujícího, současně však představuje i důkaz, jenž musí obstát spolu s dalšími důkazy ve věci získanými, přičemž státní zástupce jako dominus litis přípravného řízení je i přes doznání obviněného povinen nadále objasňovat skutečnosti ve prospěch i neprospěch obviněného.¹⁴³

4.1.2.3 Souhlas s označením za spolupracujícího obviněného

Další procesní podmínka, jejíž splnění je nezbytné pro možnost označit obviněného za spolupracujícího obviněného je upravena v ustanovení

¹⁴⁰ MUSIL: *Korunní svědek – ano či ne?(2 díl.)*... s. 12.

¹⁴¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 12. 2012, sp. zn.: 7 Tdo 1315/2012.

¹⁴² Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 13. 3. 2014, sp. zn.: III. ÚS 859/13.

¹⁴³ KANDALCOVÁ, A. In DRAŠTÍK, A. a kol. *Trestní řád: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 1336.

§ 178a odst. 1 písm. c) TŘ a spočívá v tom, že obviněný prohlásí, že souhlasí s tím, aby byl označen jako spolupracující obviněný. Forma tohoto prohlášení může být písemná, případně může být zahrnuta do protokolu o výsledku obviněného podle ustanovení § 178a odst. 3 TŘ, případně dalšího protokolu o výsledku obviněného. Jako nejvhodnější postup se jeví začlenit toto prohlášení stejně jako ostatní nezbytné náležitosti do protokolu o výsledku podle ustanovení § 178a odst. 3 TŘ.¹⁴⁴

Zajímavou připomínku k problematice souhlasu obviněného s označením za spolupracujícího vnesl Pavel Vantuch, který prezentoval názor, že mnohé obviněné, kteří zvažují spolupráci s orgány činnými v trestním řízení, právě veřejné označení za spolupracující obviněné doslova odrazuje. Obvinění nestojí o to, aby jejich spolupráce s policejním orgánem a státním zástupcem byla veřejně prezentována, a to v obavě, že při jejich zařazení do výkonu trestu odnětí svobody bude známo, že jsou spolupracujícími obviněnými, kteří usvědčili z trestné činnosti celou organizovanou zločineckou skupinu. Stejně závěry lze vztáhnout i na situaci, kdy je spolupracující obviněný vazebně stíhán, neboť v takové situaci může označení za spolupracujícího obviněného vytvářet problémy se spoluobviněnými ve vazební věznici.¹⁴⁵

S Pavlem Vantuchem lze souhlasit v tom směru, že u některých obviněných skutečně může označení za spolupracujícího obviněného vyvolávat negativní reakce, neboť nechtějí být veřejně označeni za osoby, které upřednostnily vlastní zájem a spolupráci s orgány činnými v trestním řízení se odloučily od subjektu organizovaného zločinu, což může nepříznivě ovlivnit jejich ochotu spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení. Na druhou stranu mám za to, že z praktického pohledu je bez většího významu to, jakým způsobem bude spolupracující obviněný formálně označen, neboť jeho spolupráce s orgány činnými v trestním řízení bude vždy vyplývat jednak ze samotného rozhodnutí, které bude ve věci vydáno, a jednak z v trestním řízení provedených procesních úkonů (zejména výsledků spolupracujícího obviněného), jakož i z obsahu spisu, do kterého budou mít spoluobvinění a jejich obhájci nejpozději při skončení vyšetřování vždy přístup. Potenciální problémy spolupracujícího obviněného ve

---

¹⁴⁴ ŠÁMAL, RŮŽIČKA, In ŠÁMAL: *Trestní řád II...* s. 2321.

¹⁴⁵ VANTUCH, P. K institutu spolupracujícího obviněného a možnostem jeho uplatňování v praxi. *Trestní právo*, 7-8/2012, s. 25.

výkonu vazby či trestu tak budou spolupracujícím obviněnému hrozit bez ohledu na to, zda je či není v obžalobě formálně označen jako spolupracující obviněný.

4.1.3 Postup státního zástupce

4.1.3.1 Možnost označit v obžalobě obviněného za spolupracujícího obviněného

Dle ustanovení § 178a odst. 1 TŘ platí, že v řízení o zločinu může státní zástupce v obžalobě označit obviněného za spolupracujícího v případě, že ze strany obviněného dojde k naplnění zákonem vyžadovaných předpokladů upravených pod písmeny a) až c) citovaného ustanovení a považuje-li státní zástupce takové označení za potřebné vzhledem k povaze trestného činu, k jehož objasnění se obviněný zavázal, a to i s přihlédnutím k trestnému činu uvedenému v doznání obviněného, k osobě obviněného a k okolnostem případu, zejména zda a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal a jaké následky svým jednáním způsobil.

Pravomoc označit obviněného za spolupracujícího náleží výhradně státnímu zástupci, ten takto činí v podané obžalobě, a to za částí obžaloby, v níž uvádí osobní údaje obviněného, v samostatně odděleném odstavci a s odkazem na ustanovení § 178a odst. 1 nebo odst. 2 v závislosti na variantě, o kterou se v daném případě jedná.¹⁴⁶

Ustanovení § 178a odst. 3 TŘ stanoví státnímu zástupci povinnost před tím, než obviněného označí za spolupracujícího obviněného, vyslechnout ho zejména k obsahu oznámení a k tomu, zda si je vědom důsledků svého postupu. S výsledkem obviněného dle uvedeného ustanovení je spojena povinnost státního zástupce obviněného poučít o jeho právech, o podstatě označení za spolupracujícího obviněného, o povinnosti setrvat na svém doznání a dodržet své závazky uvedené v ustanovení § 178a odst. 1 TŘ a také o tom, že jakmile obviněný v přípravném řízení nebo v řízení před soudem poruší své závazky, nebude nadále považován za spolupracujícího obviněného. Zde se projevuje legislativní nedostatek právní úpravy, neboť uvedené poučení nekonvenuje s koncepcí získání statusu spolupracujícího obviněného až v podané obžalobě.¹⁴⁷

Výslech dle ustanovení § 178a odst. 3 TŘ musí vždy provádět státní zástupce, tuto pravomoc nemůže přenést na jiné subjekty. Státní zástupce může

---

¹⁴⁶ ŠÁMAL, RŮŽIČKA, In ŠÁMAL: *Trestní řád II...* s. 2317.

¹⁴⁷ SCHRAMHAUSER: *Spolupracující obviněný v boji...* s. 14.

při výslechu toliko využít součinnosti policejního orgánu, vlastní výslech zahrnující povinné obsahové náležitosti v podobě výslechu k obsahu oznámení, k doznání obviněného, a k vědomosti o důsledcích postupu obviněného musí provádět sám státní zástupce, v ostatních částech může výslech provádět policejní orgán.¹⁴⁸

Z ustanovení § 178a odst. 1 TŘ vyplývá, že označení obviněného za spolupracujícího je fakultativním postupem státního zástupce, ke kterému státní zástupce může přistoupit v případě, že jsou splněny všechny předpoklady uvedené pod písmeny a) až c) citovaného ustanovení, a současně za předpokladu, že takové označení považuje za potřebné. Otázku, zda je označení obviněného za spolupracujícího obviněného potřebné si státní zástupce zodpovídá s přihlédnutím jednak k závažnosti objasňovaného trestného činu a jednak k závažnosti trestného činu, pro nějž je obviněný stíhán, přičemž při hodnocení závažnosti trestného činu je nutno vycházet z kritérií stanovených v ustanovení § 39 odst. 2 TZ (význam dotčeného chráněného zájmu, způsob provedení činu a jeho následky, osoba pachatele atd.). Dalším kritériem, které bere státní zástupce do úvahy je osoba obviněného, zejména jeho dosavadní život, případná předchozí odsouzení a další okolnosti, které mohou mít vliv na věrohodnost jeho výpovědi. Konečně státní zástupce při své úvaze zohlední okolnosti případu, zejména zda a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal a jaké následky svým jednáním způsobil.¹⁴⁹

Proces označení obviněného za spolupracujícího v podobě výslechu obviněného dle ustanovení § 178a odst. 3 TŘ, následné v zásadě volná uvážení státního zástupce, zda tento status obviněnému přizná (bez možnosti obviněného se proti rozhodnutí státního zástupce právně relevantně bránit) a fakt, že k označení za spolupracujícího obviněného dochází až v podané obžalobě, představuje často kritizovaný prvek právní úpravy institutu spolupracujícího obviněného. V této souvislosti bývá uváděno, že v okamžiku, kdy obviněný nabízí a poskytuje spolupráci, ani ještě dlouho poté, nemá jistotu, že mu slíbené výhody budou skutečně poskytnuty, což pro obviněného představuje riziko, neboť musí dopředu konkretizovat svou trestnou činnost a doznat se k ní, aniž by měl jistotu, že ze strany státního orgánu získá očekávané protiplnění.¹⁵⁰

---

¹⁴⁸ ŠÁMAL, RŮŽIČKA, In ŠÁMAL: *Trestní řád II...* s. 2324.

¹⁴⁹ KANDALCOVÁ, In DRAŠTÍK: *Trestní řád: komentář...* s. 1337.

¹⁵⁰ KUČHTA: *Korunní svědek a spolupracující obviněný...* s. 108.

Alexander Nett k této situaci konstatoval, že právní úprava, kdy je obviněný po výslechu provedeném dle ustanovení § 178a odst. 2 TŘ¹⁵¹ ponechán v absolutní nejistotě o tom, zda bude v obžalobě označen za spolupracujícího obviněného, je v příkrém rozporu s účelem institutu spolupracujícího obviněného, a v zájmu zvýšení jistoty obviněného o jeho právním postavení navrhl, že by povinnost státního zástupce označit obviněného za spolupracujícího obviněného mohla být vázána buď na provedení výslechu postupem dle ustanovení § 178a odst. 2 TŘ, případně na ukončení přípravného řízení.¹⁵² Vladimír Lichnovský prezentoval návrh, že za účelem odbourání právní nejistoty obviněného ohledně jeho právního postavení by bylo vhodné modifikovat ustanovení § 178a odst. 1 TŘ v tom směru, že by o získání tohoto statusu bylo státním zástupcem rozhodováno samostatným usnesením, přičemž pokud by obviněný splnil veškeré zákonem stanovené podmínky a přesto by mu daný status nebyl přiznán, měl by mít možnost obrany, a to ve formě stížnosti, kterou by posuzoval nadřízený orgán.¹⁵³ Obdobný návrh pak vyslovil i Jan Schramhauser, který uvedl, že by získání a pozbytí statusu spolupracujícího obviněného měla provázet jasná procesní pravidla, přičemž o jeho získání by se např. mohlo rozhodovat zvláštním rozhodnutím, jemuž by předcházela zvláštní způsob výslechu obviněného státním zástupcem, v němž by se obviněný doznal ke svému jednání, popsal aktivity zločinecké skupiny, uvedl skutky, ohledně nichž může podat výpověď a zavázal by se ohledně těchto skutečností v následném řízení pravdivě vypovídat.¹⁵⁴

Z výše uvedenými názory citovaných odborníků se za současné podoby institutu spolupracujícího obviněného lze ztotožnit, neboť získání výhod spojených s institutem spolupracujícího obviněného je v první řadě spojeno s rozhodnutím státního zástupce o tom, že obviněného v obžalobě za spolupracujícího obviněného označí. Stanovení povinnosti státního zástupce vydat po výslechu dle ustanovení § 178a odst. 3 TŘ usnesení, v němž by rozhodl o tom, zda obviněnému status spolupracujícího obviněného udělí či neudělí a současně zakotvení možnosti obviněného podat proti takovému usnesení stížnost, by podle mého názoru zvýšilo transparentnost celého institutu, neboť státní zástupce by

---

¹⁵¹ Po novelizaci z roku 2012 se jedná odst. 3 ustanovení § 178a TŘ.

¹⁵² NETT, A. Spolupracující obviněný přínosy a rizika nové právní úpravy. In David, R., Sehnálek, D., Waldhans, J. (ed.). *Dny práva – 2010 – Days of law*. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 124-125.

¹⁵³ LICHNOVSKÝ: *K některým problematickým aspektům...*, s. 262-263.

¹⁵⁴ SCHRAMHAUSER: *Spolupracující obviněný v boji...* s. 14.

v takovém usnesení musel uvést okolnosti a úvahy, které jej vedly k vydání pozitivního či negativního rozhodnutí, přičemž obviněný by měl případně možnost procesně relevantním způsobem na tyto závěry státního zástupce reagovat a pro případ negativního rozhodnutí se prostřednictvím opravného prostředku domoci přezkoumání usnesení státního zástupce, což by nepochybně vedlo ke zvýšení právní jistoty obviněného ohledně jeho postavení v trestním řízení. Je však třeba podotknout, že ani toto řešení by v konečném důsledku neznamenal získání absolutní jistoty obviněného o jeho právním postavení. Obviněný sice bude mít jistotu ohledně svého označení v podané obžalobě, nicméně konečné přiznání výhod v oblasti trestního postihu, které pro obviněného představuje motiv jeho spolupráce s orgány činnými v trestním řízení, bude i nadále záležet na úvaze soudu o naplnění zákonných předpokladů, neboť samotné označení za spolupracujícího obviněného automaticky neznamená přiznání očekávaných výhod. I za těchto okolností by se však právní jistota obviněného proti současné situaci jednoznačně zvýšila, neboť by došlo k odstranění stavu, kdy v rámci přípravného řízení není až do jeho skončení o postavení spolupracujícího obviněného jasno. Z toho důvodu lze de lege ferenda právní úpravu stanovící státnímu zástupci povinnost vydat o udělení či neudělení statusu spolupracujícího obviněného samostatné usnesení doporučit.

S výše rozebranou problematikou úzce souvisí i často kritizovaná nemožnost dle současné právní úpravy označit obviněného za spolupracujícího obviněného i v řízení před soudem. Bývá uváděno, že možnost rozhodnout o přidělení statusu spolupracujícího obviněného i v řízení před soudem by umožnila pružně reagovat na vývoj důkazní situace v této fázi řízení, kdy se typicky jeden ze spoluobžalovaných členů organizované zločinecké skupiny rozhodne podat otevřené svědectví z jakýchkoli pohnutek až v této fázi řízení.¹⁵⁵ Za současné právní úpravy takový postup obžalovaného není možno „honorovat“ výhodami, které lze poskytnout spolupracujícímu obviněnému, neboť status spolupracujícího obviněného je vázán na označení v obžalobě. Jan Řeháček upozorňuje, že možnost přiznat status spolupracujícího obviněného i v řízení před soudem by umožnila eliminovat nežádoucí situaci v podobě rozdílného právního názoru na využití tohoto institutu v rámci jednotlivých stupňů státního zastupitelství. V řadě případů totiž může nastat situace, kdy státní zástupce, který využití institutu spolupracujícího obviněného nabízí, následně nebude věcně příslušný

---

¹⁵⁵ Tamtéž.

k rozhodnutí o jeho využití, neboť u celé řady trestných činů jsou s ohledem na dolní hranici trestní sazby k řešení základních skutkových podstat věcně příslušná okresní státní zastupitelství a k řešení kvalifikovaných skutkových podstat jsou věcně příslušná krajská státní zastupitelství.¹⁵⁶ Je třeba připustit, že taková situace nepřispívá k právní jistotě osoby, která zvažuje spolupráci s orgány činnými v trestním řízení a fakticky tak omezuje praktické možnosti užití institutu spolupracujícího obviněného.

Je zřejmé, že otázka, zda umožnit přidělení statusu spolupracujícího obviněného i v řízení před soudem představuje zásadní aspekt právní úpravy, kterým je nutno se blíže zabývat. Osobně se však domnívám, že na celou záležitost je třeba pohlédnout i z jiné perspektivy, než která byla výše naznačena. Účelem institutu spolupracujícího obviněného je získání cenných informací zevnitř subjektu organizovaného zločinu, které zpravidla jiným způsobem, než od osoby působící v tomto subjektu, získat nelze. Trestná činnost, při jejímž stíhání je využit institut spolupracujícího obviněného, je zpravidla velmi závažná a sofistikovaná, s čímž je spojena i mimořádná náročnost a mnohdy i značná délka přípravného řízení, v jehož rámci jsou prověřovány a vyšetřovány okolnosti objasňované trestné činnosti. Institut spolupracujícího obviněného směřuje k eliminaci důkazní nouze, do které se orgány činné v trestním řízení při stíhání organizovaného zločinu často dostávají. Přitom skutečnosti zjištěné od spolupracujícího obviněného zpravidla povedou k tomu, že na jejich základě bude přistoupeno k operativnímu pátrání za účelem získání dalších důkazních prostředků podporujících či vyvracejících tyto jím uvedené skutečnosti. Byť platí, že těžiště dokazování spadá do řízení před soudem, je zřejmé, že za těchto okolností by poznatky získanými od spolupracujícího obviněného měly disponovat orgány činné v trestním řízení již v rámci přípravného řízení. Pokud bude umožněno udělení statusu spolupracujícího obviněného i v řízení před soudem, může tím být jednak značně zasažen účel institutu v podobě umožnění získání obtížně dostupných informací, které budou zpravidla představovat i významný prvek z hlediska důvodnosti podání obžaloby a jednak může být zasažena zásada rychlosti řízení vyjádřená v ustanovení § 2 odst. 4 TR. Možnost udělit status i v řízení před soudem totiž může vést k tomu, že obvinění budou taktizovat a vyčkávat s nabídkou spolupráce právně až na řízení před soudem, a to

---

¹⁵⁶ ŘEHÁČEK, J. Mlčeti zlato aneb spoluprací se státním zástupcem k přísnějšímu trestu. *Trestněprávní revue*, 2/2016, s. 45.

v závislosti na tom, jakým způsobem se bude vyvíjet důkazní situace. Tento stav by patrně zapříčinil, že v mnoha případech, ve kterých by se spolupracující obviněný rozhodnul ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení až v řízení před soudem, by bylo nutno postupovat dle ustanovení § 221 odst. 1 TR a věc vrátit státnímu zástupci k došetření, neboť provedení dalšího objasnění trestné činnosti by se vymykalo možnostem soudu.

Vzhledem k uvedeným skutečnostem se kloním spíše k právní úpravě, která bude umožňovat udělení statusu spolupracujícího obviněného toliko v rámci přípravného řízení tak, jako je tomu doposud. Za takové právní úpravy je podpořena motivace obviněného nabídnout orgánům činným v trestním řízení spolupráci již v počátečních fázích trestního řízení, což lze jistě označit za stav, který jednak napomáhá naplnění zásady rychlosti a hospodárnosti trestního řízení a jednak dává prostor pro zjištění všech základních skutečností nutných pro posouzení případu již v rámci přípravného řízení. Nicméně je nutno připustit, že můj postoj k otázce umožnění či neumožnění označení obviněného za spolupracujícího i v rámci řízení před soudem, je patrně postojem menšinovým a nezaujímám jej jako kategorický, neboť připouštím, že argumenty zaznívající ve prospěch umožnění označení i v řízení před soudem jsou poměrně přesvědčivé. Jako kompromisní řešení mezi uvedenými variantami by bylo možno uvažovat o přijetí právní úpravy inspirované německou právní úpravou, které by sice umožňovala, aby byl status spolupracujícího obviněného udělen i v řízení před soudem, nicméně podmínky pro získání tohoto statusu by bylo možno splnit toliko v rámci přípravného řízení. Takové řešení by vedlo k motivaci spolupracovat již v počáteční fázi řízení a současně by umožňovalo soudu zhodnotit podmínky vyžadované pro udělení statusu spolupracujícího obviněného zcela nezávisle na státním zástupci. Je však třeba uvést, že přijetí této varianty by vyžadovala významný zásah do současné koncepce institutu a potřebu jeho zásadního přepracování.

4.1.3.2 *Spolupracující obviněný a právo vzdát se obhájce*

V souvislosti s pojednáním o udělování statusu spolupracujícího obviněného je nutno zmínit skutečnost, že na obviněného, kterému je možno udělit status spolupracujícího obviněného, dopadá ustanovení § 36 odst. 3 TR o nutné obhajobě, které stanoví, že koná-li se řízení o trestném činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje pět let, musí mít

obviněný obhájce už v přípravném řízení. Zároveň však dle ustanovení § 36b odst. 1 TŘ platí, že je-li dán důvod nutné obhajoby dle ustanovení § 36 odst. 3 TŘ, může se obviněný obhájce vzdát, nejde-li o trestný čin, za který lze uložit výjimečný trest. Přitom možnost spolupracujícího obviněného vzdát se obhájce představuje poměrně diskutabilní záležitost, neboť v případě absence obhájce hrozí riziko neuváženého postupu takového obviněného, případně krácení jeho procesních práv.¹⁵⁷

K možnosti vzdát se obhájce se kriticky vyjádřil i Pavel Vantuch, když uvedl, že v případě, kdy by se obviněný vzhledem k neutěšené finanční situaci vzdal práva na obhájce, bylo by jeho rozhodování týkající se možností využití institutu spolupracujícího obviněného zcela jednostranné, neboť úvahy obviněného by byly ovlivňovány policejním orgánem či státním zástupcem, který by v zájmu objasnění věci a usvědčení obviněného i dalších členů organizované zločinecké skupiny zdůrazňoval pouze to, co by uznal za vhodné. Takovou situaci označil za zcela nežádoucí s tím, že ve svém důsledku může vést k tomu, že i v případě, kdy by obviněný své prohlášení o vzdání se obhájce vzal později zpět, úkony provedené od doby, kdy se vzdal obhájce, by nebyly opakovány, přičemž především doznání, jímž obviněný usvědčil jak sebe, tak ostatní členy organizované zločinecké skupiny, by bylo i při následné účasti obhájce v trestním řízení nezpochybnitelné.¹⁵⁸ Argumentaci Pavla Vantucha je nutno přiznat relevanci s tou výhradou, že nelze apriori předpokládat, že by policejní orgán či státní zástupce při absenci obhájce nedostal svým povinností řádného poučení obviněného o jeho právech. Na druhou stranu však není možnost účelového postupu orgánů činných v trestním řízení vyloučena a tak je, vzhledem k výjimečné povaze institutu spolupracujícího obviněného, přítomnost obhájce jako garanta ochrany práv obviněného rozhodně žádoucí.

Je na zvážení, zda by využití institutu spolupracujícího obviněného nemělo obligatorně vyžadovat přítomnost obhájce u výslechu dle ustanovení § 178a odst. 3 TŘ, jakož i v následujícím řízení konaném po tomto výslechu, aby byla zaručena plná možnost realizaci práva obviněného na obhajobu, a to za současného vyloučení práva obviněného se obhájce vzdát. Z hlediska charakteru institutu spolupracujícího obviněného by se řešení v podobě nutné obhajoby bez

---

¹⁵⁷ KANDALCOVÁ, In DRAŠTÍK: *Trestní řád: komentář...* s. 1339.

¹⁵⁸ VANTUCH: *K institutu spolupracujícího obviněného...* s. 27-28.

možnosti vzdání se obhájce jevílo jako vhodné¹⁵⁹. Pro úplnost je však třeba dodat, že z praktického pohledu je otázkou, nakolik je pravděpodobné, že by se obviněný stíhaný pro trestnou činnost související s organizovaným zločinem vzdal obhájce a následně samostatně činil kroky směřující k získání statusu spolupracujícího obviněného. Podle mého názoru taková situace v praxi nebude téměř nastávat, když podle mých zkušeností ani obvinění, kteří jsou stíháni pro trestnou činnost nesouvisející s organizovaným zločinem, tj. zpravidla pro méně závažnou trestnou činnost, i za situace, kdy jejich finanční situace není dobrá, svého práva vzdát se obhájce zpravidla nevyužívají a spíše se snaží dosáhnout přiznání nároku na obhajobu bezplatnou či obhajobu za sníženou odměnu. Z těchto důvodů mám za to, že ani za stávající právní úpravy není situace, kdy by se výslech osoby usilující o získání statusu spolupracujícího obviněného (včetně následných procesních úkonů) odehrával bez obhájce, příliš častým jevem, byť to, že nastane, samozřejmě není vyloučeno.

4.1.3.3 Možnost státního zástupce navrhnout upuštění od potrestání

Od 1. 9. 2012 byla novelou TŘ provedenou zákonem č. 193/2012 Sb. dána státnímu zástupci významná pravomoc, která je upravena v ustanovení § 178a odst. 2 TŘ. Toto ustanovení dává státnímu zástupci možnost v obžalobě navrhnout upuštění od potrestání spolupracujícího obviněného. Vzhledem ke vzájemnému vztahu hmotněprávních institutů upuštění od potrestání dle ustanovení § 46 TZ a podmíněného upuštění od potrestání s dohledem dle ustanovení § 48 TZ, může navíc státní zástupce, považuje-li to za potřebné, podat v obžalobě i návrh na podmíněné upuštění od potrestání s dohledem, přičemž výběr konkrétní alternativy záleží na zhodnocení hledisek demonstrativně uvedených v ustanovení § 178a odst. 2 TŘ.¹⁶⁰

Umožnění upuštění od potrestání spolupracujícího obviněného zákonodárcem představovalo podobně kontroverzní krok, jako připuštění možnosti užít institutu spolupracujícího obviněného v řízení o zločinu. Obě tyto legislativní změny byly přijaty stejnou novelou TŘ a jejich cílem bylo zvýšit

---

¹⁵⁹ Na druhou stranu je však v současné době možno sledovat v legislativní praxi spíše snahu o restrikci případů nutné obhajoby, a to např. návrhem na vypuštění nutné obhajoby při sjednávání dohody o vině a trestu. Viz poslanecký návrh zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů, sněmovní tisk 466/0. Dostupné online na: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=466&CT1=0>.

¹⁶⁰ ŠÁMAL, RŮŽIČKA, In ŠÁMAL: *Trestní řád II...* s. 2323.

motivaci osob podílejících se na organizované kriminalitě spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení a tím zvýšit efektivitu institutu spolupracujícího obviněného.

K zakotvení možnosti upustit od potrestání spolupracujícího obviněného bylo možno v odborných kruzích sledovat jak reakce negativní, tak reakce pozitivní. Negativní reakce byly založeny zejména na argumentaci, že faktická beztrestnost spolupracujícího obviněného jako osoby podílející se na organizované trestné činnosti, by mohla vést k erozi základních principů trestního práva, jakož i to, že člen organizované zločinecké skupiny by se např. mohl spoléhat na mimořádně benevolentní postup či dokonce beztrestnost v případě svého trestního stíhání a dopředu s nimi kalkulovat. To znamená, že takový člen organizované zločinecké skupiny může po řadu let na jedné straně páchat závažnou organizovanou trestnou činnost, být významným členem zločinecké skupiny, těžit finanční prospěch z její činnosti a zároveň na straně druhé pro eventualitu, že by byla skupina odhalena a on sám trestně stíhán, zajišťovat ideální předpoklady, aby se následně stal korunním svědkem par excellence.¹⁶¹ Naopak pozitivní ohlasy upozorňovaly zejména na skutečnost, že v případě upuštění od potrestání nebude spolupracující obviněný zařazen do výkonu trestu odnětí svobody, což je mimořádně významný moment, který může být důvodem pro rozhodnutí ke spolupráci obviněného s orgány činnými v trestním řízení.¹⁶²

Osobně se domnívám, že zakotvení možnosti upustit od potrestání spolupracujícího obviněného byl pragmatický krok zákonodárce, který je způsobilý zvýšit motivaci osob podílejících se na trestné činnosti organizovaného zločinu ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení a tím i efektivitu institutu spolupracujícího obviněného. Pokud jde o výše uvedenou možnost spolupracujícího obviněného kalkulovat se svou případnou beztrestností již při páchání trestné činnosti za účelem plánovaného zneužití institutu spolupracujícího obviněného, mám za to, že tato možnost je spojena již se samotnou podstatou institutu spolupracujícího obviněného, tj. toto riziko bude existovat vždy, bude-li zde institut spolupracujícího obviněného, a to bez ohledu na to, jaké dobrodiní bude spolupracujícímu obviněnému za jeho spolupráci právní úpravou přislíbeno. Vždy však platí, že osoba, která bude takto kalkulovat, by se za žádných okolností

---

¹⁶¹ SCHRAMHAUSER: *Spolupracující obviněný v boji...* s. 14, obdobně i LICHNOVSKÝ: *K některým problematickým aspektům...*, s. 262.

¹⁶² VANTUCH: *Spolupracující obviněný po novelizaci...* s. 9.

neměla spolupracujícím obviněným stát, bez ohledu na to, jak moc pozitivní důsledky pro ni označení za spolupracujícího obviněného dle konkrétní právní úpravy může mít.

Aby bylo možno navrhnout upuštění od potrestání, musí být dle ustanovení § 178a odst. 2 TR splněny následující předpoklady:

- a) spolupracující obviněný nespáchal trestný čin, který je závažnější než zločin, k jehož objasnění přispěl,
- b) spolupracující obviněný se nepodílel jako organizátor nebo návodce na spáchání zločinu, k jehož objasnění přispěl,
- c) spolupracující obviněný jím spáchaným trestným činem nezpůsobil úmyslně těžkou újmu na zdraví nebo smrt,
- d) u spolupracujícího obviněného nejsou důvody pro mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody upravené v ustanovení § 59 TZ¹⁶³.

Není-li žádná z výše uvedených podmínek naplněna může státní zástupce navrhnout upuštění od potrestání v případě, že to považuje za nezbytné s ohledem na všechny okolnosti, zejména vzhledem k povaze trestného činu uvedeného v doznání obviněného v porovnání s trestným činem, k jehož objasnění se obviněný zavázal, k míře, v jaké může spolupracující obviněný přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny, k významu jeho výpovědi pro dané trestní řízení s ohledem na shromážděné důkazy, k osobě obviněného a k okolnostem případu, zejména zda a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal, a jaké následky svým jednáním způsobil. Výše uvedený výčet okolností sloužících k úvaze státního zástupce o nezbytnosti návrhu na upuštění od potrestání není taxativní, státní zástupce tak může vzít do úvahy i jiné okolnosti související s konkrétním případem.

Stejně jako samotné označení za spolupracujícího obviněného dle ustanovení § 178a odst. 1 TR, představuje i návrh na upuštění od potrestání, případně na podmíněné upuštění od potrestání s dohledem, fakultativní postup státního zástupce, na který nemá obviněný právní nárok. Tento návrh státního

---

¹⁶³ Opětovné spáchání zvláště závažného zločinu pachatelem, ač již byl pro takový nebo jiný zvláště závažný zločin potrestán, jestliže závažnost zvláště závažného zločinu je vzhledem k takové recidivě a ostatním okolnostem případu vysoká nebo možnost nápravy pachatele je ztížena.

zástupce je dalším opatřením, jež může navazovat na předchozí postup podle ustanovení § 178a odst. 1 TŘ, nutně k němu však dojít nemusí, neboť státní zástupce se může spokojit s tím, že obviněného toliko označí za spolupracujícího.¹⁶⁴ Navržení upuštění od potrestání v obžalobě by mělo být vnímáno spíše jako výjimečné opatření směřující k bonifikaci pachatele, který významnou měrou přispěl k objasnění trestné činnosti, která by bez jeho spolupráce byla velmi těžce prokazatelná, či by bylo nemožné ji prokázat.¹⁶⁵ Jinými slovy řečeno, rozhodnutí státního zástupce o tom, zda navrhne upuštění od potrestání, bude při naplnění výše uvedených negativních podmínek, záležet zejména na tom, jak významným způsobem informace poskytnuté spolupracujícím obviněným přispěly k objasnění organizovaného zločinu, přičemž bude vždy nutné vzít na zřetel výjimečnou povahu institutu upuštění od potrestání, obzvláště vzhledem k závažnosti trestné činnosti, které se spolupracující obviněný dopustil a k míře zájmu na jejím potrestání.

V souvislosti s možností státního zástupce navrhnout v obžalobě upuštění od potrestání se nabízí otázka, zda soud může rozhodnout o upuštění od potrestání i v případě, že státní zástupce v obžalobě sice obviněného označí za spolupracujícího dle ustanovení § 178a odst. 1 TŘ, ale současně nenavrhně upuštění od potrestání. Dle Lucie Stupkové soud může ustanovení o upuštění od potrestání aplikovat i v případě, že státní zástupce tento postup v obžalobě nenavrhně.¹⁶⁶ Podle mého názoru však tento závěr za současné právní úpravy nemůže obstát. Mám za to, že stejně jako je nezbytným předpokladem k tomu, aby obviněný vůbec mohl čerpat benefity určené spolupracujícímu obviněnému skutečnost, že jej státní zástupce v obžalobě označí za spolupracujícího obviněného, je stejně tak pro možnost upustit od potrestání spolupracujícího obviněného nezbytné, aby v obžalobě státní zástupce jednak označil obviněného za spolupracujícího a jednak navrhl upuštění od potrestání. K tomuto závěru dospívám ze dvou důvodů. Prvním z nich je znění ustanovení § 46 odst. 2 TZ, které stanoví, že soud upustí od potrestání pachatele označeného jako spolupracující obviněný, jsou-li splněny podmínky stanovené v ustanovení

¹⁶⁴ ŠÁMAL, RŮŽIČKA, In ŠÁMAL: *Trestní řád II...* s. 2322.

¹⁶⁵ KANDALCOVÁ, In DRAŠTÍK: *Trestní řád: komentář...* s. 1338.

¹⁶⁶ STUPKOVÁ, L. *Spolupracující obviněný*. Rigorózní práce. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2016, s. 94. Citováno dne 11. 12. 2019. Dostupné online na: https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/176643/43459945/?q=%7B%22_____searchform_____search%22%3A%22Spolupracuj%5Cu00edc%5Cu00ed+obvin%5Cu011bn%5Cu00fd+Stupkov%5Cu00e1%22%2C%22_____searchform_____butsearch%22%3A%22Vyhledat%22%2C%22PNzppSearchListbasic%22%3A1%7D&lang=cs.

§ 178a odst. 1 a 2 TŘ. Na základě této právní normy platí, že jednou z podmínek pro upuštění od potrestání je právě i skutečnost, že státní zástupce dle ustanovení § 178a odst. 2 TŘ upuštění od potrestání navrhně, a contrario tedy platí, že pokud tak neučiní, nelze od potrestání upustit. Druhý důvod pro výše uvedený závěr spatřuji v tom, že v případě, kdy by soud mohl o upuštění od potrestání rozhodnout i bez návrhu státního zástupce, byla by právní úprava obsažená v ustanovení § 178a odst. 2 TŘ zcela nadbytečná, což jistě nebylo úmyslem zákonodárce.

Byť dospívám k závěru, že návrh státního zástupce na upuštění od potrestání spolupracujícího obviněného je nezbytným předpokladem pro možnost soudu o upuštění od potrestání rozhodnout, neznamená to, že toto řešení považuji za správné. De lege ferenda by bylo vhodné stanovit, aby o upuštění od potrestání mohl soud rozhodnout i v případě, že tento postup státního zástupce v obžalobě nenavrhně, a to i s přihlédnutím k tomu, že někteří autoři upozorňují na skutečnost, že za situace, kdy dle čl. 40 odst. 1 LZPS platí, že jen soud rozhoduje o vině a trestu, nelze za ústavně konformní považovat úpravu, podle které je rozhodnutí nezávislého a nestranného soudu předurčováno návrhem státního zástupce učiněným již v obžalobě.¹⁶⁷ Mám však za to, že uvedeného cíle lze dosáhnout toliko změnou právní úpravy, nikoli pouhým výkladem, jak dovozuje např. výše zmíněná Lucie Stupková, neboť takový výklad by byl ve zjevném rozporu s textem zákona a překračoval by meze přípustné interpretace zákonného textu.

4.2 Trestání spolupracujícího obviněného

Právní úprava udělení statusu spolupracujícího obviněného obsažená v ustanovení § 178a TŘ je neoddělitelně spojena s právní úpravou vztahující se k privilegovanému způsobu trestání spolupracujícího obviněného obsaženou v TZ. Dopady označení obviněného za spolupracujícího v obžalobě jsou v TZ promítnuty v následujících ustanoveních:

- a) § 46 odst. 2 TZ v podobě okolnosti odůvodňující upuštění od potrestání,
- b) § 58 odst. 4 TZ v podobě okolnosti odůvodňující mimořádné snížení trestu odnětí svobody,

---

¹⁶⁷ ŠČERBA: *Dohoda o vině a trestu...* s. 95.

- c) § 41 písm. m) TZ v podobě polehčující okolnosti,
- d) § 39 odst. 1 TZ v podobě okolnosti, k níž je třeba přihlížet při stanovení druhu trestu a jeho výměry.

Skutečnost, že státní zástupce v obžalobě označil obviněného za spolupracujícího, však neznámá, že soud musí automaticky postupovat podle výše uvedených ustanovení věnovaných trestání spolupracujícího obviněného. Soud je i za této situace povinen samostatně zvážit veškeré okolnosti významné pro aplikaci těchto ustanovení, a to nezávisle na předchozím názoru státního zástupce.¹⁶⁸ Tato skutečnost tedy pro obviněného, resp. obžalovaného představuje prvek nejistoty, který může potenciálně představovat i významnou překážku jeho ochoty s orgány činnými v trestním řízení spolupracovat.

Ústavní soud ČR se k této situaci vyjádřil v tom smyslu, že soud při svém rozhodování o tom, zda jsou naplněny podmínky aplikace institutu spolupracujícího obviněného, musí mít na paměti, že obviněný se přijetím statusu spolupracujícího obviněného vzdal svého privilegia odepřít výpověď, přičemž svým úplným a pravdivým doznáním dal průchod zájmu společnosti na objasnění věci před možnostmi své vlastní obhajoby. Za takového procesního stavu nabývá označení trestně stíhané osoby za spolupracujícího obviněného zvláštního významu, přičemž ten nelze negovat konstatováním, že označení za spolupracujícího obviněného není pro soud závazné. Platí tedy, že takové označení není sice závazné pro konečné rozhodování o vině ani o trestu, nicméně nelze popřít jeho procesní závaznost vůči obviněnému pro celý průběh řízení. Obviněný (obžalovaný) je tedy oprávněn průběžně znát zásadní právní náhled soudu, potažmo státního zástupce, na svůj status spolupracujícího obviněného v případě, že by na jeho straně nastala (i potenciální) změna v plnění zákonných podmínek tohoto statusu. V případě takové změny musí mít obžalovaný zachovánu možnost změnit svou procesní obranu. Procesní situace obviněného, resp. obžalovaného je v tomto smyslu srovnatelná s postulátem vztahujícím se k právu znát aktuální právní kvalifikaci svého činu, který nachází své vyjádření v ustanovení § 190 odst. 2 TŘ a na něj navazujícím ustanovení § 225 odst. 2 TŘ, podle nichž je povinností soudu v průběhu hlavního líčení, resp. ještě před vynesením rozsudku upozornit obviněného na případnou možnost odchylného (přísnějšího) postihu skutku a poskytnout mu možnost vyjádření, dle ustanovení

---

¹⁶⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 9. 2015, sp. zn.: 8 Tdo 661/2015.

§ 225 odst. 2 TŘ navíc na žádost obžalovaného též dodatečnou lhůtu k přípravě obhajoby spolu s odročením hlavního líčení za tímto účelem. V případě, že je obžalovaný označen jako spolupracující obviněný a soud během hlavního líčení dospěje k závěru, že mu tento status nepřizná, pak nastává obdobná situace jako u odlišné právní kvalifikace skutku a měl by následovat i obdobný postup soudu.¹⁶⁹

Tento právní názor Ústavního soudu ČR se snaží udržet rovnováhu mezi oprávněním (i povinností) soudu samostatně posoudit podmínky pro uplatnění institutu spolupracujícího obviněného a právní jistotou obviněného (obžalovaného) o jeho procesním postavení, a lze jej tak hodnotit jako přínosný z hlediska ochrany práv obžalovaného. Na druhou stranu je třeba pragmaticky dodat, že ani skutečnost, že obžalovanému bude poskytnuto poučení o tom, že z pohledu soudu u něj nedochází k plnění podmínek přiznání statusu spolupracujícího obviněného, nezajistí takovému obžalovanému příležitost zásadně změnit procesní taktiku, neboť jeho předchozí výpověď, jakož i na jejím základě získané další důkazy, budou v řízení i nadále plně použitelné.

4.2.1 Upuštění od potrestání

V kapitole 4.1.3.3 této práce bylo rozebráno ustanovení § 178a odst. 2 TŘ, které umožňuje státnímu zástupci navrhnout v obžalobě upuštění od potrestání spolupracujícího obviněného, které představuje největší benefit, kterého může dle současné právní úpravy spolupracující obviněný odměnou za spolupráci s orgány činnými v trestním řízení dosáhnout. Na toto ustanovení navazuje ustanovení § 46 odst. 2 TZ, které stanoví, že soud upustí od potrestání pachatele označeného jako spolupracující obviněný, jsou-li splněny podmínky stanovené v ustanovení § 178a odst. 1 a 2 TŘ a podal-li spolupracující obviněný jak v přípravném řízení, tak v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o skutečnostech, které jsou způsobilé významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Současně je v citovaném ustanovení normováno, že upustit od potrestání pachatele označeného jako spolupracující obviněný takto nelze, jestliže jím spáchaný trestný čin je závažnější než zločin, k jehož objasnění přispěl, jestliže se podílel jako organizátor nebo návodce na spáchání zločinu, k jehož objasnění přispěl, jestliže jím způsobil úmyslně těžkou újmu na zdraví

---

¹⁶⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 7. 8. 2018, sp. zn.: II. ÚS 3525/16.

nebo smrt nebo jsou-li dány důvody pro mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody dle ustanovení § 59 TZ.

Z ustanovení § 46 odst. 2 TZ vyplývá, že jsou-li splněny podmínky ustanovení § 178a odst. 1, 2 TŘ, tedy i podmínka, že státní zástupce upuštění od potrestání v obžalobě navrhnul, soud obligatorně rozhodne o upuštění od potrestání spolupracujícího obviněného, přičemž má možnost, v případě, že dospěje k závěru, že je po určitou dobu potřeba sledovat chování spolupracujícího obviněného, rozhodnout i o podmíněném upuštění od potrestání s dohledem dle ustanovení § 48 odst. 1 TZ.¹⁷⁰ Skutečnost, že státní zástupce v obžalobě navrhnul upuštění od potrestání však nezabývá soud povinnosti přezkoumat předpoklady vyžadované zákonem pro upuštění od potrestání a v případě, že tyto nejsou splněny, o upuštění od potrestání nerozhodnout. Za situace, kdy soud dospěje k závěru, že nejsou splněny podmínky pro rozhodnutí o upuštění od potrestání, není vyloučeno, aby i tak obžalovanému ve smyslu ustanovení § 178a odst. 1 TŘ, budou-li splněny zde uvedené podmínky, postavení spolupracujícího obviněného přiznal a jeho spolupráci zohlednil dle ustanovení § 58 odst. 4 TZ snížením trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby.

Pro úplnost je třeba k důsledkům rozhodnutí o upuštění od potrestání dodat, že dle ustanovení § 46 odst. 4 TZ platí, že v případě, že soud upustil od potrestání, hledí se na pachatele, jako by nebyl odsouzen.

4.2.2 Mimořádné snížení trestu odnětí svobody

Ustanovení § 58 odst. 4 TZ stanoví, že soud sníží trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby pachateli označenému jako spolupracující obviněný, jsou-li splněny podmínky stanovené v ustanovení § 178a odst. 1 TŘ a podal-li spolupracující obviněný jak v přípravném řízení, tak v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o skutečnostech, které jsou způsobily významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny; přitom vezme v úvahu povahu trestného činu uvedeného v jeho doznání v porovnání se zločinem spáchaným členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny, k jehož objasnění přispěl, dále význam takového jeho jednání, osobu pachatele a

---

¹⁷⁰ AUGUSTINOVÁ, P. In DRAŠTÍK, A. a kol. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 380.

okolnosti případu, zejména zda a jakým způsobem se podílel na takovém zločinu, k jehož objasnění se zavázal, a jaké následky svým jednáním případně způsobil. Soud při rozhodnutí o snížení trestu spolupracujícímu obviněnému není vázán mezními hranicemi snížení trestu stanovenými v ustanovení § 58 odst. 3 TZ.

Z citovaného ustanovení vyplývá, že snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby je u osoby v obžalobě označené za spolupracujícího obviněného obligatorním postupem soudu, a to v případě, že jsou splněny podmínky ustanovení § 178a odst. 1 TR, jakož i podmínky ustanovení § 58 odst. 4 TZ. I v tomto případě však platí, že soud je povinen samostatně přezkoumat veškeré okolnosti významné pro aplikaci ustanovení § 58 odst. 4 TZ, přičemž dospěje-li k názoru, že tímto ustanovením vyžadované podmínky nebyly splněny, o snížení trestu nerozhodne.

Kritéria uvedená v ustanovení § 58 odst. 4 TZ představují jednak předpoklady pro možnost přiznat status spolupracujícího obviněného a rozhodnout o mimořádném snížení trestu, a jednak jsou referenčním rámcem pro úvahy soudu o tom, v jakém rozsahu má být trest odnětí svobody snížen. Analýzou citovaného ustanovení lze dospět k závěru, že podmínky v podobě úplného a pravdivého doznání a souvislosti s organizovaným zločinem představují tzv. *essentialia*, zatímco další kritéria v podobě závažnosti zločinu, charakteristiky osoby pachatele a okolností případu se zdají být doplňujícími. Soudní praxe však hodnotí všechny v ustanovení zmíněné podmínky v podstatě rovnocenně.¹⁷¹ Všechna kritéria, resp. míra jejich naplnění, tak budou v konkrétním případě určující jednak pro rozhodnutí, zda bude postavení spolupracujícího obviněného soudem přiznáno, a jednak pro rozhodnutí, v jaké míře bude mimořádně snížen trest odnětí svobody.

Dále je třeba zmínit, že není vyloučena situace, kdy budou u spolupracujícího obviněného splněny předpoklady jak pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody, tak pro mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody. Zdeněk Michora v této souvislosti konstatuje, že vzhledem k tomu, že jsou podmínky pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody obligatorní a pro jeho zvýšení naopak fakultativní, lze se přiklonit k tomu, aby bylo přistoupeno k mimořádnému snížení trestu odnětí svobody, neboť opačný postup je vyloučen explicitně jen v případě upuštění od potrestání.¹⁷² S tímto názorem lze souhlasit, nicméně je nutno si

---

¹⁷¹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 7. 8. 2018, sp. zn.: II. ÚS 3525/16.

¹⁷² MICHORA: *Spolupracující obviněný jako nástroj...* s. 106.

položit otázku, zda pachatel, u něhož jsou splněny podmínky pro mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody, tj. pachatel, který je recidivistou zvláště závažného zločinu, by měl na označení za spolupracujícího obviněného dosáhnout. V obecné rovině to vyloučeno není, neboť takovému pachateli je toliko zapovězeno, aby u něj mohlo dojít k upuštění od potrestání, na druhou stranu je však třeba u takového pachatele mimořádně pečlivě vážit, zda i v tomto případě převládá zájem státu na postihu organizované kriminality nad zájmem na individuálním postihu jednotlivce, jinými slovy, zda je v konkrétním případě legitimní institut spolupracujícího obviněného využít. Podle mého názoru ve většině případů takto recidivujících pachatelů nebude zájem státu na postihu organizované kriminality převládat, tj. nebudou splněny předpoklady pro užití institutu spolupracujícího obviněného, z toho důvodu by takové osoby neměly být za spolupracující obviněné státními zástupci označovány, neboť jedním z kritérií pro přiznání tohoto statusu je i posouzení osoby obviněného včetně jeho trestní minulosti.

V souvislosti s mimořádným snížením trestu odnětí svobody u spolupracujícího obviněného je třeba se zabývat vztahem ustanovení § 58 odst. 4 TZ a ustanovení § 108 odst. 1 TZ, dle kterého se horní hranice trestní sazby trestu odnětí svobody u pachatele trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny zvyšuje o jednu třetinu. Dle věty druhé ustanovení § 108 odst. 1 TZ platí, že takovému pachateli soud uloží trest odnětí svobody v horní polovině takto stanovené trestní sazby odnětí svobody, nejsou-li zároveň splněny podmínky pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody podle ustanovení § 58 TZ. Pro pachatele, kterému byl přiznán status spolupracujícího obviněného, tj. byly u něj splněny podmínky pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody dle ustanovení § 58 odst. TZ, a na kterého se současně vztahuje ustanovení § 108 TZ, to znamená, že se u něj ustanovení § 108 TZ vůbec neuplatní. Z toho vyplývá, že za dolní hranici trestní sazby, pod níž je třeba podle ustanovení § 58 odst. 4 TZ trest takovému pachateli snížit, nemůže být považována spodní hranice výměry, v níž se vyměřuje trest pachateli trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny; spolupracujícímu obviněnému je tak třeba trest uložit jen za užití ustanovení § 58 odst. 4 TZ.¹⁷³

Konečně je v souvislosti s trestáním spolupracujícího obviněného nutno zmínit i druhy trestů, které je možno uložit. Dle současné právní úpravy přichází v úvahu uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody či trestu odnětí svobody

---

¹⁷³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 6. 2018, sp. zn.: 6 Tz 6/2018.

s podmíněným odkladem. S uložením jiných než uvedených trestů spolupracujícímu obviněnému TZ nepočítá. De lege ferenda by mělo být zvaženo, zda umožnit uložení i některého z alternativních trestů nespojených s odnětím svobody, a to těch, které nejsou vlastní toliko řízení o přečinu, zejména lze zmínit samostatný peněžitý trest, samostatný trest zákazu činnosti či samostatný trest vyhoštění.¹⁷⁴

4.2.3 Polehčující okolnost

Dle ustanovení § 41 písm. m) TZ platí, že soud jako k polehčující okolnosti přihlédne k tomu, že pachatel přispěl zejména jako spolupracující obviněný k objasňování trestné činnosti spáchané členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny.

Při analýze této polehčující okolnosti je třeba mít na paměti, že toto ustanovení nebylo dotčeno změnami institutu spolupracujícího obviněného provedenými zákonem č. 193/2012 Sb. účinnými od 1. 9. 2012. V této souvislosti je zejména významná okolnost, že podle původní právní úpravy byla soudu dána toliko možnost spolupracujícímu obviněnému snížit trest pod dolní hranici trestní sazby. Mimořádné snížení trestu odnětí svobody u spolupracujícího obviněného představovalo fakultativní postup soudu, které soud mohl využít při splnění podmínek ustanovení § 178a TŘ, nicméně splnění těchto podmínek automaticky neznamenalo nutnost snížení trestu aplikovat. Polehčující okolnost dle ustanovení § 41 písm. m) TZ tak představovala další z možností, jak zohlednit spolupráci spolupracujícího obviněného v případě, že nebylo přistoupeno k mimořádnému snížení trestu.

Dle současné právní úpravy představuje jak upuštění od potrestání, tak mimořádné snížení trestu odnětí svobody, za splnění zákonných podmínek, obligatorní postup soudu. Platí tedy, že budou-li naplněny podmínky pro přiznání statusu spolupracujícího obviněného soudem, bude obligatorně aplikováno buď ustanovení § 46 odst. 2 TZ o upuštění od potrestání (za předpokladu podání návrhu na upuštění od potrestání státním zástupcem a za podmínky splnění předpokladů definovaných v ustanovení § 178a odst. 1, 2 TŘ) či ustanovení § 58 odst. 4 TZ o mimořádném snížení trestu odnětí svobody. Užití uvedené polehčující okolnosti tak v případě naplnění předpokladů pro označení za

---

¹⁷⁴ MICHORA: *Spolupracující obviněný jako nástroj...* s. 106.

spolupracujícího obviněného a následného uznání tohoto statusu soudem nepřichází u spolupracujícího obviněného v úvahu.

Podle výslovného znění ustanovení § 41 písm. m) lze zde upravenou polehčující okolnost přiznat zejména pachateli označenému jako spolupracující obviněný, nicméně její užití není vyloučeno ani u jakéhokoli jiného pachatele, který nebyl takto označen.¹⁷⁵ Tato polehčující okolnost tak umožňuje při ukládání trestu zohlednit spolupráci pachatele, který v průběhu řízení usiloval o přiznání statusu spolupracujícího obviněného, nicméně soud mu toto postavení ve svém rozhodnutí nepřiznal, případně i pachatele, který nebyl v obžalobě státním zástupcem za spolupracujícího obviněného označen, a to za předpokladu, že přispěl k objasňování trestné činnosti spáchané členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny.

4.2.4 Okolnost významná při stanovení druhu trestu a jeho výměry

Dle ustanovení § 39 odst. 1 TZ platí, že mimo ostatních v tomto ustanovení uvedených okolností soud při stanovení druhu trestu a jeho výměry přihlédne u pachatele, který byl označen jako spolupracující obviněný též k tomu, jak významným způsobem přispěl k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny.

Stejně jako výše rozebraná polehčující okolnost byla i obecná okolnost upravená v ustanovení § 39 odst. 1 TZ v právní úpravě obsažena již od počátku platnosti a účinnosti institutu spolupracujícího obviněného¹⁷⁶ a jako taková byla začleněna do původního konceptu benefitů poskytovaných spolupracujícímu obviněnému, ve kterém měla být zohledněna jako obecná okolnost, ke které se podle ustanovení § 39 odst. 1 TZ obligatorně přihlíží při stanovení druhu trestu a jeho výměry, nepředstavuje-li polehčující okolnost podle ustanovení § 41 písm. m) TZ nebo důvod k mimořádnému snížení trestu odnětí svobody podle ustanovení § 58 odst. 4 TZ.¹⁷⁷

---

¹⁷⁵ PÚRY, F. In ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2012, s. 551

¹⁷⁶ Novelou provedenou zákonem č. 193/2012 Sb. došlo s účinností od 1. 9. 2012 v ustanovení § 39 odst. 1 věta první TZ pouze k vypuštění slov „zvláště závažného“ a slov „nebo pomohl zabránit pokusu nebo dokonání takového trestného činu“, a to v souvislosti s koncepčními změnami institutu spolupracujícího obviněného provedenými touto novelou.

¹⁷⁷ PÚRY, In ŠÁMAL: *Trestní zákoník I...* s. 796

Za současné právní úpravy, kdy je u spolupracujícího obviněného jako obligatorní stanoven postup v podobě mimořádného snížení trestu odnětí svobody, případně upuštění od potrestání, nepřichází v úvahu užití obecné okolnosti upravené v ustanovení § 39 odst. 1 TZ ve vztahu ke spolupracujícímu obviněnému, neboť jeho spolupráce je již zohledněna v rozhodnutí o mimořádném snížení trestu odnětí svobody. V případě, že obviněný nebude v obžalobě označen za spolupracujícího obviněného, případně mu nebude tento status potvrzen soudem, nelze obecnou okolnost upravenou v ustanovení § 39 odst. 1 TZ rovněž aplikovat, a to z toho důvodu, že její aplikace se váže na označení za spolupracujícího obviněného.

Z výše uvedeného je zřejmé, že novelizace institutu spolupracujícího obviněného nebyla provedena zcela precizně, neboť u výše uvedené polehčující okolnosti, jakož i u obecné okolnosti podle § 39 odst. 1 TZ, nezohlednila koncepční změny institutu spolupracujícího obviněného, které měly dopad i do původní hierarchie benefitů poskytovaných spolupracujícímu obviněnému, což by mělo být vzhledem k zájmu na právní jistotě subjektů trestního řízení zákonodárcem napraveno.

4.3 Užívání institutu spolupracujícího obviněného v praxi

Vzhledem k tomu, že institut spolupracujícího obviněného byl do právního řádu České republiky zakotven za účelem zefektivnění boje proti organizovanému zločinu, je potřeba si položit otázku, zda tento institut skutečně v praxi slouží k postihování tohoto druhu kriminality.

Z analýzy aplikace institutu spolupracujícího obviněného v České republice, kterou ve své disertační práci provedl Zdeněk Michora, a ve které analyzoval pravomocné rozsudky českých soudů v trestních řízeních, ve kterých bylo řízení před soudem zahájeno na základě obžaloby, v níž byl minimálně jeden z obviněných označen jako spolupracující obviněný ve smyslu ustanovení § 178a TŘ, a to za období od 1. 1. 2010 do 31. 3. 2017, vyplývá, že institut spolupracujícího obviněného byl využit ve dvaceti devíti trestních řízeních, v nichž bylo označeno třicet tři spolupracujících obviněných.¹⁷⁸

Z hlediska struktury trestné činnosti, u níž byl institut spolupracujícího obviněného využit, lze konstatovat, že v sedmnácti případech se jednalo o

---

¹⁷⁸ MICHORA: *Spolupracující obviněný jako nástroj...* s. 160-165.

drogovou kriminalitu, v šesti případech o trestnou činnost proti svobodě, ve třech případech o majetkovou trestnou činnost, ve dvou případech o daňovou trestnou činnost a v jednom případě o trestnou činnost úředních osob.¹⁷⁹

Je tedy zřejmé, že institut spolupracujícího obviněného je v prostředí České republiky využíván zejména v oblasti postihování drogové kriminality, která je současně kriminology vnímána jako nejrozšířenější druh trestné činnosti organizovaného zločinu na našem území. Naproti tomu v ostatních oblastech, které jsou na špici seznamu nejrozšířenějších aktivit organizovaného zločinu dle expertních šetření (praní špinavých peněz, krádeže aut, nelegální pašování a výroba alkoholu a cigaret, korupce, podvody s platebními kartami) nebyl institut spolupracujícího obviněného v posuzovaném období využit. Zajímavé je to zejména ve vztahu k tzv. korupčním trestným činům, které byly hlavním deklarovaným důvodem pro zakotvení možnosti užít institut spolupracujícího obviněného i v řízení o zločinu. Jak vidno, ve sledovaném období se záměr zákonodárce zefektivnit postihování korupčních jednání prostřednictvím institutu spolupracujícího obviněného nenaplnil.

Z provedené analýzy dále vyplývá, že všechna trestní řízení, ve kterých byl institut spolupracujícího obviněného využit, se týkala zvláště závažného zločinu.¹⁸⁰ Nepotvrdila se tedy obava, že zakotvením možnosti aplikovat institut spolupracujícího obviněného i v řízení o zločinu by mohlo dojít k situaci, kdy si orgány činné v trestním řízení budou tímto institutem vypomáhat k rychlejšímu a snazšímu dokazování u méně závažné trestné činnosti. Na druhou stranu se však ani nepotvrdilo, že toto rozšíření přinese zvýšení četnosti užívání institutu spolupracujícího obviněného v praxi. Naopak lze dovodit, že v praxi orgánů činných v trestním řízení je k institutu spolupracujícího obviněného přistupováno, i přes zákonodárcem daný široký aplikační rozsah, jako k právnímu prostředku ultima ratio, což je nutno hodnotit pozitivně.

Konečně není bez zajímavosti ani skutečnost, že spolupráce spolupracujícího obviněného byla ve zkoumaných případech téměř vždy zohledněna mimořádným snížením trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby; toliko ve dvou případech soudy zohlednily spolupráci obviněného (při zachování statusu spolupracujícího obviněného) pouze jako polehčující

---

¹⁷⁹ Tamtéž, s. 171.

¹⁸⁰ Tamtéž.

okolnost.¹⁸¹¹⁸² Z provedené analýzy tak vyplývá, že možnost upustit od potrestání spolupracujícího obviněného nebyla ve zkoumaném období nikdy využita, což svědčí o velmi obezřetném přístupu orgánů činných v trestním řízení¹⁸³ k tomuto zákonem aprobovanému postupu.

4.4 Spolupracující obviněný v připravovaném trestním řádu

Vzhledem k tomu, že TŘ pochází z počátku šedesátých let dvacátého století, vedou se dlouhodobě diskuse o potřebě přijetí nového kodexu trestního práva procesního, který by více odpovídal potřebám soudobého trestního procesu. V této souvislosti byla na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti zveřejněna pracovní verze paragrafového znění nového trestního řádu, která byla podkladem pro jednání Komise pro nový trestní řád, které se uskutečnilo 8. dubna 2019.¹⁸⁴ V této pracovní verzi nového trestního řádu je obsažena i právní úprava institutu spolupracujícího obviněného, a to v části věnované přípravnému řízení a postupu před jeho zahájením, v hlavě VII., ustanovení § x35.

Navrhované znění v zásadě přebírá současnou právní úpravu institutu, když předpoklady pro označení obviněného za spolupracujícího státním zástupcem jsou totožné jako doposud. Na rozdíl od současného pojetí je umožněno, aby byl obviněný státním zástupcem označen za spolupracujícího nejen v obžalobě ale i v dohodě o vině a trestu. Rovněž zůstává zachována možnost státního zástupce navrhnout v obžalobě upuštění od potrestání, a to za stejných podmínek jako je tomu v současné právní úpravě.

Nově je v ustanovení § x35 odst. 4 obsažena povinnost státního zástupce neprodleně upozornit obviněného na skutečnost, že jej v přípravném řízení přestal v důsledku porušení jeho povinností považovat za spolupracujícího obviněného. Tato povinnost je pro řízení před soudem stanovena rovněž předsedovi senátu. Dále je v navrhované právní úpravě v ustanovení § x35 odst. 5 nově stanoveno, že pokud trestní stíhání spolupracujícího obviněného skončí dříve, než trestní stíhání ostatních osob za zločin, k jehož objasnění se zavázal, vztahuje se jeho povinnost

---

¹⁸¹ Tamtéž, s. 180-181.

¹⁸² Postup, kdy bylo možno spolupráci obviněného při zachování statusu spolupracujícího obviněného zohlednit jako polehčující okolnost, byl možný toliko před novelizací institutu spolupracujícího obviněného, tj. za právní úpravy účinné do 31. 8. 2012.

¹⁸³ Zejména to svědčí o obezřetnosti státních zástupců, kteří disponují pravomocí navrhnout v obžalobě upuštění od potrestání, přičemž bez tohoto návrhu není upuštění od potrestání možné, a to ani v situaci, kdy je obviněnému status spolupracujícího obviněného soudem potvrzen.

¹⁸⁴ Rekodifikace trestního práva procesního. Ministerstvo spravedlnosti ČR. Dostupné online na: <https://tpp.justice.cz/>

setrvat na svém doznání a dodržet své závazky uvedené v ustanovení § x35 odst. 1 i na trestní řízení vedené proti takovým osobám. Spolupracujícího obviněného je třeba poučit o tom, že porušení této povinnosti může být posouzeno jako důvod pro povolení obnovy řízení v neprospěch spolupracujícího obviněného.

Z pracovní verze nového trestního řádu vyplývá, že se prozatím nepočítá s koncepčními změnami institutu spolupracujícího obviněného. Zůstává ponechán jak rozsah trestné činnosti, u níž je užití institutu spolupracujícího obviněného umožněno, tak předpoklady, za kterých může obviněný status spolupracujícího obviněného získat. Rovněž zatím nebyly vyslyšeny výše zmíněné návrhy objevující se v odborných publikacích vyzývající k přijetí právní úpravy, která by stanovila povinnost státního zástupce v rámci přípravného řízení vydat rozhodnutí o tom, zda obviněnému status spolupracujícího obviněného přiznává či nikoli, a to za účelem zvýšení právní jistoty obviněného ohledně jeho procesního postavení. Stejně tak nebyly vyslyšeny návrhy na zakotvení možnosti přiznat status spolupracujícího obviněného i v řízení před soudem, ani nebylo reagováno na nejasné vymezení vztahu objasňované trestné činnosti a trestné činnosti spáchané spolupracujícím obviněným či na skutečnost, že podle současné úpravy je návrh státního zástupce nezbytným předpokladem pro možnost rozhodnout o upuštění od potrestání, když i v těchto oblastech byla převzata současná poměrně problematická zákonná díkce.

Naopak za pozitivum lze považovat, že navrhované znění zareagovalo na v judikatuře Ústavního soudu vyslovený názor, že obviněný (obžalovaný) je oprávněn průběžně znát zásadní právní náhled soudu, potažmo státního zástupce, na svůj status spolupracujícího obviněného, když je výslovně upravena povinnost jak státního zástupce, tak soudu, obviněného neprodleně upozornit na skutečnost, že jej v důsledku porušení jeho povinností přestal považovat za spolupracujícího obviněného. Konečně i navrhované umožnění označení spolupracujícího obviněného i v dohodě o vině a trestu lze označit za potenciálně přínosnou změnu právní úpravy, která může rozšířit prostor pro vyjednávání státního zástupce s obviněným, když je možno se již v rámci přípravného řízení konkrétně zabývat i otázkou trestu, který bude obviněnému v případě spolupráce udělen.

Vzhledem k fázi, ve které se příprava nového trestního řádu v současné době nachází lze předpokládat, že i navrhovaná právní úprava institutu spolupracujícího obviněného ještě dozná změn. Je tak možné, že nakonec dojde k tomu, že institut spolupracujícího obviněného zasáhnou zásadnější změny, které

v konečném důsledku budou výrazněji modifikovat jeho stávající koncepci, a to i s přihlédnutím k problematickým oblastem institutu zmíněným v této práci.

Pro úplnost je třeba ještě uvést, že v současné době je v Poslanecké sněmovně projednáván návrh zákona, kterým má dojít k novelizaci TZ, TŘ a zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, která se má dotknout i ustanovení § 178a TŘ, a to umožněním označit spolupracujícího obviněného i v dohodě o vině a trestu a doplněním nového odstavce 4, který stanoví, že pokud trestní stíhání spolupracujícího obviněného skončí dříve než trestní stíhání ostatních osob za zločin, k jehož objasnění se zavázal, vztahují se jeho povinnosti setrvat na svém doznání a dodržet své závazky uvedené v odst. 1 ustanovení § 178a TŘ i na další průběh trestního řízení proti takovým osobám. Porušení tohoto závazku může být důvodem pro povolení obnovy řízení v neprospěch spolupracujícího obviněného; o této skutečnosti je třeba spolupracujícího obviněného poučit.

Uvedený návrh zákona je prozatím na počátku legislativního procesu, když dne 29. 11. 2019 proběhlo první čtení a návrh zákona byl přikázán k projednání výborům. Vzhledem k navrhovaným změnám je zřejmé, že tato novelizace je zaměřena na obdobný okruh změn, které jsou zapracovány i v pracovní verzi nového trestního řádu; žádné zásadní koncepční změny institutu spolupracujícího obviněného, vyjma možnosti jeho označení i v dohodě o vině a trestu, tak projednávaná novela nepřináší.

5 Ochrana spolupracujícího obviněného

Problematika ochrany korunního svědka, v právních poměrech České republiky spolupracujícího obviněného, patří mezi velmi významné prvky tohoto institutu, neboť vzhledem k charakteru organizovaného zločinu mohou být osoby, které se od něj oddělí a spolupracují s orgány činnými v trestním řízení, reálně ohroženy ze strany subjektu organizovaného zločinu, případně osob s ním spolupracujících, na zdraví, životě či majetku. Aktivita organizovaného zločinu ohrožující spolupracující osobu mohou mít za cíl buď „umlčet“ takového odpadlíka, případně se mu pomstít za jeho spolupráci s orgány činnými v trestním řízení. Obdobné nebezpečí, které hrozí samotnému spolupracujícímu obviněnému, hrozí i jeho osobám blízkým, neboť i jejich prostřednictvím může být ze strany subjektu organizovaného zločinu na spolupracujícího obviněného působeno. Z hlediska časové lze konstatovat, že nebezpečí hrozí spolupracujícímu obviněnému potenciálně již ve fázi před zahájením trestního stíhání (v této době pochopitelně ještě není a nemůže být spolupracujícím obviněným), typicky po podání vysvětlení, dále v průběhu celého trestního řízení, jakož i po jeho pravomocném skončení, a to bez ohledu na to, zda sám spolupracující obviněný bude či nebude odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody.

Kvalita ochrany spolupracujícího obviněného, jak v rovině právní, tak v rovině faktické, je jeden ze stěžejních prvků při rozhodování potenciálních spolupracujících obviněných o tom, zda budou či nebudou v trestním řízení se státními orgány spolupracovat. Poznatky z praxe ukazují, že většina obviněných členů organizovaných zločineckých skupin nespolupracuje s orgány činnými v trestním řízení při objasňování zločinu právě z obavy ze msty ze strany organizované zločinecké skupiny vůči sobě a svým blízkým.¹⁸⁵ Způsob a kvalita ochrany se tak jeví být jedním ze stěžejních faktorů z hlediska efektivity využívání institutu spolupracujícího obviněného. Vzhledem k výše uvedenému je nutno se zabývat otázkou, zda a případně jaké právní nástroje lze dle právního řádu České republiky užít k ochraně spolupracujícího obviněného.

Předně lze konstatovat, že právní řád České republiky doslovně nezná ochranu spolupracujících obviněných. Český právní řád však explicitně upravuje ochranu svědků. Je tedy třeba zodpovědět otázku, zda lze některé instituty chránící svědka vztáhnout i na spolupracujícího obviněného. Po provedení

---

¹⁸⁵ VANTUCH, P. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 419.

analýzy právní úpravy vztahující se na ochranu svědků lze dospět k závěru, že v zásadě jediným v úvahu přicházejícím řešením pro spolupracujícího obviněného, kterému hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí, je použití opatření dle zákona č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a o změně zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (ZZOS), neboť další instituty sloužící k ochraně svědka buď nelze na spolupracující obviněného vztáhnout (např. institut utajení totožnosti svědka dle ustanovení § 55 odst. 2 TŘ) nebo svědkovi (potažmo spolupracujícímu obviněnému) neposkytují žádnou zvláštní ochranu oproti běžné osobě, které hrozí nebezpečí (např. institut krátkodobé ochrany dle ustanovení § 50 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky).¹⁸⁶

5.1 Ochrana dle zákona č. 137/2001 Sb.

Dle ustanovení § 1 odst. 1 ZZOS platí, že účelem tohoto zákona je upravit poskytování zvláštní ochrany a pomoci svědku a dalším osobám, kterým v souvislosti s trestním řízením zřejmě hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí. Dle odstavce druhého citovaného ustanovení platí, že podle tohoto zákona se postupuje pouze, nelze-li bezpečnost ohrožené osoby zajistit jiným způsobem (typicky podle zákona o policii či podle TŘ). Konečně v odstavci třetím je zakotveno, že na poskytnutí ochrany a pomoci dle ZZOS není právní nárok.

Ohroženou osobou se dle ustanovení § 2 odst. 1 ZZOS rozumí osoba, která

- a) podala nebo má podat vysvětlení, svědeckou výpověď nebo vypovídala či má vypovídat jako obviněný anebo jinak pomáhala nebo má pomoci podle ustanovení trestního řádu k dosažení účelu trestního řízení nebo
- b) je znalcem nebo tlumočnickem anebo obhájcem, pokud obviněný, kterého jako obhájce zastupuje, vypovídal nebo má vypovídat, aby pomohl k dosažení účelu trestního řízení, anebo
- c) je osobou blízkou osobě uvedené v písmenu a) nebo b).

V citovaném ustanovení není do výčtu ohrožených osob výslovně zařazen spolupracující obviněný. Dle písm. a) citovaného ustanovení ovšem platí, že za

---

¹⁸⁶ MICHORA, Z. Ochrana spolupracujícího obviněného. *Státní zastupitelství*, 4/2017, s. 43-49.

ohroženou osobu se považuje i osoba, která vypovídala či má vypovídat jako obviněný. Vzhledem k tomu, že potenciální spolupracující obviněný je v trestním řízení, které je proti němu vedeno v souvislosti s trestnou činností organizovaného zločinu od zahájení trestního stíhání v právní pozici obviněného, který vzhledem k zájmu o získání statusu spolupracujícího obviněného vypovídal či má vypovídat, lze dovodit, že v případě naplnění podmínek aplikace ZZOS je možno zvláštní ochranu a pomoc poskytnout i spolupracujícímu obviněnému.¹⁸⁷ Pavel Vantuch k tomu však uvádí, že ZZOS neposkytuje jednoznačnou odpověď, zda lze zvláštní ochranu a pomoc poskytnout i spolupracujícímu obviněnému a jeho obhájci, protože v době vzniku ZZOS institut spolupracujícího obviněného neexistoval, přičemž orgány činné v trestním řízení zastávají vesměs názor, že zvláštní ochranu a pomoc dle ZZOS nelze spolupracujícímu obviněnému poskytnout, protože tato možnost z citovaného zákona ani z TR či TZ neplyne. Z toho důvodu navrhuje, aby byla do ZZOS výslovně zakotvena možnost poskytnout zvláštní ochranu a pomoc i spolupracujícímu obviněnému.¹⁸⁸

Ke skutečnostem uváděným Pavlem Vantuchem je nutno poznamenat, že i z důvodové zprávy se podává, že zvláštní ochrana a pomoc se dle ZZOS poskytne i obviněnému a jeho obhájci, pokud se obviněný rozhodne vypovídat, a to z toho důvodu, že právě usvědčující výpověď osob, které se samy podílely na trestné činnosti, je častým prostředkem k odhalení dalších pachatelů trestné činnosti a rozkrytí organizovaných zločineckých skupin.¹⁸⁹ I z této argumentace obsažené v důvodové zprávě je zřejmé, že již v době přijetí ZZOS se počítalo s tím, že za účelem odhalování organizovaného zločinu bude třeba obviněným, kteří se rozhodnou spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení, budou-li k tomu splněny zákonné podmínky, poskytnout ochranu a pomoc dle ZZOS, přičemž v této souvislosti je bez významu to, že institut spolupracujícího obviněného byl do právního řádu zakotven až následně. Od počátku účinnosti právní úpravy spolupracujícího obviněného tak nemůže být pochyb o tom, že ochrana a pomoc dle ZZOS se vztahuje i na spolupracujícího obviněného. K tomuto závěru dospívá i současná judikatura¹⁹⁰. Vzhledem k těmto skutečnostem mám za to, že výslovné uvedení spolupracujícího obviněného jako ohrožené osoby v ZZOS není nezbytně

---

¹⁸⁷ Totožný názor prezentován např. v TROJÁČEK: *Právní úprava institutu „korunního svědka“*... s. 10.

¹⁸⁸ VANTUCH: *K institutu spolupracujícího obviněného*... s. 27.

¹⁸⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 137/2001 Sb., sněmovní tisk č. 697/0, s. 13. Dostupné online na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=697&CT1=0>

¹⁹⁰ Viz např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 7. 2018, sp. zn.: 3 Tdo 1473/2017.

nutným zásahem do právní úpravy, neboť použitelnost ZZOS i na spolupracujícího obviněného lze bez pochybností dovodit i ze stávajícího znění. Na druhou stranu výslovná úprava by nebyla ničemu na škodu a předešla by jakýmkoli výkladovým nejasnostem.

Je-li v konkrétním trestním řízení obava, že určité osobě zřejmě hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí a tato osoba zároveň spadá do výčtu ohrožených osob, je na místě zabývat se otázkou, zdá má být využito institutů upravených v ZZOS. Závěr o tom, že bezpečnost ohrožené osoby je třeba chránit, učiní zpravidla policie. Když dospěje k tomuto závěru, projedná s ohroženou osobou použití ZZOS, stejně jako způsob a podmínky výkonu opatření, která budou po dobu poskytování zvláštní ochrany a pomoci vykonávána, přičemž k výběru konkrétních opatření zvláštní ochrany a pomoci dojde za součinnosti ohrožené osoby.¹⁹¹ Dle ustanovení § 4 odst. 1 ZZOS pak platí, že zvláštní ochranu a pomoc lze poskytnout, jestliže ohrožená osoba souhlasí se způsobem a podmínkami poskytování zvláštní ochrany a pomoci včetně zpracovávání a využívání jejích osobních údajů, a ministr vnitra schválí návrh policie, soudce nebo státního zástupce, aby zvláštní ochrana a pomoc byla ohrožené osobě poskytována. Hrozí-li ohrožené osobě nebezpečí bezprostředně, lze zvláštní ochranu a pomoc poskytnout ještě před tím, než ministr návrh na poskytnutí zvláštní ochrany a pomoci schválí (§ 4 odst. 3 ZZOS).

Pokud jde o samotnou zvláštní ochranu a pomoc, tak ta je dle ustanovení § 3 odst. 1 ZZOS souborem opatření, která zahrnují osobní ochranu, přestěhování chráněné osoby včetně příslušníků její domácnosti a pomoc chráněné osobě za účelem jejího sociálního začlenění v novém prostředí, zastírání skutečné totožnosti chráněné osoby a prověřování dodržování podmínek poskytování zvláštní ochrany a pomoci.

Zvláštní ochranu a pomoc poskytuje Policie České republiky a Vězeňská služba České republiky, přičemž vězeňská služba může vykonávat jen opatření v podobě osobní ochrany a zastírání skutečné totožnosti chráněné osoby (viz ustanovení § 3 odst. 2 ZZOS).

Na základě výše uvedeného lze podle mého názoru právní úpravu zvláštní ochrany a pomoci dle ZZOS označit za potenciálně účinný prostředek ochrany spolupracujícího obviněného v případě, že tomuto bude v souvislosti s trestním

---

¹⁹¹ VANTUCH, P. Co přináší zákon č. 137/2001 Sb. o ochraně svědka a dalších osob? *Bulletin advokacie*, 9/2001, s. 32.

řízením zřejmě hrozit újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí, neboť nabízí několik opatření umožňujících chránit osobní integritu spolupracujícího obviněného i jeho blízkých. Navíc jsou-li splněny podmínky zvláštní ochrany a pomoci, je tato poskytována Vězeňskou službou České republiky i v rámci výkonu vazby či výkonu trestu odnětí svobody, a to mimo jiné i umístěním chráněné osoby na zvláštní oddělení v k tomu určené věznici.¹⁹² Tato skutečnost tak dává spolupracujícímu obviněnému jistotu v tom smyslu, že v případě, že bude chráněnou osobou dle ZZOS, existují právní prostředky jeho ochrany i v případě, kdy bude umístěn do výkonu vazby či výkonu trestu odnětí svobody, což je z pohledu potenciálního spolupracujícího obviněného mimořádně důležitá okolnost.

Z hlediska časové připadá zvláštní ochrana v úvahu v přípravném řízení, a to teoreticky již ve fázi prověřování¹⁹³, dále i v řízení před soudem, a konečně i po pravomocném skončení trestního řízení, neboť dle ustanovení § 7 odst. 2 ZZOS platí, že ministr vnitra rozhodne o ukončení zvláštní ochrany a pomoci, jestliže nebezpečí, které chráněné osobě hrozilo, pominulo. Jinými slovy řečeno, nepomine-li hrozící nebezpečí a ochrana nebyla ukončena z jiného zákonem předpokládaného důvodu, trvá i po pravomocném skončení trestního řízení. Postup dle ZZOS je tak potenciálně způsobilý poskytnout spolupracujícímu obviněnému ochranu po celou dobu, kdy je v důsledku své spolupráce s orgány činnými v trestním řízení ze strany organizovaného zločinu ohrožen.

Významnou okolností z hlediska komplexnosti poskytované ochrany a pomoci je skutečnost, že jsou-li pro to závažné důvody, je policie se souhlasem ministra vnitra a chráněné osoby oprávněna i po skončení poskytování zvláštní ochrany a pomoci umožnit této osobě zastírat její skutečnou totožnost, využívat vytvořenou legendu jakož i krycí doklady (viz ustanovení § 17 odst. 2 ZZOS). Závažnými důvody se rozumí zejména doba, po kterou byla zvláštní ochrana a pomoc poskytována, zhodnocení, zda nová identita byla základem pro vznik jiných identit (narození dětí, vznik manželství apod.), a míra zásahu do

---

¹⁹² Důvodová zpráva k zákonu č. 137/2001 Sb., sněmovní tisk č. 697/0, s. 16. Dostupné online na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=697&CT1=0>.

¹⁹³ Za ohroženou osobu je dle ustanovení § 2 odst. 1 ZZOS považována i osoba, která podala nebo má podat vysvětlení.

osobnostních práv chráněné osoby, jakou by představoval přechod k identitě původní.¹⁹⁴

Důležité aspektem ochrany a pomoci dle ZZOS, který potenciálně může negativně ovlivnit rozhodnutí ohrožené osoby udělit s takovou ochranou souhlas a spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení je skutečnost, že je-li zvláštní ochrana a pomoc poskytnuta, a to zejména v podobě opatření spočívajícího v přestěhování chráněné osoby včetně příslušníků její domácnosti do nového prostředí a zastírání skutečné totožnosti chráněné osoby, dojde k zásadnímu zásahu do dosavadního života takové osoby a jejích blízkých s dlouhodobými případně i celoživotními následky. Tato skutečnost je však logickým a nevyhnutelným důsledkem povahy zvláštní ochrany a pomoci dle ZZOS.

Vzhledem ke všemu výše uvedenému lze podle mého názoru zvláštní ochranu a pomoc dle ZZOS označit za jeden z důležitých prvků právní úpravy pozitivně ovlivňující praktické možnosti uplatnění institutu spolupracujícího obviněného, když napomáhá ke zvýšení ochoty osob podílejících se na aktivitách organizovaného zločinu ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení, neboť nabízí potenciálně účinné nástroje ochrany jejich zdraví, života a majetku vůči odvetným akcím organizovaného zločinu. Na druhou stranu je však třeba uvést, že Česká republika je malý stát, s čímž souvisí komplikace při zajišťování ochrany zejména z hlediska možností přestěhování spolupracujícího obviněného a zastírání jeho totožnosti. Tato skutečnost vyplývá zejména z exkluzivity českého jazyka, neznalosti jazyků cizích a také z toho, že je třeba zajistit bezpečnost více osob (zejména rodiny spolupracujícího obviněného).¹⁹⁵ Z těchto důvodů Česká republika, zejména z pohledu geografického, i při sebelepší právní úpravě neskýtá ideální podmínky pro ochranu spolupracujícího obviněného, čehož si potenciální spolupracující obvinění budou zřejmě vědomi. Tato objektivně vzato těžko řešitelná skutečnost tak může potenciálně snížit jejich ochotu ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení.

5.2 Ochrana ve výkonu vazby a trestu odnětí svobody

Vzhledem k výše uvedené zjištění, že v období od 1. 1. 2010 do 31. 3. 2017 nebylo u spolupracujícího obviněného ani jednou využito možnosti

---

¹⁹⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 348/2011 Sb., sněmovní tisk č. 320/0, s. 16. Dostupné online na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=320&CT1=0>.

¹⁹⁵ CÍSAŘOVÁ, D. Několik úvah nad článkem JUDr. Lichnovského o tzv. spolupracujícím obviněném. *Kriminalistika*, 3/2015, s. 221.

upustit od potrestání, je zřejmé, že spolupracující obvinění jsou i v okamžiku, kdy spolupracující s orgány činnými v trestním řízení a status spolupracujícího obviněného je jim přiznán, zpravidla nuceni nastoupit do výkonu trestu odnětí svobody. Zároveň není vzhledem k závažnosti trestné činnosti, u níž přichází v úvahu užití institutu spolupracujícího obviněného, vyloučena ani situace, kdy bude u osoby, která usiluje o získání tohoto statusu rozhodnuto o vzetí do vazby. Z těchto důvodů je třeba se zabývat i otázkou možnosti ochrany takových osob v rámci výkonu trestu či vazby.

Jak bylo konstatováno výše, lze osobám, které jsou ohroženou, resp. chráněnou osobou dle ZZOS, poskytnout ochranu dle tohoto zákona i ve výkonu vazby či trestu odnětí svobody. Na druhou stranu je třeba mít na zřeteli, že ochrana a pomoc dle ZZOS představuje nadstandardní prostředek zajištění bezpečnosti, se kterým jsou spojeny značné zásahy do právní sféry ohrožené osoby, jakož i nemalé náklady na realizaci¹⁹⁶, jehož užití přichází do úvahy toliko v případě, že je zde zřejmá hrozba újmy na zdraví nebo jiného vážného nebezpečí. Z těchto důvodů nelze předpokládat frekventované využívání tohoto druhu ochrany a pomoci.

V této souvislosti bývá v odborné literatuře často zmiňován deficit české právní úpravy vztahující se k ochraně spolupracujícího obviněného, v podobě nemožnosti zařadit spolupracujícího obviněného do výkonu vazby či trestu odnětí svobody toliko s osobami, které rovněž vystupovaly či vystupují v procesní pozici spolupracujícího obviněného. Přitom kontakt spolupracujícího obviněného (odsouzeného) s „obyčejnými“ odsouzenými vytváří možnost pomsty organizované zločinecké skupiny vůči spolupracujícímu obviněnému a obava z této skutečnosti mnohdy vede k tomu, že obviněný možnosti institutu spolupracujícího obviněného raději nevyužije.¹⁹⁷ Lucie Budayová považuje za vhodné řešení této nežádoucí situace postup v podobě novelizace příslušných ustanovení TZ, zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, a zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, jejímž cílem by bylo vytvoření specializovaných oddělení věznic, ve kterých by byli umístěni do vazby či výkonu trestu odnětí svobody pouze spolupracující

---

¹⁹⁶ V době přijímání ZZOS byly náklady na ochranu jedné osoby odhadovány na 3 mil. Kč ročně s předpokladem každoroční ochrany deseti ohrožených osob. Viz důvodová zpráva k zákonu č. 137/2001 Sb., sněmovní tisk č. 697/0, s. 12. Dostupné online na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=697&CT1=0>.

¹⁹⁷ VANTUCH: *K institutu spolupracujícího obviněného...* s. 26.

obvinění. Druhým dechem však upozorňuje na komplikovanost tohoto řešení. K tomu uvádí, že ve věznicích by sice bylo možné vymezit určité separované úseky, kam by jiní odsouzení neměli přístup, nicméně v praxi by mohl nastat problém např. v případě pracovního zařazení odsouzených, kteří byli spolupracujícími obviněnými, když vzhledem k prostorovým možnostem věznic není reálné vytváření dalších speciálních úseků jednotlivých pracovišť. Vzhledem k těmto skutečnostem následně citovaná autorka konstatuje, že za vhodné řešení uvedené situace považuje vytvoření separovaných úseků pro výkon trestu odnětí svobody, přičemž následně zůstane na spolupracujících obviněných, zda chtějí být pracovním zařazením mezi ostatní odsouzené a být potenciálně ohroženi, nebo raději práci ve věznicích nebudou vykonávat, aby s ostatními odsouzenými nepřišli do styku.¹⁹⁸

S výtkami směřujícími vůči nemožnosti odděleného zařazení spolupracujících obviněných ve výkonu vazby či trestu odnětí svobody souhlasím. Mám za to, že vědomí toho, že i v případě vzetí do vazby či pravomocného odsouzení k trestu odnětí svobody, bude osoba, která spolupracovala s orgány činnými v trestním řízení zařazena odděleně od ostatních odsouzených, může zvýšit faktickou použitelnost institutu spolupracujícího obviněného, neboť tím bude eliminována jedna z frekventovaných obav v podobě obavy z pomsty realizované ve vězení. Na druhou stranu je zřejmé, že taková právní úprava by znamenala nemalé finanční náklady, což zřejmě představuje hlavní důvod, proč v tomto duchu zatím nebyly příslušné právní předpisy novelizovány. Nicméně i se zohledněním těchto souvislostí lze zřízení separátních úseků věznic určených pro spolupracující obviněné doporučit

Závěrem je však třeba dodat, že ani toto řešení nemůže zcela potlačit obavy z pomsty v rámci výkonu trestu odnětí svobody, neboť stále platí, že status spolupracujícího obviněného nemusí být osobě, která o něj usilovala státním zástupce či soudem nakonec přiznán, a to i za situace, kdy se svou výpovědí již oddělila od skupiny organizovaného zločinu. Taková osoba se tedy může octnout ve výkonu trestu spolu s ostatními odsouzenými členy organizované skupiny i za situace, kdy budou zřízeny separátní úseky určené pro spolupracující obviněné.

---

¹⁹⁸ BUDAYOVÁ, L. Četnost využívání institutu spolupracujícího obviněného a návrhy k jejímu zvýšení. *Bulletin advokacie*, 11/2017, s. 36.

6 Závěr

V mezinárodněprávních dokumentech (zejména v UNTOC a v Rezoluci Rady Evropské unie č. 497Y0111(01) ze dne 20. prosince 1996) lze pozorovat tendence směřující ke snaze v jednotlivých státech prosadit institut korunního svědka jako nástroje boje s organizovaným zločinem. Tyto dokumenty apelují na státy, aby přijaly vhodná opatření, která by podpořila jednotlivce, kteří jsou nebo byli členy organizovaných zločineckých skupin nebo jiných zločineckých organizací jakéhokoli druhu, nebo kteří se podíleli na trestných činech takových organizací, aby spolupracovali se soudními orgány. Motivací k takové spolupráci má přitom být poskytnutí výhod při ukládání trestu a způsobu jeho výkonu a rovněž přijetí vhodných opatření směřujících k ochraně spolupracujících osob a osob jim blízkých před pomstou ze strany zločineckých organizací. Přijetí právní úpravy spolupracujícího obviněného českým zákonodárcem tak bylo reflexí na výzvy obsažené v uvedených mezinárodněprávních dokumentech.

Institut korunního svědka v právních řádech jednotlivých států nabývá celou řadu podob a rovněž jeho označení se stát od státu liší. Konkrétní podoba institutu korunního svědka se odvíjí od vymezení jednotlivých atributů právní úpravy a závisí zejména na tom, jak je vymezena trestná činnost, při jejímž objasnění je možno institut korunního svědka využít, jak je vymezena osoba, která může jako korunní svědek vystupovat, jak je upraven systém benefitů, které je možno korunnímu svědkovi za spolupráci se státními orgány nabídnout, a jaké možnosti ochrany před pomstou je možno spolupracující osobě poskytnout.

Pokud jde o vzájemný vztah institutu korunního svědka a institutu spolupracujícího obviněného lze obecně konstatovat, že institut spolupracujícího obviněného představuje mírnější formu institutu korunního svědka, neboť podmínky pro využití institutu korunního svědka budou zpravidla stanoveny přísněji a slibované benefity budou výhodnější než u spolupracujícího obviněného. Nicméně vzhledem k tomu, že institut korunního svědka či spolupracující obviněného může nabýt rozličných podob a jejich označení může být rovněž rozmanité, nelze mezi těmito pojmy vést jasnou hranici.

Právní úprava spolupracujícího obviněného obsažená v českém trestním právu je charakteristická tím, že tohoto institutu lze využít za účelem objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Je tedy zřejmé, že český zákonodárce z hlediska objasňované trestné činnosti stanovil poměrně

široké možnosti aplikace institutu spolupracujícího obviněného, když umožnil užití institutu v případě řízení o zločinu a současně stanovil, že institut je možno aplikovat i v případě trestné činnosti organizované skupiny. Spolupracující obviněný tak v podmínkách České republiky není určen toliko k postihování trestné činnosti organizované zločinecké skupiny, jak předpokládají výše uvedené mezinárodněprávní dokumenty. Tendence k rozšiřování možností uplatnění institutu korunního svědka či institutů příbuzných však lze pozorovat i v zahraničních právních řádech, když např. v německé i slovenské právní úpravě bylo umožněno užití i u trestné činnosti nesouvisející s organizovanou kriminalitou.

Pokud jde o vymezení osob, které mohou na status spolupracujícího obviněného dle české právní úpravy dosáhnout, lze konstatovat, že jako spolupracující obviněný může vystupovat pachatel, spolupachatel či účastník na objasňovaném zločinu, který oznámí státnímu zástupci skutečnosti, které jsou způsobily významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny, a který se zaváže podat jak v přípravném řízení, tak i v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o těchto skutečnostech, dozná se k činu, pro který je stíhán, přičemž nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho doznání bylo učiněno svobodně, vážně a určitě, a prohlásí, že souhlasí s tím, aby byl označen jako spolupracující obviněný. Jako spolupracující obviněný může vystupovat jak osoba fyzická, tak osoba právnická (u té se však jedná spíše o možnost teoretickou) a současně není vyloučeno, aby, bude-li takový postup opodstatněn konkrétními okolnostmi případu, v jedné trestní věci bylo označeno více spolupracujících obviněných.

O tom, zda bude konkrétní obviněný označen za spolupracujícího obviněného, rozhoduje státní zástupce, který může obviněného za spolupracujícího označit v obžalobě, a to za předpokladu, že obviněný splní předpoklady upravené v ustanovení § 178a odst. 1 písm. a) až c) a státní zástupce takové označení považuje za potřebné vzhledem k povaze trestného činu, k jehož objasnění se obviněný zavázal, a to i s přihlédnutím k trestnému činu uvedenému v doznání obviněného, k osobě obviněného a k okolnostem případu, zejména zda a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal a jaké následky svým jednáním způsobil. Právomoc označit obviněného za spolupracujícího náleží výhradně státnímu zástupci, přičemž se

jedná o fakultativní postup, na který nemá obviněný právní nárok. Právní úprava stanoví státnímu zástupci povinnost před tím, než obviněného označí za spolupracujícího obviněného, vyslechnout jej dle ustanovení § 178a odst. 3 TŘ k obsahu doznání a k tomu, zda si je vědom důsledků svého postupu.

Pokud jde o druh dobrodiní, které může být spolupracujícímu obviněnému poskytnuto, počítá současná právní úprava s tím, že v případě, že je obviněný v obžalobě označen za spolupracujícího obviněného a tento jeho status je potvrzen i ze strany soudu, je spolupráce zohledněna buď tím, že soud rozhodne o upuštění od potrestání spolupracujícího obviněného nebo rozhodne o mimořádném snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby. Z této skutečnosti je zřejmé, že český zákonodárce dal přednost hmotněprávnímu řešení institutu, když spolupráce je zohledněna v rovině trestání spolupracujícího obviněného. Spolupracujícímu obviněnému tak není dle současného pojetí poskytnuta imunita před obžalobou. Přijetí této možnosti bylo sice v České republice historicky rovněž zvažováno, nakonec však k jejímu prosazení, a tím i k prosazení institutu korunního svědka v jeho ryzí podobě, nedošlo.

Skutečnost, že státní zástupce v obžalobě obviněného za spolupracujícího označil, neznamená, že soud musí toto označení akceptovat. Soud je i za situace, kdy státní zástupce označí v obžalobě obviněného za spolupracujícího obviněného povinen samostatně zvážit veškeré okolnosti významné pro přiznání tohoto statusu a pro případ, že zákonné předpoklady přiznání statusu nebudou splněny, tento nepřiznat. V této souvislosti je však nutno upozornit na to, že byť označení za spolupracujícího obviněného není pro soud závazné z hlediska konečného rozhodnutí o vině a trestu, z judikatury Ústavního soudu ČR vyplývá, že je procesně závazné vůči obviněnému po celý průběh řízení a v případě, že soud během hlavního líčení dospěje k závěru, že obviněnému status spolupracujícího obviněného nepřizná, měl by na tuto skutečnost obviněného (resp. v tomto stadiu řízení již obžalovaného) upozornit a poskytnout mu možnost vyjádření a rovněž dodatečnou lhůtu k případné změně obhajoby, a to v zájmu ochrany právní jistoty obviněného ohledně jeho procesního postavení.

K právní úpravě upuštění od potrestání je možno uvést, že soud o upuštění od potrestání obligatorně rozhodne v případě, že jsou splněny podmínky stanovené v ustanovení § 178a odst. 1 a 2 TŘ a podal-li spolupracující obviněný jak v přípravném řízení, tak v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o skutečnostech, které jsou způsobilé významně přispět k objasnění zločinu

spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Upustit od potrestání pachatele označeného jako spolupracující obviněný nelze v případě, že jím spáchaný trestný čin je závažnější než zločin, k jehož objasnění přispěl, jestliže se podílel jako organizátor nebo návodce na spáchání zločinu, k jehož objasnění přispěl, jestliže jím způsobil úmyslně těžkou újmu na zdraví nebo smrt nebo jsou-li dány důvody pro mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody. Nezbytným předpokladem pro možnost soudu rozhodnout o upuštění od potrestání je podle současné právní úpravy skutečnost, že státní zástupce tento návrh v obžalobě učiní. V případě, že státní zástupce v obžalobě sice obviněného za spolupracujícího označí, ale návrh na upuštění od potrestání neučiní, nelze o upuštění od potrestání rozhodnout. V takovém případě lze spolupráci spolupracujícího obviněného zohlednit toliko mimořádným snížením trestu odnětí svobody.

O mimořádném snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby u spolupracujícího obviněného soud obligatorně rozhodne v případě, že jsou splněny podmínky stanovené v ustanovení § 178a odst. 1 TŘ a podal-li spolupracující obviněný jak v přípravném řízení, tak v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o skutečnostech, které jsou způsobilé významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Přitom soud vezme v úvahu povahu trestného činu uvedeného v doznání spolupracujícího obviněného v porovnání se zločinem spáchaným členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny, k jehož objasnění přispěl, dále význam takového jeho jednání, osobu pachatele a okolnosti případu, zejména zda a jakým způsobem se podílel na takovém zločinu, k jehož objasnění se zavázal, a jaké následky svým jednáním případně způsobil. Uvedené podmínky pro rozhodnutí o mimořádném snížení trestu odnětí svobody spolupracujícího obviněného představují zároveň jak kritéria pro rozhodnutí, zda postavení spolupracujícího obviněného přiznat, tak i kritéria pro rozhodnutí, v jaké míře bude trest odnětí svobody mimořádně snížen. Přitom platí, že na spolupracujícího obviněného, který by zároveň splňoval předpoklady pro aplikaci ustanovení § 108 TZ upravujícího zvýšení horní hranice trestní sazby trestu odnětí svobody u pachatele trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny, se

v souladu s druhou větou odstavce prvního tohoto ustanovení postup dle ustanovení § 108 TZ neuplatní. Spolupracujícímu obviněnému je tak třeba uložit trest pouze za užití ustanovení § 58 odst. 4 TZ, bez přihlídnutí k ustanovení § 108 TZ.

Pokud jde o právní úpravu ochrany spolupracujícího obviněného, je možno konstatovat, že dle současné právní úpravy lze spolupracujícímu obviněnému poskytnout zvláštní ochranu a pomoc dle zákona č. 137/2001 Sb. (ZZOS), a to již v rámci přípravného řízení, dále ve stadiu řízení před soudem, případně i po pravomocném skončení trestního řízení. Zvláštní ochranu a pomoc poskytuje Policie České republiky. Zvláštní ochranu a pomoc dle ZZOS lze rovněž poskytnout v rámci výkonu vazby či výkonu trestu odnětí svobody; v této situaci zvláštní ochranu a pomoc poskytuje Vězeňská služba České republiky. Zvláštní ochrana a pomoc dle ZZOS představuje mimořádný postup, který je na místě pouze tehdy, nelze-li bezpečnost ohrožené osoby zajistit jiným způsobem, přičemž na tento typ ochrany a pomoci není právní nárok.

Ochrana a pomoc dle ZZOS je souborem opatření, která zahrnují osobní ochranu, přestěhování chráněné osoby včetně příslušníků její domácnosti a pomoc chráněné osobě za účelem jejího sociálního začlenění v novém prostředí, zastírání skutečné totožnosti chráněné osoby a prověřování dodržování podmínek poskytování zvláštní ochrany a pomoci.

Zvláštní ochrana a pomoc dle ZZOS tak představuje významný prvek z hlediska motivace spolupracujícího obviněného ke spolupráci s orgány činným v trestním řízení, neboť skýtá možnosti jak účinně chránit život, zdraví a majetek spolupracujícího obviněného a jeho osob blízkých. Na druhou stranu tento druh ochrany a pomoci má své limity, a to jednak z hlediska své mimořádné povahy a jednak z hlediska toho, že Česká republika zejména vzhledem ke své malé rozloze neskýtá ideální podmínky pro výkon této ochrany a pomoci.

Mám-li vyhodnotit současnou, výše shrnutou, právní úpravu institutu spolupracujícího obviněného, domnívám se, že tato je nepochybně přínosným nástrojem pro boj s organizovaným zločinem, současně ale vykazuje nedostatky, které podle mého názoru vyžadují zásah zákonodárce. V této souvislosti je nutno předně zmínit problematiku nejasného vztahu objasňované trestné činnosti a trestné činnosti spáchané spolupracujícím obviněným. Právní úprava by v tomto směru neměla připouštět pochybnosti, zda spolupracujícím obviněným může být toliko pachatel, spolupachatel či účastník na objasňovaném zločinu či zda se může

jednat i o osobu, která se na spáchání objasňovaného zločinu nepodílela a sama spáchala nesouvisející trestný čin. Z právní úpravy by mělo jednoznačně vyplývat, že spolupracím obviněným může být toliko osoba, která se na spáchání objasňovaného zločinu sama podílela. Za současné podoby právní úpravy lze tento závěr dovozovat toliko výkladem, což jednak nepřispívá k právní jistotě recipientů práva a jednak nenapomáhá jednotnému interpretačnímu přístupu v právní praxi. Ve vztahu k této oblasti právní úpravy institutu spolupracujícího obviněného by tedy zákonodárce měl přistoupit k zpřesnění zákonné dikce.

Za další problematický aspekt současné právní úpravy považují skutečnost, že nezbytným předpokladem možnosti soudu rozhodnout o upuštění od potrestání spolupracujícího obviněného je návrh tohoto postupu učiněný státním zástupcem v obžalobě. Taková právní úprava podle mého názoru postrádá jakékoli racionální odůvodnění, navíc lze pochybovat i o její ústavněprávní konformitě. Z těchto důvodů by mělo být přistoupeno ke změně právní úpravy, a to v tom směru, že volba dobrodiní, které bude spolupracujícímu obviněnému za spolupráci poskytnuto, bude ponechána výhradně v pravomoci soudu.

Konečně bych za vhodné považoval i odstranění nedůslednosti zákonodárce, které se dopustil při novelizaci institutu spolupracujícího obviněného provedené v roce 2012, kterou došlo ke koncepčním změnám v oblasti trestání spolupracujícího obviněného. Tato novelizace totiž důsledně nerefletovala skutečnost, že napříště jsou postupy v podobě upuštění od potrestání a mimořádného snížení trestu odnětí svobody u spolupracujícího obviněného obligatorními, a v právní úpravě i za tohoto stavu ponechala možnost zohlednit spolupráci obviněného v postavení spolupracujícího obviněného i jako polehčující okolnost dle ustanovení § 41 písm. m) TZ či obecnou okolnost významnou při stanovení druhu trestu a jeho výměry dle ustanovení § 39 odst. 1 TZ. Přitom však platí, že v případě, že spolupracujícímu obviněnému bude jeho status soudem přiznán, jeho spolupráce bude obligatorně zohledněna buď upuštěním od potrestání nebo mimořádným snížením trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby. Naopak v případě, že status přiznán nebude, nebude možno postupovat vůči pachateli jako vůči spolupracujícímu obviněnému, což se promítne i do nemožnosti aplikovat výše uvedenou polehčující okolnost (ve vztahu ke spolupracujícímu obviněnému) či obecnou okolnost dle ustanovení § 39 odst. 1 TZ. I tyto legislativně technické nedostatky by měly být v zájmu jednoznačnosti právní úpravy odstraněny.

Pokud jde o širší úvahy ke koncepci institutu spolupracujícího obviněného, bylo v této práci identifikováno několik oblastí, u nichž je možno uvažovat o změnách, a to jak v zájmu zvýšení efektivity institutu spolupracujícího obviněného, tak v zájmu jeho vhodnějšího vymezení z hlediska ústavněprávních principů.

Předně je na místě se zabývat vymezením trestné činnosti, u níž má být užití institutu spolupracujícího obviněného umožněno. Osobně jsem zastáncem řešení, které bylo uplatněno v právní úpravě spolupracujícího obviněného před novelizací provedenou v roce 2012, kdy bylo umožněno institut spolupracujícího obviněného aplikovat toliko v řízení o zvláště závažném zločinu. Toto pojetí podle mého názoru více odpovídá charakteru institutu spolupracujícího obviněného jako mimořádného právního nástroje, který poměrně výrazně modifikuje základní zásady kontinentálního trestního procesu a z toho důvodu by měl být využíván jenom u zvláště závažné trestné činnosti, u které lze jednoznačně dospět k závěru, že zde převažuje zájem na jejím odhalení a potrestání, nad zájmem na potrestání jednotlivce. Na druhou stranu je pravdou, že z praxe orgánů činných v trestním řízení nevyplývá, že by rozšířením možnosti užívat institut spolupracujícího obviněného i v řízení o zločinu došlo k rozšíření užívání institutu i při objasňování méně závažné trestné činnosti, u níž může být diskutabilní, zda takové užití ještě vyhovuje principu přiměřenosti. Vzhledem k této skutečnosti patrně lze mít za to, že v zájmu kontinuity právní úpravy není nutné přistoupit k opětovnému omezení užívání toliko v řízení o zvláště závažném zločinu, byť takovou úpravu považuji za vhodnější.

Oblast, která by podle mého názoru měla doznat změn, je spojena s otázkou, jakému pachateli má být umožněno status spolupracujícího obviněného získat. Současná právní úprava je v tomto směru příliš benevolentní. Za vhodné bych považoval, aby okolnosti, které v současné době toliko vylučují možnost, aby bylo u spolupracujícího obviněného upuštěno od potrestání, zcela vylučovaly možnost status spolupracujícího obviněného získat. K těmto okolnostem by navíc měla být přidána další okolnost v podobě skutečnosti, že obviněný již v minulosti v jiném trestním řízení jako spolupracující obviněný vystupoval. Mám za to, že osoby, které těmto kritériím nevyhovují, lze považovat za natolik narušené, že u nich není přiměřené aplikovat institut spolupracujícího obviněného a poskytnout jim mimořádné benefity s tímto institutem spojené. Tato koncepční změna by pochopitelně měla dopady i do oblasti trestání spolupracujícího obviněného, kde

by bylo nutno nově nastavit hierarchii benefitů, které budou za spolupráci poskytnuty. Nabízelo by se přejetí takového řešení, které by za těchto okolností jako primární benefit pro spolupracujícího obviněného stanovilo mimořádné snížení trestu odnětí svobody, přičemž v případě mimořádně významného přispění spolupracujícího obviněného k objasnění trestné činnosti organizovaného zločinu by bylo možno upustit od potrestání. Do úvahy by rovněž přicházela možnost inspirace německou právní úpravou v podobě vázání možnosti rozhodnout o upuštění od potrestání na skutečnost, že spolupracující obviněný není ohrožen trestem odnětí svobody přesahujícím určitou výši.

Další oblastí právní úpravy institutu spolupracujícího obviněného, kterou lze považovat za ne zcela šťastně vyřešenou, je proces udělování statusu spolupracujícího obviněného. Posílení právní jistoty obviněného o jeho procesním postavení by podle mého názoru prospělo stanovení povinnosti státního zástupce vydat po výslechu dle ustanovení § 178a odst. 3 TR usnesení, v němž by rozhodl o tom, zda obviněnému status spolupracujícího obviněného udělí či nikoli. Současně by měla být připuštěna možnost obviněného podat proti negativnímu rozhodnutí stížnost. Taková právní úprava by mohla pozitivně přispět k ochotě obviněného spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení, neboť by došlo k odstranění stavu, kdy v rámci přípravného řízení není až do jeho skončení o postavení spolupracujícího obviněného jasno. S touto problematikou úzce souvisí i otázka, zda by mělo být umožněno přidělení statusu spolupracujícího obviněného i v řízení před soudem. V této záležitosti jsem dospěl k závěru, že za vhodnější považuji setrvat u stávajícího řešení, které umožňuje udělit status spolupracujícího obviněného toliko v rámci přípravného řízení, neboť takové řešení podporuje motivaci obviněného nabídnout orgánům činným v trestním řízení spolupráci již v počátečních fázích trestního řízení, což více vyhovuje účelu institutu spolupracujícího obviněného v podobě překonání důkazní nouze, do které se orgány činné v trestním řízení při objasňování organizovaného zločinu dostávají.

Konečně lze konstatovat, že ke zvýšení ochoty obviněných spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení při objasňování organizované trestné činnosti a tím i efektivity institutu spolupracujícího obviněného by patrně přispěla změna právní úpravy vztahující se k výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody, která by umožnila oddělené zařazení spolupracujících obviněných ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody. Taková právní úprava by umožnila eliminovat

častou obavu osob podílejících se na trestné činnosti organizovaného zločinu z pomsty realizovaného ve výkonu trestu či vazby.

Na úplný závěr bych rád uvedl, že z mého pohledu bylo zakotvení institutu spolupracujícího obviněného do právního řádu České republiky přínosným krokem zákonodárce. Byť současnou právní úpravu jistě nelze označit za dokonalou, i tak podle mého názoru představuje účinný nástroj boje s organizovaným zločinem, přičemž kvituji skutečnost, že zákonodárce dal přednost hmotněprávnímu řešení institutu před poskytnutím benefitu v podobě imunity před obžalobou. Tento koncept lze totiž označit za výrazně méně zasahující do základních principů, na kterých je vystaven tradiční kontinentální trestní proces. V souvislosti s rekodifikací trestního řádu by se však slušelo věnovat institutu spolupracujícího obviněného širší pozornost, a to za účelem přijetí změn v jeho pojetí, které by měly potenciál jednak zvýšit jeho efektivitu a jednak přispět posílení jeho vnímání jako legitimního právního nástroje boje s organizovaným zločinem, jakož i vyřešit v této práci zmíněné problematické aspekty.

7 Resumé

This rigorosum thesis deals with the legal regulation of the institute of cooperating defendant, which is in the Czech legal order contained in the § 178a of the Code of Criminal Procedure and in the provisions of the Criminal Code, which are devoted to legal regulation of punishing the cooperating defendant.

The aim of the thesis is to analyze the valid legal regulation of the institute of the cooperating defendant, its evaluation in terms of its application possibilities, and to place the examined legal regulation in the historical, theoretical and practical context, including the expression of proposals for possible changes of the current concept.

Analytical and synthetic procedures are used in the elaboration of the rigorosum thesis, which enable a detailed analysis of the solved issue, while using the methods of induction and deduction, by means of which the examined institute and related phenomena are critically evaluated.

The rigorosum thesis is divided into eight chapters, which are formed by other subchapters. In addition to the introduction, conclusion, resume and list of used literature, the thesis contains four chapters, which form its core.

After the introductory chapter, in the second chapter, the reader will become acquainted with the phenomenon of organized crime, the punishment of which is closely linked to the application of the institute of the cooperating defendant or crown witness. In this chapter, attention is paid both to the theoretical definition of organized crime in the field of criminology and to the definition of this term in the field of international, European and Czech law. The chapter also includes a brief overview of the effects of organized crime in the Czech Republic.

The next chapter deals with the term crown witness, which can be perceived as an overarching term in terms of institutes aimed at cooperation of law enforcement authorities with perpetrators of organized crime or other serious crimes. Within this chapter, attention is paid both to the theoretical definition of the crown witness and to the individual attributes characterizing this institute. In the third chapter, attention is also paid to clarification of the relationship between the concept of crown witness and the concept of cooperating defendant. Furthermore, the chapter contains a passage devoted to the analysis of the application of the institute of the crown witness in foreign legal systems.

Specifically, the *rigorosum* thesis analyzes the legal order of the USA, the Federal Republic of Germany and the Slovak Republic. Finally, attention is also paid to the relationship between the institute of the crown witness and the basic principles on which the Czech legal order is based, and to the historical efforts to embed the institute of the crown witness into the legal order of the Czech Republic.

The fourth chapter is devoted to the analysis of the applicable legislation of the institute of cooperating defendant, both in terms of procedural aspects associated with the possibility of its use in criminal proceedings, and in terms of substantive consideration of granting the status of cooperative accused person in terms of punishment. Regarding the procedural aspects of the legal regulation of the cooperating defendant institute, attention is paid to the scope of application of the institute, which is determined by the definition of criminal activity for which the cooperating defendant institute can be used, and the identification of the persons who may act as cooperating defendant, and the process of designating a specific offender as cooperating defendant. Regarding the substantive law context associated with the designation of a cooperating defendant, the fourth chapter discusses the individual benefits that can be granted to the cooperating defendant as well as the court's approach to assessing whether the preconditions for granting the status of cooperating defendant have been met. In this chapter, attention is also paid to statistics on the use of the cooperating defendant institute in the practice of law enforcement authorities.

The fifth chapter is devoted to the protection of the cooperating defendant. This chapter includes an analysis of the legislation contained in Act No. 137/2001 Sb., which regulates special protection of witnesses and other persons in connection with criminal proceedings, taking into account the possibilities of its use for the cooperating defendant in individual stages of criminal proceedings, including after its final termination. In this chapter, attention is also paid to the specific measures that can be used to provide special protection and assistance to the cooperating defendant, as well as to consideration of possible regulatory changes that would allow effective protection of the cooperating defendant in custodial or imprisonment detention outside the legal framework contained in Act No. 137/2001 Sb.

At the end of the *rigorosum* thesis are summarized findings that were made in the thesis and are proposed proposals for changes in legislation that the author considers necessary due to the uncertainties associated with the current form of

legislation and also proposals for changes that could have a positive impact on the possibility of applying the institute of the cooperating defendant in judicial practice.

8 Seznam použité literatury

8.1 Primární zdroje

8.1.1 Právní předpisy

- Gesetz zur Änderung des Strafgesetzbuches, der Strafprozeßordnung und des Versammlungsgesetzes und zur Einführung einer Kronzeugenregelung bei terroristischen Straftaten vom 9. Juni 1989 (BGBl. I S. 1059), das zuletzt durch Artikel 6 Absatz 18 des Gesetzes vom 13. April 2017 (BGBl. I S. 872) geändert worden ist
- Strafgesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 13. November 1998 (BGBl. I S. 3322), das zuletzt durch Artikel 62 des Gesetzes vom 20. November 2019 (BGBl. I S. 1626) geändert worden ist
- Strafprozeßordnung in der Fassung der Bekanntmachung vom 7. April 1987 (BGBl. I S. 1074, 1319), die zuletzt durch Artikel 1 des Gesetzes vom 10. Dezember 2019 (BGBl. I S. 2128) geändert worden ist
- Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Úmluva Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu ze dne 15. listopadu 2000 (Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 75/2013 Sb. m. s.)
- Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a o změně zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 300/2005 Z. z., trestný zákon, ve znění neskorších předpisů
- Zákon č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok, ve znění neskorších predpisov
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 134/2013 Sb., o některých opatřeních ke zvýšení transparentnosti akciových společností a změně dalších zákonů

- Zákon č. 218/2013 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, ve znění pozdějších předpisů

8.1.2 Soudní rozhodnutí

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 7. 8. 2018, sp. zn.: II. ÚS 3525/16
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 28. 5. 1976 sp. zn.: 4 To 13/76
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 18. 7. 1985 sp. zn.: 11 To 51/85
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 6. 2018, sp. zn.: 6 Tz 6/2018
- Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 9. 9. 1994 sp. zn.: 3 To 322/94
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 11. 2006 sp. zn.: 7 Tdo 1182/2006-I
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 4. 2010 sp. zn.: 11 Tdo 297/2009
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 12. 2012, sp. zn.: 7 Tdo 1315/2012
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 12. 2014 sp. zn.: 3 Tdo 684/2014
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 9. 2015, sp. zn.: 8 Tdo 661/2015
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 7. 2018, sp. zn.: 3 Tdo 1473/2017
- Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 13. 3. 2014, sp. zn.: III. ÚS 859/13

8.1.3 Ostatní primární zdroje

- Důvodová zpráva k zákonu č. 137/2001 Sb., sněmovní tisk č. 697/0.
Dostupné online na:
<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=697&CT1=0>
- Důvodová zpráva k zákonu č. 134/2002 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů, sněmovní tisk 972/0. Dostupné online na:
<https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=972&CT1=0>

- Důvodová zpráva k zákonu č. 41/2009 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku, sněmovní tisk 411/0. Dostupné online na: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=411&CT1=0>
- Důvodová zpráva k zákonu č. 348/2011 Sb., sněmovní tisk č. 320/0. Dostupné online na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=320&CT1=0>
- Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, sněmovní tisk 510/0. Dostupné online na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>
- Důvodová zpráva k zákonu č. 455/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, sněmovní tisk 886/0. Dostupné online na: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=886&CT1=0>.
- Poslanecký návrh zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, sněmovní tisk 802/0. Dostupné online na: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=802&CT1=0>
- Poslanecký návrh zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů, sněmovní tisk 466/0. Dostupné online na: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=466&CT1=0>
- Rámcové rozhodnutí Rady Evropské unie 2008/841/SVV ze dne 24. října 2008 o boji proti organizované trestné činnosti
- Rekodifikace trestního práva procesního. Ministerstvo spravedlnosti ČR. Dostupné online na: <https://tpp.justice.cz/>
- Rezoluce Rady Evropské unie č. 497Y0111(01) ze dne 20. prosince 1996 o jednotlivcích, kteří spolupracují při soudním řízení v boji proti mezinárodně organizovanému zločinu

- Společná akce Rady Evropské unie 98/733/SVV ze dne 21. prosince 1998, kterou se stanoví, že účast na zločinném spolčení je v členských státech Evropské unie trestným činem
- Stanovisko prezidenta, jímž vrátil Poslanecké sněmovně zákon, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, sněmovní tisk 802/7. Dostupné online na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=802&ct1=7>
- Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád) z roku 2004. Ministerstvo spravedlnosti ČR. Dostupné online na: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>
- Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád) z roku 2008. Ministerstvo spravedlnosti ČR. Dostupné online na: <https://justice.cz/documents/11715/0/V%C4%9Bcn%C3%BD+z%C3%A1m%C4%9Br+T%C5%98+2008.pdf/f5e3f714-d120-4c77-912b-4eeff544775a?version=1.0>
- Vládní návrh zákona trestní zákoník, sněmovní tisk 744/0. Dostupné online na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=744&CT1=0>.
- Vládní návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, sněmovní tisk 745/0. Dostupné online na: <http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=4&T=745>.
- Vládní návrh zákona o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku a zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, sněmovní tisk 746/0. Dostupné online na: <http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=4&T=746>

8.2 Sekundární zdroje

8.2.1 Monografie

- ABADINSKY, H. *Organized Crime, 9th edition*. Belmonta: Wadsworth, 2010, ISBN 9780495599661
- CAMPBELL, L. *Organised crime and the law: a comparative analysis*. Portland, Or.: Hart Pub., 2013, ISBN 978-1-84946-122-1
- CEJP, M. *Organizovaný zločin v České republice III*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004, ISBN 80-7338-027-7

- CEJP, M. a kol. *Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015, ISBN 978-80-7338-155-4
- ČENTÉŠ, J. a kol. *Trestný poriadok: veľký komentár. 3. aktualizované vydanie*. Bratislava: Eurokódex, 2017, ISBN 978-80-8155-070-6
- DRAŠTÍK, A. a kol. *Trestní řád: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017, ISBN 978-80-7552-600-7
- DRAŠTÍK, A. a kol. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, ISBN 978-80-7478-790-4
- GERLOCH, A. *Teorie práva*. 5. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, ISBN 978-80-7380-233-2
- CHMELÍK, J. *Zločin bez hranic: vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu: učebnice pro vysoké školy bezpečnostně právního a kriminalistického zaměření*. Praha: Linde, 2004, ISBN 80-7201-480-3
- JELÍNEK, J. *Organizovaný zločin (trestněprávní, trestněprocesní a kriminologické aspekty)*. Praha: Leges, 2014, ISBN 978-80-7502-068-0
- JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, ISBN 978-80-87576-44-1
- SCHEINOST, M. a kol. *Výzkum ekonomické kriminality*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004, ISBN 80-7338-031-5
- SCHEINOST, M., CEJP, M., POJMAN, P., DIVIÁK, T. *Trendy vývoje organizovaného zločinu a jeho vybraných forem*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2018, ISBN 978-80-7338-171-4
- SVATOŠ, R. *Kriminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, ISBN 978-80-7380-389-6
- ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád II. § 157 až 314s. Komentář. 7. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-465-0
- ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7400-428-5
- ŠČERBA, F. a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. 1. vyd. Praha: Leges, 2012, ISBN 978-80-875-76-30-4.
- VANTUCH, P. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-457-5

- VÁLKOVÁ, H., KUCHTA, J. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7400-429-2

8.2.2 Odborné články

- BUDAYOVÁ, L. Četnost využívání institutu spolupracujícího obviněného a návrhy k jejímu zvýšení. *Bulletin advokacie*, 11/2017, s. 33-36, ISSN 1210-6348
- CÍSAŘOVÁ, D. Několik úvah nad článkem JUDr. Lichnovského o tzv. spolupracujícím obviněném. *Kriminalistika*, 3/2015, s. 219-222, ISSN 1210-9150
- DESET, M. K právnej úprave korunného svedka. *Justičná revue*, 11/2009, s. 1193-1202, ISSN 1335-6461
- HALDIN, J. Toward a level Playing Field: Challenges to Accomplice Testimony in the Wake of United States v. Singleton. *Washington and Lee Law Review*, 2/2000, s. 515-560, ISSN 0043-0463
- CHMELÍK, J. Úvahy k agentu provokatérovi a korunnímu svědkovi. *Kriminalistika*, 1/2005, s. 69-75, ISSN 1210-9150
- KARABEC, Z. Mezinárodní aspekty boje proti organizovanému zločinu. *Kriminalistika*, 4/2004, s. 3-19, ISSN 1210-9150
- LICHNOVSKÝ, V. K některým problematickým aspektům spolupracujícího obviněného. *Kriminalistika*, 4/2014, s. 258-265, ISSN 1210-9150
- MICHORA, Z. Expanzivní oportunita v kontextu rekodifikace trestního procesu a spolupracující obviněný. *Trestněprávní revue*, 1/2017, s. 1-7, ISSN 1213-5313
- MICHORA, Z. Ochrana spolupracujícího obviněného. *Státní zastupitelství*, 4/2017, s. 43-49, ISSN 1214-3758
- MUSIL, J. Korunní svědek - ano či ne? (1. díl). *Trestní právo*, 4/2003, s. 21-24, ISSN 1211-2860
- MUSIL, J. Korunní svědek – ano či ne? (2. díl). *Trestní právo*, 5/2003, s. 9-15, ISSN 1211-2860
- ŘEHÁČEK, J. Mlčeti zlato aneb spoluprací se státním zástupcem k přísnějšímu trestu. *Trestněprávní revue*, 2/2016, s. 44-46, ISSN 1213-5313

- SCHEINOST, M. Pojetí organizovaného zločinu a jeho vztah k dalším kategoriím kriminality. *Kriminalistika*, 4/2004, s. 257-272, ISSN 1210-9150
- SCHRAMHAUSER, J. Spolupracující obviněný v boji s organizovaným zločinem, úvaha nad platnou právní úpravou. *Trestněprávní revue*, 1/2012, s. 11-16, ISSN 1213-5313
- SOKOL, T. Spor o institut korunního svědka. *Ekonom*, 39/2005, s. 62-64, ISSN 1210-0714
- TURNER, J., I. Plea Bargaining and International Criminal Justice. *The University of the Pacific Law Review*, 2/2017, s. 219-246, ISSN 1520-9245
- VANTUCH, P. Co přináší zákon č. 137/2001 Sb. o ochraně svědka a dalších osob? *Bulletin advokacie*, 9/2001, s. 23-39, ISSN 1210-6348
- VANTUCH, P. K institutu spolupracujícího obviněného a možnostem jeho uplatňování v praxi. *Trestní právo*, 7-8/2012, s. 19-29, ISSN 1211-2860
- VANTUCH, P. K návrhu právní úpravy institutu korunního svědka. *Trestněprávní revue*, 3/2003, s. 77-84, ISSN 1213-5313
- VANTUCH, P. Spolupracující obviněný po novelizaci provedené zákonem č. 139/2012 Sb. *Trestní právo*, 10/2012, s. 4-10, ISSN 1211-2860

8.2.3 Příspěvky na konferencích

- GAJDAČIAR, V. Zákonnosť dokazovania při aplikácii inštitútu spolupracujúceho obviněného. In KOTÁSEK, J. (ed.). *Dny práva 2012, Část VII. Trestněprávní a procesní alternativy v trestním právu individuálním a kolektivním*. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 1399 – 1423, ISBN 978-80-210-6319-8
- KANDALCOVÁ, A. Institut spolupracujícího obviněného v komparativním pohledu. In FRYŠTÁK, M., HRUŠÁKOVÁ, M., VALDHANS, J. (ed.). *Dny práva 2016, Část X. Meze a možnosti inspirace trestního řízení angloamerickými prvky*. Brno: Masarykova univerzita, 2017, s. 75 – 103, ISBN 978-80-210-8561-9
- KRATOCHVÍL, V. Ústavní a mezinárodně smluvní aspekty institutu „korunního svědka“ (poznámky z hlediska právního stavu po euronovele Ústavy). In VÁLKOVÁ, H., STOČESOVÁ, S. (ed.). *Nad institutem*

korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře. Plzeň: ZČU v Plzni, 2003, s. 33 – 41, ISBN 80-7082-982-6

- KUCHTA, J. Korunní svědek a spolupracující obviněný v českém trestním právu. In David, R., Sehnálek, D., Waldhans, J. (ed.). *Dny práva – 2010 – Days of law*. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 105 – 114, ISBN 978-80-210-5305-2
- NETT, A. Spolupracující obviněný přínosy a rizika nové právní úpravy. In David, R., Sehnálek, D., Waldhans, J. (ed.). *Dny práva – 2010 – Days of law*. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 115 – 127, ISBN 978-80-210-5305-2
- PIPEK, J. Několik poznámek k institutu tzv. korunního svědka. In VÁLKOVÁ, H., STOČESOVÁ, S. (ed.). *Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře. Plzeň: ZČU v Plzni, 2003, s. 65 – 67, ISBN 80-7082-982-6*
- SPRINGER, P. Korunní svědek v právní úpravě SRN a návrh nové úpravy v ČR. In VÁLKOVÁ, H., STOČESOVÁ, S. (ed.). *Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře. Plzeň: ZČU v Plzni, 2003, s. 29 – 32, ISBN 80-7082-982-6*
- STRANG, R., R. Plea bargaining, Cooperation agreements and Immunity orders. *Work Product of the 155th International Training Course*. United Nations Asia and Far East Institute for the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, 2014, s. 30-37
- ŠÁMAL, P. Nad institutem korunního svědka. In VÁLKOVÁ, H., STOČESOVÁ, S. (ed.). *Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře. Plzeň: ZČU v Plzni, 2003, s. 43 – 54, ISBN 80-7082-982-6*
- TROJÁČEK, J. Právní úprava institutu „korunního svědka“ z pohledu Policie České republiky. In: VÁLKOVÁ, H., STOČESOVÁ, S. (ed.). *Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře. Plzeň: ZČU v Plzni, 2003, s. 7 – 12, ISBN 80-7082-982-6*

8.2.4 Kvalifikační práce

- DANKOVÁ, K. *Trestněprávní nástroje boje s organizovaným zločinem*. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2016. Dostupné online na: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/122404/>.

- MICHORA, Z. *Spolupracující obviněný jako nástroj pro potírání organizovaného zločinu*. Disertační práce. Masarykova univerzita v Brně, Právnická fakulta, 2017/2018. Dostupné online na: https://is.muni.cz/th/r1081/Spolupracujici_obvineny_jako_nastroj_pro_potirani_organizovaneho_zlocinu__DisP_.pdf.
- STUPKOVÁ, L. *Spolupracující obviněný*. Rigorózní práce. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2016. Dostupné online na: https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/176643/43459945/?q=%7B%22_____searchform___search%22%3A%22Spolupracuj%5Cu00edc%5Cu00ed+obvin%5Cu011bn%5Cu00fd+Stupkov%5Cu00e1%22%2C%22_____searchform___butsearch%22%3A%22Vyhledat%22%2C%22PNzzpSearchListbasic%22%3A1%7D&lang=cs.

8.2.5 Internetové zdroje

- FYFE, N, SHEPTYCKI, J. *Facilitating witness co-operation in organised crime cases: an international review*. Velká Británie: Research, Development and Statistics Directorate, 2005. Dostupné online na: <http://library.college.police.uk/docs/hordsolr/rdsolr2705.pdf>